

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

KC

18510

NEDL TRANSFER

HN 6A8E Z

LP 16.18

KC 18510

**HARVARD
COLLEGE
LIBRARY**

Feb
Geo: L. Newha
Temple.

On finding the fragments
of Petronius lost. No dot has
since boldly added his own
all the learned took the same
Petronius for the author of
took. They plainly discover
Newhall his countryman a
company of young rogues &
wholes, who are the heroes
of the work. They were then
still are deceived by the
name. That to care creeping
chauchee, who wrote this satire
is more infamous than
genius must be the same
Petronius & — Voltaire.
on would be

2
6

TITI PETRONII
ARBITRI,
EQUITIS ROMANI,
SATYRICON:
CUM
FRAGMENTIS

Abæ Græcæ recuperatis ann. 1688.

NUNC DEMUM INTEGRUM.

LONDINI,

Typis J. N. Impensis Galf. Wale in Cœmeterio
D. Pauli, & Edm. Curll ad Insigne Pavonis
extra Temple-Bar. MDCCVII.

KC 18510
~~140/6.18~~
W. B. Lane.

Harvard College Library
Bowie Collection
Gift of
Mrs. E. D. Brandage

4607
50-57
19

TYPOGRAPHUS LECTORI

N tibi Lector erudite, Titum Petronium Romani quondam leporis Arbitrum, at eum, non ut antehac mancum, aut mutilum: sed sanum, sed incolumem, sed suis omnibus membris restitutum. Vellem unum, maturius prodiiisset in lucem. Fuiſſet illud utrique noſtrum

jucundius; tibi quidem legendi illius avidiſſimo; mihi, cui hoc unum in vitâ propoſitum eſt, ut commodis quâ licet inſerviam tuis. Verum ne citius ederetur opus omni invidiâ majus, obſistere non pauca: quæ quia referre videtur ut ſcias qualia fuerint; rem totam paucis abſolvo. Qui novis hiſce Fragmentis primus omnium potitus eſt, Doctiſſimus quidem ille vir, ſed negotiis militari- bus occupatiſſimus. Huic cum nec otium adeſſet, ut ea vel tranſcurſim perlegeret, malebat tenebris aliquandiù premere, quam edere non ſatis emendata. Vix enim fieri poſſe putabat, ut communem manuſcriptorum codicum ſortem effuſſent, quibus nihil familiarius quàm ut innumeris undique ſcateant erroribus. Quid quod authorem ſatis intellectu difficilem nudum à ſe nolebat dimittere, hoc eſt ſine commentario, quo juvari poſſent ii qui mediocri doctrina ſeſe ad iſtius Satyrici lectionem accingerent. Iis ille adductus ratio-

num momenti, & Petronium apud se detinuit
hactenus, & diutius tenuisset, nisi continuis eru-
ditorum precibus fatigatus illum sibi tandem pas-
sus esset avelli, sed modum qualem vides, nullis-
que notarum suffultum praestidis. Quippe cum illi
inter aragrum strepitum tempus commodum de-
fuerit, quo propositum suum Petronii Commentariis
illustrandi adimpleret. Jam si quavis, quæ fide
partes meas executus sim, sic habeto, nihil à me
pratermissum quo tibi satisfaceret. Nec id tamen
adeo dictum velim, ut nullum huic meo labori ir-
repisse mendum existimes. Occurrerent quippe in-
ter legendum, & vero satis multa, quæ tu pro
insita humanitate huic festinationi lubenter condo-
nabis. Emendatior prodibit quacunque post hanc
cudetur Editio. Hoc quoque te monitum velim,
Amice Lector; ne quid esset, quod desiderares,
Epistolas subjecimus duas, quarum quæ prior te-
tam novorum fragmentorum historiam, quibus
scilicet artibus recuperata ea sint, breviter simul
exponit ac dilucide. Nova verò Fragmenta, ut
facilius distinguantur, Italico caractere excusa
sunt. Vale.

ILLU-

ILLUSTRISSIMO DOCTIS-
SIMOQUE D. FRANC.

CARPENTARIO,
ACADEMIÆ GALLIÆ

MODERATORI,
FRANCISCUS NODOTIUS.
S. P. D.

Utilissimum Rei literariæ thesaurum nuperis
hisce diebus nactus sum, Vir illustrissime.
Ne verò te morer diutius mirâ quadam expecta-
tione suspensum, Petroniana narrabo, mihi apud
me esse Fragmenta, quotquot ea desiderabantur.
Quæ quibus artibus adeptus sim, paucis exponam.
Cum primum accepissem à Dynastâ Germano,
nobilem Gallum Dom. du Pin, qui jam ab ipsis
belli Turcici initiis in Imperatorio exercitu merue-
rat, ea penes se habere Fragmenta, nihil non egi
quo mihi illum conciliarem. Quis vero id asse-
querer? cum & apud hostes versaretur loco remo-
tissimo, nec, præclusis itineribus, scribendi facul-
tas ulla superesset.

Vicit tamen labor improbus, mihiq; viam
ipse munivi, quæ, literis interpretibus, cum ea
agerem. Rescripsit ille quoad potuit humanissime,
tum de manuscripto codice pluribus declaravit, eo
se donatum ab Apostatâ Græco apud quem in Albæ

*Græcæ expugnationis hospitii causa diverterat : ejus quidem Apostata patrem virum imprimis eraditum fuisse memorabat. Se, cum eum librum inter complures alios jacentem reperisset, vetustatem ipsius, ejus præ se notas ferebat haud dubias, primo heriratum, mox curiositate ductum, (erat enim literis lectu difficillimis exaratus) nervos animi omnes intendisse, quò quis ille foret deprehenderet, verum supervacua operâ ; quare alienam industriam, cum sua non succederet, adhibere coactum, pacta etiam mercede, atque ita compen-
nisse, ope cujusdam Amanuensis, Petronium sibi esse præ manibus ; mox notis Italicis dedisse transcribendum, quem, veluti rem quâ non alia facile præstantior, domi asservaret : lubentissimè tamen mecum eò communicaturum si Francofordiæ, ubi sese hyematurum sperabat, quoquo modo possem se convenire.*

Longior spatium mora visa est Petronii egregiè studioso : tum demum quâ viâ miseram literas ab eo accepi, quibus se Francofordiam venisse significabat, hyemem solidam illic traducturum, nihil ipse omitterem quo compeniatum impetrarem. Verum enim vero, cum nulli darentur, viris præsertim militaribus, nec ipse impetravi. Favuit optatis fortuna. Cum enim nullos non aditus scrutarer ut cæpta perficerem, in quemdam incidit mercatorem Francofordianum, solertem adeo virum, cui cum memet insinuassem, continuo spondit, se manuscripti codicis exemplar ad me missurum, rem de cætero cessuram feliciter : qui domum regressus ita cum Amanuensi illo egit, ut, quod summo periculo cupiebam, pecuniâ ab eo redemerit, tum paucis ab hinc diebus ad me transmiserit. Atqui ego, quanta quanta sunt istiusmodi Fragmenta jamnunc ad te deferri curarem si turd id possem ; quod quia non licet, partem eorum optimam mitto, reliqua ipse perlaturus hybernis proximis, cum plu-

ra eaque potiora spem injiciunt Lutetiae me-
fore.

Plurima in his Fragmentis profectò reperies, ex
quibus incredibilem hausurus es volaptatem. Mi-
rus styli cander, quem Petronii peculiarem Tacitus
facit, cum ubique, tum initio potissimum elucet;
serie minimè interruptâ quidquid sibi evenerat
narrat Encolpius. Quid quod Fragmentum pri-
moribus paginis sese offert amplissimum, in quo ge-
nuinam Lyca Tryphænaque historiam legas: Mu-
tui causas eos inter, Encolpium Gitonaeque, odii:
furtum in navì Isidis perpetratum: Quis Lycur-
gus ille? cujus quamobrem villa direpta spoliata-
que sit? Quibus legibus in navì Lyca pax statu-
ta? Tum demum quo fato miser ille Eumolpus
perlerit, qui Crotoniatarum sumptibus tam diu,
tam lautè vixerat.

Quae quidem ita aptè inter se cohaerent, ut mi-
rum videri debeat, si tu, qui Fragmentorum
jacturam tantopere dolebas, toto opere jam in inte-
grum restituto non impensius solito gaudeas exul-
tesque. Nec ego Criticos, superciliosam gentem,
legitimos hosce factus repudiaturos puto, Valesii,
Wagenseitiique exemplo fretos, qui in id conjurasse
videbantur, ut Traguriensi Fragmento ante 27
annos reperto, cum spuriam Pseudo-Petronii pro-
lem esse contenderent, jure, an injuria, generis
nobilitatem praeiperent. Id, inquam, ego, mi-
nimè eos ausuros puto, quos & par styli puritas,
elegantia, tum ubique Petroniana dictio, planè-
que sibi constans, falsi protinus arguerent. Tute
illud per te melius intelliges, qui Petroniana le-
ctione mirum quam semper delectatus es! Quan-
quam nec ipse mihi defui, qui pares istas dicendi
formulas sedulò adnotarim, tum notis aliquot tibi,
ut spero non injucundis, veluti stiparim.

Istud ego non praevertam, Mercatorem illum
in ancofordianum, hominem non planè illiteratum,
miki

mibi insuper scripsisse, ab Amanuensi illo se plurima sciscitatum de manuscripti codicis, tum ordine, tum figurâ: sibi hunc respondisse in autographo vidisse se xifras quasdam, quibus paragraphorum instar, in tot quasi capita totum opus distingueretur se verò eas minimè affixisse, quas non ita necessarias esse duxisset; quod si præstitisset, benè nobiscum actum putaremus, qui eas cum distinctionibus Traguriensibus conferre possemus, quas Statio in suâ adversus Valesium Wagenseiliumque apologiâ rubras fuisse testatur.

Tu si me amas, de recuperatis Fragmentis primi fac audiant Academici tui Illustrissimi. Res profectò dignissima, quam primi illi resciant Reip. Literariæ Patres Conscripti.

Mihi verò non usquequaque videbor infelix, quem unum Fortuna selegerit, per quem nobilissimum opus transmitteret ad posteros, quod tandiù occultatum, acta retrò ætates venientibus seclis videri possint invidisse. Tum illud spero, me qui in hoc thesauro investigando tantum operæ posuerim, eo majorem ab omnibus gratiam initurum, quod id unum adnixus videar, ut publico Rei Literariæ ornamento consularem; tum ut tibi omnium primo, tam præclarum spectaculum, tam jucundum, exhiberem: Tibi, inquam, homini doctissimo, amicissimoque. Vale.

Argentorati quarto Idus
Octobris, 1690.

F R.

FR. CARPENTARIUS

D. FRANC.

N O D O T I O

S. P. D.

SI qua mihi, hoc tempore, tot negotiis occupato, voluptate frui contigit, quæcunque tandem ea fuit, literis à me tuis deberi ultro fateor, literis, inquam, tuis dulcissimis, quibus quam feliciter tuus tibi cesserit in evulgando Petronio labor, certiore me facis. Jam ergo Petronius ille jucundissimus, qui sexdecim atque adeo amplius seculis in umbra latuerat, prodibit in lucem, nulla sui parte mulctatus: nec prolixior annorum series, quàm rebus etiam pulcherrimis suis decor subripitur, de nativo illo lepore quidquam ei detraxerit. Egregium profecto munus, quo literatam tibi gentem devincire paras. An tu, justiori nomine promereri poteras *Τὴν σίτησιν ἐν ἀφύπνεϊω*. Miror ego Fatorum ordinem, quibus ita provisum fuerat ut tu olim in Germanico exercitu munus aliquod obires, quò thesaurum tam pretiosum nanciscerere. Ecquis verò fuerit, qui non id laudi maximæ ducat, si celeberrimi istius Authoris duas tresve lacunas, data fortuitò veteris manuscripti codicis occasione, supplere potuerit? Tu thesaurum, cujus vel minima pars omni æstimatione superior, totum nobis, integrumque restituis. Ut exclamare hîc libeat; Quàm bene operam tuam, quàm bene impensas col-
loca-

locasti ! Ego quidem, nisi modestiæ fines transgredi verear, indubiè existimem, ut si nihil etiam aliud à Germanica illa expeditione anni supra millesimum sexcentesium nonagesimi, retulissemus, futurum tamen non fuisse, cur de Fortunâ quereremur. Haud alia certe melius ratione & Cæsari & Palatino consuli potuisset. Verumenimvero Regionum armorum non una simplexque felicitas esse solet, sed varia, sed multiplex. Illud igitur totis viribus enitere, ut promissa quam primum exequaris. Eorum quibuscum de Petronio tuo redivivo verba contuli, nemo unus est, qui non à me quotidie novi de eo quidpiam efflagitet. Priora quæ ad me misisti folia legentium curiositatem non explent, sed accendunt; nec minor tui apud Batavos quàm Lutetiæ expectatio est : populique armis invicem dissidentes, miro in id unum consensu feruntur. Communis denique omnium fere gentium cupiditas ea est, cui te satisfacere æquissimum fuerit. Ad illud interim etiam atque etiam te hortor, ne notas in nova Fragmenta tam doctè à te auspicatas antea omittas, quam ad finem perduxeris. Vale.

Lutetiæ 9. Novemb. 1690.

D E

DE PETRONIO

RESTITUTO

EPIGRAMMA.

G *Audeat Orator, lepidi gaudete Poëta,
Nobilis ingenii quas major gloria tangit.
ARBITER ecce redux, per naufraga secula truncus
Colligit amissos quos ætas sparserat artus:
Integer & nobis damno meliore resurgit.*

SANTEÜIL.

AD CLAR. DOCTISS. D. NODOTIUM,

De Petronio ipsius operâ restituto

EPIGRAMMA.

R *Eddidit Hippolytum vitæ Phæbeia proles,
ARBITER ad vitam te revocante redit.
Hic tulit audacis mercedem Tartara facti,
Tu decus egregium, perpetuumque feres.*

DE CAEN, Doctor
Medicus Parisiensis.

PE

PETRONIUS REDIVIVUS

Suum ipsius fuscitorem

NODOTIUM

Alloquitur.

CARMEN.

Multiplici quisquis lacerum me vulnere vidit,
Indoluit damnis quisquis & ante meis.
Aspiciat dispersi artus ut corpus in unum
Jam coeant, proprias suscipiantque rotas:
Ut nullum jam vulnus hiet, sit nulla cicatrix
Præteriti quæ det tristia signa mali.
Scilicet ut nebulâ cum Sol se condidit atrâ,
Postmodo, detecto pulchrius orbe nitet.
Sic mihi post clades quas sum perpeffus acerbas,
Dignior accessit forma, novusque lepor.
Inclyte, NODOTI, præclaris artibus Heros,
Desuetum video quò tribuante diem;
Ecquæ pro tantis voveam tibi præmia donis?
Nulla, puto, meritis non sequiora tuis.
Quod tamen ipse jubet Phæbus sperare futurum,
Hoc precor: ambobus fama perennis eat;
Ut, cum sera meos olim celebrabit honores
Posteritas, laudes jactet & illa tuas;
Tum sæclis leget hanc Satyræ quicumque futuris,
Quod leget, hoc munus prædicet esse tuum.

JOS. OLIVIER.

TITI PETRONII

ARBITRI

EQUITIS ROMANI

SATYRICON.

J *Amudum quæ mihi acciderunt vobis ita narrare pollicitus sum, ut hodiè promissis stare decreverim : nobis, ad scientias non solum explicandas, sed etiam ad hilaria colloquia, fabulis jucundioribus animanda, oportune congregatis.*

Fabricius Vejento de Religionis erroribus jam nunc ingeniosè locutus est, & detexit quo dolofo Vaticinandi furore Sacerdotes mysteria, illis sæpe ignota, audacter publicant. Sed num alio genere furiarum Declamatores inquietantur? qui clamant: Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam succili poplites membra non sustinent.

Hæc ipsa tolerabilia essent; si ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc, & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantum proficiunt, ut, cùm in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident; sed piratas cum catenis in litore stantes, sed tyrannos edicta scribentes, quibus imperent filiis, ut pa-

B

trum

2 T. PETRONII ARBITRI

trum suorum capita præcîdant; sed responsa in pestilentia data, ut virgines tres aut plures immolentur; sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quasi papavere & sesamo sparsa.

Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant. Pace vestra liceat dixisse, primi omnium eloquentiam perdidistis. Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quædam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur, & caderet.

Nondum juvenes declamationibus continebantur, cum Sophocles, aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, cum Pindarus, novemque Lyrici Homericis versibus canere timuerunt. Et ne Poëtas quidem ad testimonium citem, certè neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. Grandis, & ut ita dicam, pudica oratio non est maculosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit.

Nuper ventosa isthæc & enormis loquacitas, Athenas ex Alia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes, veluti pestilenti quodam sidere, adflavit, simulque corrupta eloquentiæ regula stetit, & obmutuit.

Quis postea ad summam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam processit? Ac ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia, quasi eodem cibo pasta, non potuerunt usque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorum audacia tam magnæ artis compendariam invenit.

Hæc saliaque olim declamabam, cum Agamemnon nobis se admovit, & oculo curioso inspicies quem Conciones tam diligentius audiebant,

•••

non

non passus est me diutius declamare in porticu, quàm ipse in schola sudaverat: sed Adolescens, inquit, quoniam sermonem habes non publici saporis, &, quod rarissimum est, amas bonam mentem, non fraudabo te arte secreta. Minimum in his exercitationibus Doctores peccant, qui necesse habent cum insanientibus furere. Nam ni dixerint, quæ adolescentuli probent, ut ait Cicero, SOLI IN SCHOLIS RELINQUENTUR: sicut ficti adulatores, cum cœnas divitum captant, nihil prius meditantur, quàm id quod putant gratissimum auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint.) Sic eloquentiæ magister, nisi, tanquam piscator, eam imposuerit hamis escam, quam scierit appetituros esse pisciculos, sine spe prædæ moratur in scopulo.

Quid ergo est? Parentes objurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos severa lege proficere. Primum enim, sicut omnia, spes quoque suas ambitioni donant: deinde, cum ad vota properant, cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil esse majus confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus. Quod si paterentur laborum gradus fieri, ut studiosi juvenes lectione severa mitigarentur, ut sapientiæ præceptis animos componerent, ut verba atroci stilo effoderent, ut quod vellent imitari, diu audirent, sibi nihil esset magnificum, quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majestatis suæ pondus. Nunc pueri in scholis ludunt, juvenes ridentur in foro; & quod utroque turpius est, quod quisquis perperam discit, in senectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbasse schedium Lucilianæ humilitatis, quod sentio, & ipse carmine effingam:

B. 2.

Art. 16.

4 T. PETRONII ARBITRI

*Artis severæ si quis amat effectus,
 Mentemque magnis applicat, prius mores
 Frugalitatis lege poliat exacta :
 Nec curet alto regiam truce vultu,
 Cliensque cœnas impotentium captet :
 Nec perditis addictus obruat vino
 Mentis calorem, neve plausor in scena
 Sedeat redimitus histrionia addictus.
 Sed siue armigeræ ridet Tritonidis arces,
 Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
 Sirenumque domus, det primos versibus annos,
 Mœniumque bibat felici pectore fontem.
 Mox, & Socratico plenus grege, mutet habenas
 Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.
 Hinc Romana manus circumfluat, & modò Græcæ
 Exonerata sono, mutet suffusa saporem.
 Interdum subducta foro det pagina cursum,
 Et cortina sonet celeri distincta meatu.
 Dent epulas, & bella truci memorata canore :
 Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.
 His animum succinge bonis, sic flumine largo.
 Plenus, Pierio diffundes pectore verba.*

Dum hæc diligentius audio, non notavi mihi
 Ascylti fugam : & dum in hoc dictorum æstu
 totus incedo, ingens scholasticorum turba in
 porticum venit, ut apparebat, ab extemporali
 declamatione nescio cujus, qui Agamemnonis
 suasoriam exceperat. Dum ergo juvenes sen-
 tentias rident, ordinemque totius dictionis in-
 famant, opportunè subduxi me, & cursum
 Ascylton persequi cœpi. Sed nec viam dili-
 genter tenebam, nec quo loco stabulum esset,
 sciebam. Itaque quocumque ieram, eodem
 revertabar, donec in cursu fatigatus, & sudore
 jam madens, accedo aniculam quandam, quæ
 agreste olus vendebat : Te rogo, inquam, ma-
 ser, numquid scis, ubi ego habitem ? Delectata
 illa

illa urbanitate tam stulta, &, Quidni sciam ? inquit ; consurrexitque, & cœpit me præcedere. Divinam ego putabam : at subinde, ut in locum secretiorem venimus, centonem anus urbana rejecit : &, Hîc, inquit, debes habitare.

Cùm ego negarem me cognoscere domum, video quosdam, inter titulos, nudasque meretrices furtim conspatiantes. Tardè, imo jam sero, intellexi, me in fornicem esse deductum : execratus itaque aniculæ insidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem : cùm ecce in ipso aditu occurrit mihi æque lassus, ac moriens Ascylos, putares ab eadem anicula esse deductum. Itaque ut ridens eum consalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quæsi. Sudorem ille manibus deterlit, &, Si scires, inquit, quæ mihi acciderunt. Quid novi, inquam ego ?

At ille deficiens, Cùm errarem, inquit, per totam civitatem, nec invenirem, quo loco stabulum reliquissim, accessit ad me paterfamilias, & ducem se itineris humanissime promissit. Per amfractus deinde obscurissimos egressus, in hunc locum me perduxit, prolatoque peculio cœpit rogare stuprum. Jam pro cellâ meretrix asilem exegerat, jam ille mihi injecerat manum ; & nisi valentior fuissim poenas dedissem.

Dum sortem suam mihi narrat Ascylos, ipse paterfamilias, comitatus muliere haud inculta, supervenit, & respiciens ad Ascylos rogavit ut domum intraret, certiore faciens nil timendum ; sed cum Patiens esse nollet, saltem Agens foret. Aliundè mulier urgebat consensum, ut secum venirem. Subsequimur ergo, & conducti inter titulos aspiciamus complures utriusque sexus ludentes in cellis, adeo ubique omnes mihi videbantur satyrion bibisse.

6 T. PETRONII ARBITRI

*Ut conspiciamur, nos cynedicâ petulantia alligere conati sunt, statimque unus alter succinctus invadit Ascylton, & super eum, grabato prostratum, molere conatus est. Succurro statim patienti, & junctis viribus molestum contempnimus. Egre-
ditur Ascyltos, & fugit, meque eorum libidini ob-
noxium relinquit: Sed valentiorum viribus & animo illæsum dimisit.*

*Lustratâ penè urbe, quasi per caliginem vidi Gitona in crepidine semitæ, limineque diversorii stantem, & in eundem locum me conjeci. Cum quærerem numquid nobis in prandium frater parasset, confedit puer super lectum, & manantes lacrymas pollice extersit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidisset, quæsi-
vi. At ille tardè quidem & invitatus, sed postquam precibus & iracundiam miscui: Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paulo ante in conductum accucurrit, cœpitque mihi velle pudorem ex-
torquere. Cum ego proclamarem, gladium strinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarqui-
nium invenisti.*

Quibus ego auditis, intentavi in oculos Ascylti manus: &, Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum, cujus nec spiritus purus est?

*Inhorrescere se finxit Ascyltos, mox, subla-
tis fortius manibus, longè majore nisu clama-
vit: Non taces, inquit, Gladiator obscœne,
quem hospitis homicidam de ruina arena dimisit?
non taces, nocturne percussor, qui, ne tum
quidem, quum fortiter faceres, cum pura mu-
liere pugnavisti? ejus eadem ratione in virida-
rio frater fui, quâ nunc in diversorio puer est?*

*Subduxisti te, inquam, à Præceptoris collo-
quio?*

*Quid ego, homo stultissime, facere debui,
quum fame morerer? an videlicet audirem sen-
ten-*

rentias, id est, vitrea fracta, & somniorum interpretamenta? Multo me turpior es tu, Hercule, qui, ut foris coenares, Poëtam laudasti. Itaque ex turpissimâ lite in risum diffusi, pacatius ad reliqua secessimus.

Rursus in memoriam revocatus injuriæ, Ascylte, inquam, intelligo nobis convenire non posse, itaque communes sarcinulas partiamur, ac paupertatem nostram privatis quæstibus tentemus expellere. Et tu literas scis, & ego, ne quæstibus tuis obstem, aliquid aliud promittam: alioqui mille causæ nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus different.

Non recusavit Ascyltos, & hodiè, inquit, quia tanquam Scholastici ad coenam promissimus, non perdamus noctem: cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem.

Tardum est, inquam, differre quod placet. Hanc tam præcipitem divisionem libido faciebat: Jamdudum enim cupiebam amoliri custodem molestum, ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.

Contumeliam ægrè ferens Ascyltos, & silens; cum impetu egreditur. Tam præceps eruptio laevum augurabat: etenim nota erat mihi ejus animi impotentia, notus & amor impotens. Subsequor ergo abeuntem, exploraturus consilia, illisque obstiturus, sed oculis se subripuit meis, & frustra illum diù quæsi.

Postquam lustravi oculis totam urbem, in cellulam redii, osculisque tandem bonâ fide exactis, alligo arctissimis complexibus puerum, fruorque votis usque ad invidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, cum Ascyltos furtim se foribus admovit, discussisque fortissimè claustris invenit me cum fratre ludentem: risu itaque plausuque cellulam implevit,

8 T. PETRONII ARBITRI

plevit, opertumque me amiculo evolvit. Et quid agebas, inquit, Frater sanctissime? Quid Vesti-contubernium facis. Nec se solum intra verba continuit, sed lorum de perâ solvit, & me cœpit non perfunctoriè verberare; adjectis etiam petulantibus dictis: Sic dividere cum fratre nolo.

*Res tam inopinata injuriam, ictusque silere, constrinxit: casum igitur irrideo, & prudenter: aliter enim præliandum erat cum æmulo. Hilari-
tate mentitâ animum illius sedavi. Subrisit etiam Ascylos. Es tu, inquit, Encolpi, deliciis sepultus, non cogitas nos pecuniam deficere, & quæ super-
sunt nullius esse pretii? In æstivis temporibus Urbs sterilis est, rus erit fortunatius: eamus ad
amicos.*

*Consilium probare coegit necessitas, dolorisque sensum cohibere. Itaque, onerato Gitone sarcinu-
lus, urbe egredimur, & ad castellum Lycurgi, E-
quitis Rom. pergitur. Cùm olim illi Frater fuisset Ascylos pulcrè nos accepit; Cæsusque ibi con-
gregatus jucundiora effecit oblectamenta. Impri-
mis erat Tryphæna, pulcherrima mulier, quæ ve-
nerat cum Lycæ, navigii Domino, & fundorum in
viciniâ maris possessore.*

*Quas in hoc loco gratissimo voluptates hausimus
nulla vox comprehendere potest, quamvis Lycurgi
mensa frugalis esset. Scias oportet Venerem nos
omnes quamprimum conjunxisse. Formosa Try-
phæna placuit mihi, & vota mea libens audiuit.
Sed vix eam amplexui jungebam, cum Lycas in-
dignatus raptas sibi furto delicias, me de repetun-
dis insinulavit. Illa enim erat vetus amor illius:
itaque mercedem jacturæ sic festivè aggressus est.
Libidine concitatus me prosequitur. Tryphæna
autem cor meum possidente aures Lycæ negari:
denegatione tamen ardentior factus me quoquò sa-
quebatur, & meam noctu cellulam intravit; sed,
precipiti-*

precibus fastiditis, ad violentiam in me conversus, tam vehementer exclamavi, ut, excitatâ familiâ, & Lycurgo favente, à molesti impetu liberatus evas.

Ut denique Lycurgi domus illius votis non comoda videbatur, mihi suadere tentavit, ut hospitium ejus peterem; sed repudiatâ propositione, auctoritate Tryphæne usus est: eò libentius illa me rogavit Lycæ voluntati consentirem, quod ibi liberius vivere speraret. Sequor igitur amorem; sed Lycurgus, cum Ascylto veteri ratione renovatâ, eum discedere non passus est: Propterea pacti sumus, quod ille cum Lycurgo remaneret, nos autem Lycam sequeremur. Insuper & decrevimus, quod unusquisque secundum occasionem prædaretur in communem usum.

Acceptâ propositione incredibilis fuit Lycæ lætitia: acceleravit discessum, & continuo valere jubemus amicos, eodemque die ad ejus domum pervenimus.

Tam gnariter rerdisposuerat Lycas, ut in itinere secundum me federet, Tryphæna vero assideret Gitioni; idque propter notissimam sibi hujus mulieris inconstantiam ita struxerat, nec deceptus: arsit enim illa puerum statim, & id de facili perspexi. Lycas quoque illud mihi accuratè notavit, jussitque credere. Quamobrem gratiosius illum accepi, & gaudio persusus fuit; certus scilicet ex illatâ mihi à sorore injuriâ contemptum nasciturum: quo factò, Tryphæna succensens, eum libentius acciperem.

Sic res se habebat in ædibus Lycæ: Tryphæna Gitionem amore deperibat, Gito ei serviebat toto pectore, & utrumque oculis meis minime gratum erat, dum Lycas mihi placere cupidus, quotidie nova excogitabat oblectamenta; quæ Doris, ejus formosa uxor, certatim augebat; & tam concinnè, ut Tryphænam è corde meo statim expulerit. Ocu-

10 T. PETRONII ARBITRI

lorum nictu meus innotuit amor Doridi, & mihi blandâ oculorum petulantia Doris amavit, adeo ut hac tacita loquela, linguam antecedens, quam amorum propensionem eodem momento senseramus, furtim exprefferit.

Zelotypia Lyca, jam mihi nota, causa erat silentii, & amor ipse animum mariti erga me patefecerat uxori. Ubi primum nobis licuit colloqui, quod deprehenderat retulit, & candidè fassus sum, narraviq; quâ severitate semper illum exceperam. At mulier prudentissima, & nunc ingenio utendum est, inquit; secundumque ejus consilia unius concessio fuit, & possessio Alterius.

Interim dum attritus Giton vires reficit Tryphana ad me rediit, sed repulsa ex amore in rabiem efferata est. Ardens ergo secutuleia meum cum utroqueconjuge commercium detexit. Petulantiam erga me mariti, nihil sibi auferentem, sprexit. Doridis autem furtivos amores aggressa est, notavitque Lyca, qui amorem Zelotypia superante ad ultionem decurrit. At Doris, ancillâ Tryphanæ admonitâ, ut procellam everteret, à secretâ familiaritate abstinuit.

Hec ut intellexi, Tryphanæ perfidiam, ingratumque animum Lyca execratus, abundi formavi consilium; & favit Fortuna: pridie enim sacrum Isidi navigium, manubiis oneratum, vicinis scopulis abiserat.

Consilio igitur cum Gitone habito, libenter ille assensus est, quia Tryphana exhaustum eum negligere videbatur: multò manè ergo ad mare proficiscimur, & navigium conscendimus (ò facilius quod custodibus, Lyca ministris, noti eramus; sed cum nos comitatu semper honorarent, nec idcirco nobis prædandi locus esset, Gitone cum eis relicto, oportune me subduxi, subrepsique in puppim, ubi Isidis simulacrum erat, quod veste preciosâ, festroque argenteo spoliavi, & alias manubias è diæta Magi-

stri

firi sustuli, furtimque descendi per funem, Giton solo advertente; qui se quoque custodibus subduxit, & clam me sequutus est.

Ut illum vidi, furtum ostendi, & Ascyllon celeriter adire decrevimus, nec autè postero diem Lycurgi domum licuit pervenire. Ascyllon igitur accedens paucis narraui latrocinia, & quomodo amoris ludibrium fueramus. Nobis consilium dedit Lycurgi animum in nostri gratiam occupare, & asserere novam Lycæ petulantiam, migrationis nostræ furtivæ & præcipitis, causam fuisse: quibus auditis Lycurgus iuravit se nobis adversus inimicos in præsidio semper futurum.

Fuga nostra latuit, donec Tryphena Dorisque expergefactæ surrexerunt: nos enim ad earum ornamentum matutinum quotidie urbanissime assidebamus. Cum ergo præter morem desuimus, Lycas exploratores misit, & præcipue ad maris litus, accepitque nos ad navigium ivisse, sed de latrocinio nihil, latebat quippe, nam puppi pelagus respiciebat, & Magister in navigium nondum redierat.

Fugâ denique nostrâ pro certo habitâ, & Lycas pertæsus fugâ, in Dorida, quam discessus causam autumabat, vehementer furit. Tacebo verborum, manusve atrocitates, singulas ignoro; dicam tantum Tryphenam, perturbationis materiam, Lycæ suasse, ut apud Lycurgum, refugium fortasse nostrum, perquireret fugitivos, seque ipsam comitem voluit, ut contumeliâ nos, pro merito, obrueret.

Postero die profisciscuntur, & in castellum pervenire. Aberamus; nam Lycurgus ad Herculeæ sacra, quæ celebrabantur in oppidulo vicino, nos duxerat. Quod ut intellexerunt, obviam venerunt veloces, & in porticu templi occurrerunt. Quibus conspectis valde turbati fuimus: Lycas de jugâ nostrâ apud Lycurgum vehementer conquestus est:

12 T. PETRONII ARBITRI

est: sed tam constrictâ fronte, altoque supercilio, exceptus fuit; ut ego, audacior factus, gravia & turpia probra altâ voce jeci in ejus libidinosos impetus, tum in Lycurgi, tum in propriis adibus, in me factos: & Tryphæna obluens etiam pœnas dedit, me turpitudinem ejus prædicante concionibus, quæ ad clamorem confluxerant: & pro veritatis argumento, Gitona exsuccum, meque, centigine meretricis propè enectum, prodebam.

Ad concionum risus inimici obstupere, mæstique, meditantes ultionem, recesserunt. Ut ergo Lycurgi animum notarunt à nobis esse circumventum domi eum expectare voluerunt, ut ab errore averterent. Solemnis tardius finitis castellum adire non potuimus, & Lycurgus in villam, medio itinere distantem, nos conduxit, posteroque die adhuc dormientes reliquit, castellum petiturus ad negotia expedienda. Ibi Lycam, Tryphænamque invenit expectantes, qui tam blandè eum allocuti sunt, ut nos suis manibus imponere eum incitaverint. Lycurgus naturâ crudelis, & fidem servare nescius, quâ ratione nos traderet jam meditans, Lycæ persuasit ut auxilium iret quæsitum, dum ipse in villa nos daret custodiendos.

In villam venit, primâque fronte nos excepit ut Lycas ipse excepisset, & postquam, manibus inter se contritis, nostrum in Lycam mendacium exprobravit, in cella, quâ discumbebamus, Ascylo excluso, nos includi jussit, noluitque etiam illi in defensionem nostram aures præbere, & postea Ascylon secum abducens in castellum, custodiaibus, usque ad reditum, nos tradidit.

Iter faciens incassum Ascylos Lycurgi animum tentat effrangere: nihil preces, nihil amor, nihil lacrimæ promoverunt. Fratri ergo in mentem venit nos à vinculis liberare: & certè, Lycurgi contumaciæ succensus, dormire cum eo naluït, sicque, quod animo conceperat, facilius executus est.

Fami-

Familiâ primo somno sepultâ, Ascylos nostras sarcinulas humeris imposuit, & per muriruinam, antea observatam, transiens diluculo ad villam pervenit, quam nullo obstante intravit, cubiculumque petiit nostrum, quod custodes claudi curaverant. Apertura vero non difficilis; ligneum erat claustrum, cuius firmitatem, inserto ferro, laxavit; & sera delapsa nos excitavit: stertebamus enim inuitâ fortunâ.

Utque ob pervigiliam, altus custodes habebat seminus, ad fragorem soli expergiscimus: & Ascylos ingressus paucis narravit quæ nostri gratia fecerat. Pluribus non opus fuit. Dùm amicimur diligenter mihi in mentem venit occidere custodes, villamque expilare. Consilium Ascylo declaravi: expilatio placuit, sed absque sanguine optabilem exitum dedit: omnes enim noscens aditum aditus, in recessum suppellectariam, quem ipse reseravit, nos conduxit; & quod pretiosus erat subducimus, dein summo mane egredimur; & vias publicas declinantes, non quiescimus donec nos securos esse credidimus.

Tunc Ascylos, collecto spiritu, exaggeravit quantâ cum letitia villam Lycurgi, hominis avarissimi, expilaverat: de cuius parsimoniâ iustè conquirebatur: nullam enim mercedem noctium acceperat, mensâque siccâ & sterili victitavit: adeo quippè sordidus erat Lycurgus, ut, inuitis opibus immensis, etiam quæ sunt vitæ necessaria sibi denegaret.

Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit

Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens,

Qui timet, & sicco concequit ore famem.

14 T. PETRONII ARBITRI

Neapolim eodem die intrare volebat Ascyllus; sed imprudenter est, inquam, eò nos recipere, ubi, quantum conijcere licet, perquirendi sumus: absentes ergo pro tempore peregrinemur: habemus ut bene sit. Placuit consilium, & ad pagum praegredimur praediorum amoenitate formosissimum, ubi non pauci ex nostris familiaribus voluptate tempestiva fruebantur: sed vix ad medium itineris pervenimus, ecce nimbus urcatim detumens in vicum proximum fugere nos coegit, & diversarum ingressi, notavimus se plures, imbris vitandi causa, non recepisse. Impediebat frequentia ne observaremur, sic facilius in turba quid furari possemus curiosis investigabamus oculis, cum Ascyllus humi saccollum, nemine advertente, collegit, in quo multos invenit aureos. Hoc primo faustoque amine plurimum exultamus, timentes tamen ne quis illos repeteret per pseudotbyrum clam egredimur, ibique servum ephippiis equos instruente videmus, qui aliquid oblitus, domum repetens ab equis discessit. & eo absente, superhum pallium ephippio alligatum, loris solutis subripui, dein secundum mapalia in sylvam proximam effugimus.

In nemoris recessu magis in tuto positi, de occultando auxo iactavimus multa; ne aut latrocinii argui possemus, aut ipsimet expilari: tandem statuimus illud pannis tunicae detractae intus consuere, quam ego postea scapulis imposui, curaque pallii Ascyllae commissa, viis obliquis urbem petere destinamus: ast egredientes levâ hæc audivimus: non effugient, nemo ingressi sunt, diversis perquiramus, ut facilius prehendi possint. His auditis terror ingens ita nos invasisit, ut Ascyllus, Gitonque, secundum dumos ad urbem fugerint, ego vero tantâ festinatione reduxi gradum, ut ex humeris, me non sentiente, pretiosa tunica ceciderit: fessusque tandem, & ulterius progredi impotens, sub tegmine arboris recubui ubi primum iacturam tunicae

nicae notavi. Tum dolor vires restituit, surrexi-
que ad thesaurum perquirendum, & diu frustra
discurri, donec labore tristitiaque attritus in tene-
brosus nemoris latibulum penetravi, ubi quatuor
horis commoratus, & in tam horrendâ solitudine
maestus, exitum quaesivi: sed procedens Rusticum
quendam conspexi: tunc omni constantiâ mihi opus
fuit, nec defuit: audacter ad illum progressus sum,
& quâ ad urbem iretur petii, conquerens me diu
in silvâ deerrare. Ille habitum meum miseratus,
quia letho pallidior eram, lutoque oblitus, inter-
rogavit, num aliquem in silvâ vidissem. Nemi-
nem, inquam: dein humanissimè ad viam regiam
me conduxit, ubi duos sibi familiares offendit,
qui retulerunt se per omnes silvæ semitas discursisse,
nihilque præter tunicam, quam ostendunt, inve-
nisse.

Illam repetere audacia non valuit, ut fas est
credere, licet quanti erat probe nossem: tunc ve-
hementius dolere cæpi, raptamque gemens thesau-
rum Rusticis non advertentibus, & ingravescente
debilitate, solito lentius gradiebar.

Tardius igitur in urbem perveni, & stabulum
intrans Ascylton semi-mortuum grabatoque resolu-
tum inveni, in alium quoque lectum ipse decidi,
& ne quidem verbum proferre potui. Perturbon-
tus ille quod tunicam mihi creditam non videres,
præcipienti voce illam à me petiit: sed ego deficiens
quod vox negabit oculorum languore explicui, vi-
ribus tandem paulatim redeuntibus Ascylto infor-
tunium disciaravi: at me jocari putavit; &
quamvis ambitiosus lacrimarum imber Sacramen-
ti testis foret planè revocavit in dubium, credens
se dureis me fraudare velle. Giton inter hæc
stans æque maestus erat ac ego ipse, & dolor pueri
tristitiam augebat meam, sed perquisitio quæ de
nobis fiebat, magis torquebat animum: rem As-
cylto declaravi, qui leviter commotus fuit, quia

16 T. PETRONII ARBITRI

se feliciter à negotio expedierat. Persuusus insuper nos esse securos, ignotos scilicet, & à nemine visos. Morbum tamen mentiri voluimus, ut diutius in cubiculo morari liceret: sed deficiente pecuniâ citius, quam statueramus, migrare, & cogenae necessitate, manubria vendere oportuit.

Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem pretiosarum, sed tamen quarum fidem male ambulantiem obscuritas temporis facillimè tegeret. Cùm ergo & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, uti occasione opportunissimâ cœpimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, si quem tortè emptorem splendida vestis posset adducere. Nec diù moratus, Rusticus quidam, familiaris oculis meis, cum mulierculâ comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium cœpit: invicem Ascyrtos iniecit contemplationem super humeros Rustici emptoris, ac subito exanimatus conticuit. Ac ne ipse quidem sine aliquo motu hominem conspexi: nam videbatur ille mihi esse, qui tuniculam in solitudine invenerat; planè is ipse erat. Sed cum Ascyrtos timeret fidem oculorum, ne quid temerè faceret, prius tanquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum Fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec futuræ quidem attulerat Rusticus curiosas manus, sed tanquam mendici spoliū etiam fastidiosè venditabat.

Ascyrtos, postquam depositum esse inviolatum vidit, & personam vendentis contemptam, seduxit me paululum à turbâ: & Scis, inquit, Frater, rediisse ad nos thesaurum de quo que-rebar? Illa est tunicula adhuc, ut apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus; aut quo jure rem nostram vindicamus?

Ex-

Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, sed etiam, quod fortuna me à turpissimâ suspicione dimiserat, negavi circuitu agendum, sed planè jure civili dimicandum, ut si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

*Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla potest?
Ipsi qui Cynicâ traducunt tempora cæcâ,
Numquamnumquam vendere verba solent.
Ergo judicium nihil est nisi publica merces,
Atque Eques in causa qui sedet, emptia probat.*

Contra Ascyrtos leges timebat: & quis, aiebat, hoc loco nos novit; aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi planè placet emere, quamvis nostrum sit, quod agnoscimus, & parvo ære recuperare potius thesaurum, quam in ambiguum litem descendere. Sed præter unum dupondium, scilicetque, quibus cicer lupinosque destinaueramus mercari, nihil ad manum erat. Itaque ne interim præda discederet, vel minoris pallium addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviolem faceret jacturam.

Cum primum ergo explicuimus mercem, mulier aperto capite, quæ cum Rustico steterat, inspectis diligentius signis, iniecit utramque laciniæ manum, magnæque vociferatione, latrones tenere, clamavit.

Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipsi scissam & sordidam tenere compimus tunicam, atque eadem invidiâ proclamare, nostra esse spolia, quæ illi possiderent. Sed nullo genere par erat causa nostra, & conaciones, quæ ad clamorem confluerant, nostram, scilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam

vestem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hic Ascylos penè risum discessit: qui, silentio facto, Videmus, inquit, suam cuique rem esse carissimam, reddant nobis tunicam nostram, & pallium suum recipiant.

Et si Rustico, mulierique placebat permutatio, Advocati tamen, jam penè nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, uti apud se utraque deponerentur, ac postero die iudex querelam inspiceret. Neque enim res tantum, quæ viderentur in controversiam esse, sed longe aliud quæri, in utra parte scilicet latrocinii suspicio haberetur.

Jam sequestri placebant, & nescio quis ex concionibus calvus, tuberosissimæ frontis, qui solebat aliquando & causas agere, invaserat pallium, exhibiturumque crastino die affirmabat. Cæterum apparebat nihil aliud quæri, nisi ut semel deposita vestis inter prædones itragularetur, & nos metu criminis non veniremus ad constitutum. Idem plane & nos volebamus. Itaque utriusque partis votum casus adjuvit. Indignatus enim Rusticus, quod nos centonem exhibendum postularem, misit in faciem Ascyli tunicam, & liberatos querelâ iussit pallium deponere, quod solum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, thesauro in diversorium præcipites abimus, præclulisque foribus, ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium, cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidissent.

Quum aureos extraheremus, tunicam dissuenda, audivimus aliquem à Diversitore petentem, quod heminum genus stabulam jam nunc intraverat. Hæc voce perterritus, eo egressus, ad sciendum quid esset, descendi, accepique. Præteris Litteram, qui
pro

pro officio curabat exterorum nomina inscribi in publicis codicibus, duos vidisse advenas domum ingredi, quorum nomina nondum in acta retulerat, & idcirco de illorum patria, & occupatione inquirere.

Hæc ita perfunctoriè narravit Diversitor, ut mihi suspicionem dederit nos hic non in tuto esse; atque, ne deprehenderemur, placuit egredi; nec, nisi noctu, domum repetere: itaque discedentes officium cœnæ Gitoni mandavimus.

Ut nobis in animo erat vias publicas declinare, per solitarias urbis regiones gradimur, & sub vespertum in loco semoto obvias habuimus duas mulieres stolatas haud indecores, quas lento gradu secuti sumus usque ad sacellum, quod ingressæ sunt, & undè murmur insolitum, quasi voces ex antri penetralibus erumpentes, audivimus. Curiositas sacellum intrare etiam nos impulit; ibique complures, Bacchantium instar, mulieres vidimus, quæ in manu dextra Priapinos fascinosos gestabant. Plus videre non licuit: nam, ut nos animadvertierunt, tam magnum clamorem sustulere, ut intremuerit templi camera, & nos corripere conatæ sunt: sed velociter ad diversorium confugimus.

Ut primum beneficio Gitonis præparatâ nos implevimus cœnâ, ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit. Cum & ipsi ergo pallidi rogaremus, Quis esset; Aperi inquit, jam scies. Dum loquimur, sera sua sponte delapsa cecidit; reclusæque subito fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ paulo ante cum Rustico steterat? & Mederisse, inquit, vos putabatis? Ego sum ancilla Quartillæ, cujus vos sacra ante Cryptam turbastis. Ecce ipsa venit ad stabulum, petitque, ut vobiscum liceat loqui: nolite peturbari: nec accusat errorem vestrum, nec punit: imo:

imo potius miratur, quis Deus juvenes tam urbanos in suam regionem detulerit.

Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem assensionem floescentibus, intravit ipsa una comitata virgine, sedensque super thorum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum; sed attoniti expectavimus lacrymas ad ostentationem doloris paratas. Ut ergo tam ambitiosus detinuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis, Quanam est, inquit, hæc audacia? aut ubi fabulas, & antecessa latrocinia didicistis? Misereor, mediis fatus, vestri: neque enim impune ququam, quod non licuit, aspexit. Utique nostra regio tam presentibus plena est. Numinibus, ut facilius possis Deum, quam hominem invenire. Ac ne me putetis ultionis causâ huc venisse, ætate magis vestra commoveor, quam injuriâ meâ. Imprudentes enim, ut adhuc puto, admisistis inexpiabile scelus.

Ipsa quidem illa nocte vexata, tam periculoso inhorror frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem: & ideo medicinam somno petii, jussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi, monstratâ subtilitate, lenire. Sed de remedio non tam valde laboro: major enim in præcordiis dolor sævit, qui me usque ad necessitatem mortis deducit: ne scilicet juvenili impulsu licentiâ, quod in sacello Priapi vidistis, vulgetis, Deorumque consilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua vestra supinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones, jocum risumque faciatis, neve traducere velitis tot annorum secreta, quæ Mystæ vix omnes noverunt.

Secundum hanc deprecationem lacrymas rursus effudit, gemitibusque largis concussa, tota facie

facie ac pectore, thorum meum pressit. Ego eodem tempore & misericordia turbatus, & metu, bonum animum habere cam jussi, & de utroque esse securam. Nam neque sacra quemquam vulgaturum, & si quod præterea aliud remedium ad tertianam Deus illi monstrasset, adjuvaturos nos divinam providentiam, vel periculo nostro.

Hilarior post hanc pollicitationem facta mulier, basiauit me spissius, & ex lacrymis in risum mota descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit: & Facio, inquit, inducias vobiscum, & à constitutâ lite dimitto. Quod si non annuissetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in crastinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe est; legem donare, superbum.

Hoc amo, quod possum qualibet ire via.

Nam sane & sapiens contemptu jurgia st. Etit:

Et qui non jugulat, victor abire solet.

Complosis deinde manibus in tantum repente risum effusa est, ut timeremus. Idem ex alterâ parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. Idem virguncula, quæ una intraverat. Omnia mimico risu exsonuerant: cum interim nos, quæ tam repentina esset mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmet-ipsos, modo mulieres, intueremur.

Tandem, inquit Quartilla, vetui, hodiè in hoc diversorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianæ, sine interpellatione, à vobis acciperem.

Ut hæc dixit, Ascyktos quidem paulisper obstupuit: ego autem frigidior hieme Gallicâ factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid tristius exspectarem, comitatus faciebat.

Tres.

22 T. PETRONII ARBITRI

Tres enim erant mulierculæ, si quid vellent conari, infirmissimæ, scilicet contra nos, quibus si nil aliud virile, sexus esset quod auxiliaretur. Et præcincti certè altius eramus: imo ego sic jam paria composueram, ut si depugnandum foret, ipse cum Quartillâ consistere, Ascyltos eum ancilla, Giton cum virgine.

Dum hæc mente voluebam accessit Quartillus, ut tertianæ mederer; sed delusa spe furibunda egreditur, & reversa paulo-post nos invadi ab ignota, & in palatium superbissimum transferri jussit.

Tunc vero excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere.

At ego, inquam, Domina, si quid tristius pararas, celerius confice: neque enim tam magnum facinus admittimus, ut debeamus torti perire. Ancilla, quæ Psyche vocabatur, lodiculam in pavimento diligenter extendit. Et sollicitavit inguina mea, mille jam mortibus frigida. Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum esse alienis intervenire secretis. Interim duas institas ancilla protulit de furis: alterâque pedes nostros alligavit, alterâ manus.

Constrictus ita vinculis, non, inquam, hac ratione frui poteris votis Domina tuâ. Fateor, inquit ancilla, sed alia medicamenta sunt mihi ad manum, & certiora: subitoque vas satyrio plenum attulit, & jocose, fabuloseque multa jactans ita effecit, ut ferè totum liquorem exhausserim, & quia nuper ejus blanditias spreverat Ascyltos, extrema satyrii portione ejus dorsum, illo non sentiente, par sit.

Ascyltos jam deficiente fabularum contextu, Quid ergo, inquit, non sum dignus qui bibam? Ancilla risu meo prodita complōsit manus, & Apposui quidem, inquit, adolescens: solus totum medicamentum ebibisti?

Itane

Itane est, inquit Quartilla, quidquid satyrii fuit, Encolpius ebibit? non indecenti risu latera commovit. Ac ne Giton quidem ultimò risum tenuit, utique postquam virguncula cervicem ejus invasit, & non repugnanti puero innumera-
rabilia oscula dedit.

Volebamus miseri exclamare, sed nec in auxilio erat quisquam, & hinc Psyche acu comatoria cupienti mihi invocare Quiritium fidem, malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipsum satyrii tinxerat, Ascyllon opprimebat.

Ultimo Cinædus supervenit myrteâ subornatus gausapina, cinguloque succinctus, modò extortis nos clunibus cecidit, modò basiis olidissimis inquinavit; donec Quartilla balænariam tenens virgam, altrèque succincta, jussit infelibus dari missionem. Uterque nostrum religiosissimis juravit verbis, inter nos perituum esse tam horribile secretum.

Intraverunt Palæstricæ quam plures, & nos *lecythino* perfusos oleo refecerunt. Utcumque igitur lassitudine abjecta, cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti sumus; in qua tres lecti strati erant, & reliquus lautitiarum apparatus splendidissime expositus. Jussi ergo discubimus, & gustatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis cum laberemur in somnum, Itane est? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente est, cum sciatis Priapi genio pervigilium deberi? Cum Ascyllus gravatus tot malis in somnum laberetur, illa, quæ injuriâ depulsa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longâ perfricuit, & non sentientis labra, humerosque sopitis titionibus pinxit.

Jam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti gustum hauseram somni: idem & tota intra forisque familia fecerat: atque alii circa
pedes

24 T. PETRONII ARBITRI

pedes discumbentium sparsi jacebant, alii parietibus appliciti, quidam in ipso limine conjunctis marcebant capitibus : lucernæ quoque humore defectæ, tenue, & extremum lumen spargebant, cum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intraverunt : dumque inter argentum avidius rixantur, diductam fregerunt lagenam : cecidit etiam mensa cum argento, & ancillæ super torum marcentis excussum fortè altius poculum, caput fregit : ad quem lectum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad prædam, postquam se deprehensos intellexerunt, pariter secundum lectum conciderunt, ut putares huc convenisse, & stertere, tanquam olim dormientes, cœperunt. Jam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat ; & pueri, deterfis paulisper oculis, redierant ad ministerium, cum intrans Cymbalistria, & concrepans æra, omnes excitavit. Refectum igitur est convivium, & rursus Quartilla ad bibendum revocavit. Adjuvit hilaritatem comessantis Cymbalistria.

Intrat Cinædus homo omnium insulsissimus, & planè illâ domo dignus, qui, ut infractis manibus congeniuit, ejusmodi carmina effudit :

*Huc huc convenite nunc Spatalocinædi,
Pede tendite, cursum addite, convolute plantâ,
Femore facili, clune agili, & manu procace
Molles, veteres, Deliaci manu recisi.*

Consumptis versibus suis, immundissimo metabasio conspuat : mox & super lectum venit, atque omni vi detexit recusantes. Super inguina mea diu, multumque frustra moluit. Perfluebant per frontem sustantis acaciæ rivi, & inter rugas malarum tantum erat cretæ, ut putares

detectum parietem nimbo laborare. Non tenui ego diutius lacrymas: sed ad ultimam perductus tristitiam, Quæso, inquam, Domina, certe Embasicoetam jusseras dari.

Complosit illa tenerius manus, & O, inquit, hominem acutum, atque urbanitatis vernulæ fontem! Quid? tu non intellexeras Cinædum Embasicoetam vocari? Deinde ne contubernali meo melius succederet. Per fidem, inquam, vestram, Ascyltos in hoc triclinio solus ferias agit?

Ita, inquit Quartilla, & Ascylto Embasicoetas detur. Ab hac voce equum cinædus mutavit, transituque ad comitem meum factò, clunibus eum basiisque distrivit. Stabat inter hæc Giton, & risu dissolvebat ilia sua. Itaque, conspicata eum Quartilla, cujus esset puer diligentissimâ sciscitatione quælivit. Cum ego fratrem meum esse dixissem, Quare ergo, inquit, me non baliavit? vocatumque ad se in osculum applicuit: mox manum etiam demisit in sinum, & pertracto vasculo tam rudi, Hoc, inquit, bellè cras in promulside libidinis nostræ militabit: hodie enim post asellum diaria non fumo. Cum hæc diceret, ad aurem ejus Psyche ridens accessit, & cum dixisset nescio quid, Ita, ita, inquit Quartilla, bene monuisti: cur non, quia bellissima occasio est, devirgine-tur Pannychis nostra? Continuòque producta est puella satis bella, & quæ non plus quam septem annos habere videbatur, & ea ipsa, quæ primum cum Quartillâ in cellam venerat nostram. Plaudentibus ergo universis, & postulantibus, nuptias fecerunt. Obstupui ego, & nec Gitona, verecundissimum puerum, sufficere huic petulantiae affirmavi; nec puellam ejus ætatis esse, ut muliebris patientiæ legem posset accipere. Ita, inquit Quartilla, minor est ista,

D

quam

26 T. PETRONII ARBITRI

quam ego fui, cum primum virum passa sum? Junonem meam iratam habeam, si unquam me meminerim virginem fuisse. Nam & infans, cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perveni. Hinc etiam puto proverbium natum illud,

----- tollere taurum,
Quæ tulerit vitulum illa potest, &c.

Igitur ne majorem injuriam in secreto frater acciperet, consurrexi ad officium nuptiale.

Jam Psyche puellæ caput involverat flammeolo; jam Embasicoetas præferebat facem; jam ebriae mulieres longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque ingestâ exornaverant veste. Tum Quartilla jocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem tristis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, cum incluli jacerent, consedimus ante limen thalami, & imprimis Quartilla per rimam improbè diductam applicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosâ speculabatur diligentiam: me quoque ad idem spectaculum lentâ manu traxit: & quia considerantium hæserant vultus, quidquid à spectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tanquam furtivis subinde osculis verberabat.

Libidine Quartilla ita fatigatus eram, ut recedendi vias meditarer. Ascylo mentem declaravi, quæ multum placuit: cupiebat se ex Psyche vexationibus expedire: idque nobis non difficile, ni Giton cubiculo fuisset inclusus: volebamus enim eum abducere, & meretricum petulantiae subtrahere. Hoc ipsum anxie meditabamur, cum Pannychis

mychia lecto cecidit, Gitonaque suo traxit pondere, illæsum tamen, puella autem capite leviter læsa tantò exclamavit, ut concitata terrore, præcipiti gressu accurrens Quartilla nobis effugiendi locum dederit: nec mora celeres in hospitium pervolumus nostrum, & continuò abjecti in lectis sine metu reliquam exegimus noctem.

Postero die egredientes duos ex nostris raptoribus offendimus, quos ut conspexit Ascylos alterum animosè aggressus est, quo victo, & graviter vulnerato, mihi alterum urgenti præstò fuit. Ille verò tam strenuè se gerebat, ut nos ambos, sed leviter, vulneraverit, illæsusque effugerit.

Venerat jam tertius dies, id est, expectatio liberæ coenæ apud Trimalchionem; sed aliquot vulneribus confoissis fuga magis placebat quam quies. Itaque in diversorium citissimè abimus, & haud altè vulnerati, in lecto plagas oleo & vino medemur.

Raptor tamen debellatus humi jacebat, & ne cognosceremur timebamus: Cùm igitur mœsti deliberarem, quonam genere præsentem evitarem procellam, unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes: & Quid? vos, inquit, nescitis hodiè apud quem fiat? Trimalchio lautissimus homo horologium in triclinio, & Buccinatorem habet subornatum, ut subinde sciat quantum de vitâ perdiderit. Amicimur ergo diligenter, obliti omnium malorum, & Gitona libentissimè servile officium tuentem usque hoc, jubemus in balneo sequi.

Nos interim vestiti errare cœpimus, imò joculari magis, & circulis ludentum accedere; cum subito videmus senem calvum, tunicâ vestitum russeâ, inter pueros capillatos ludentem pilâ. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæ pretium, ad spectaculum duxerant, quam soleatus ipse Paterfamilias, qui pilâ

sparsiva exercebatur : nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, sed follem plenum habebat servus, sufficebatque ludentibus.

Notavimus etiam res novas. Nam duo spadones in diversâ parte circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas : non quidem eas, quas inter manus lusu expellente vibrabant ; sed eas, quæ in terram decidebant. Cum has miraremur lautitias, accurrit Menelaus : &, Hic est, inquit, apud quem cubitum ponetis ; & quid ? jam principium cœnæ videtis ? Etiamnum loquebatur Menelaus, cum Trimalchio, lautissimus homo, digitos concrepuit : ad quod signum matellam spado ludenti supposuit. Exoneratâ ille vesicâ, aquam poposcit ad manus, digitosque paululum aspersos in capite pueri terfit. Longum erat, singula excipere : itaque intravimus balneum, & sudore calefacti, momento temporis ad frigidam eximus. Jam Trimalchio unguento perfusus tergebatur, non linteis, sed palliis ex mollissimâ lanâ factis. Tres interim Jatralliptæ in conspectu ejus Falernum potabant : & cum plurimum rixantes effunderent, Trimalchio hoc suum propinasse dicebat. Hinc, involutus coccinâ gausapâ, lecticæ impositus est, præcedentibus phaleratis cursoribus 1111. & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehabantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. Cum ergo adferretur, ad caput ejus cum minimis symphoniâs tibiis accessit, & tanquam in aurem aliquid secreto diceret, toto itinere cantavit. Sequimur nos jam admiratione saturi, & cum Agamemnone ad januam pervenimus, in cujus poste libellus erat, cum hac inscriptione fixus :

QUIS-

QUISQUIS SERVUS SINE DOMINICO
JUSSU FORAS EXIERIT, ACCIPIET
PLAGAS CENTUM.

In aditu autem ipso stabat ostiarius prasinatus, cerasino succinctus cingulo, atque in lance argenteâ pisum purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea, in quâ pica varia intrantes salutabat. Cæterum ego dum omnia stupeo, pene resupinatus crura mea fregi. Ad sinistram enim intrantibus, non longè ab ostiarii cellâ, canis ingens catenâ vinctus, in pariete erat pictus, superque quadratâ literâ scriptum, CAVE CANEM. Et collegæ quidem mei riserunt. Ego autem collecto spiritu, non destiti totum parietem persequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipse Trimalchio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente tænia, *Romam* intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didicisset, dein Dispensator factus esset, omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat. In deficiente verò jam porticu, levatum mento in tribunal excelsum Mercurius rapiebat. Præstò erat Fortuna cornu abundanti copiosa, & tres Parcæ aurea pensa torquentes.

Notavi etiam in porticu gregem cursorum cum magistro se exercentem. Præterea grande armarium in angulo vidi, in cujus ædiculâ erant Lares argentei positi, Venerisque signum marmoreum, & pixis aurea non putilla, in quâ barbam ipsius conditam esse dicebant. Interrogare ego atriensem cœpi: quas in media porticu picturas haberent? *Iliada* & *Odyssæam*, inquit, ac *levâ bis* gladiatorium munus. Non licebat multa etiam considerare; nos jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte primâ,

D 3

Pro-

30 T. PETRONII ARBITRI

Procurator rationes accipiebat : & quod præcipue miratus sum, in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi, quorum imam partem quasi embolum navis æneum finiebat: in quo erat scriptum,

G. POMPEIO TRIMALCHIONI VIRO
AUGUSTALI CINNAMUS DISPENSATOR.

Sub eodem titulo, etiam lucerna bilychnis de camerâ pendebat, & duæ tabulæ in utroque poste defixæ, quarum altera, si bene memini, hoc habebat inscriptum:

III. ET PRIDIE KAL. JAN.
G. NOSTER FORAS COENAT.

altera Lunæ cursum, Stellarumque VII. imagines pictas; & qui dies boni, quique incommodi essent, distinguente bullâ notabantur.

His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui super hoc officium erat positus: DEXTRO PEDE. Sine dubio paulisper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis nostrum transiret. Cæterum, ut pariter movimus dextros gressus, servus nobis dispoliatus procubuit ante pedes, & rogare coepit, ut se poenæ eriperemus: nec magnum esse peccatum suum, propter quod periclitaretur. Subducta enim sibi vestimenta Dispensatoris in balneo, quæ vix fuissent x. H.S.

Retulimus ergo dextros pedes, Dispensatoremque in precario aureos numerantem deprecati sumus, ut servo remitteret poenam. Superbus ille sustulit vultum, & Non tam jactura me movet, inquit, quàm negligentia nequissimi servi. Vestimenta mea accubitoria perdidit, quæ mihi natali meo cliens quidam donaverat,

rat, Tyria sine dubio, sed jam semel lota. Quidquid ergo est, dono vobis.

Obligati tam grandi beneficio, cum intrassemus triclinium, occurrit nobis ille idem servus pro quo rogaveramus, & spississima basia stupentibus impegit, gratias agens humanitati nostræ. Ad summam, statim scietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum Ministratoris gratia est.

Tandem ergo discubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus, aliisque insequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem poposci: paratissimus puer, non minus me acido cantico excepit: & quisquis aliquid rogatus erat, ut daret. Pantomimorum non patrisfamilie triclinium crederes.

Allata est tum gustatio valdè lauta: nam jam omnes discubuerant præter unum Trimalchionem, cui locus, novo more, primus servabatur. Cæterum in promulsidari asellus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat olivas, in alterâ parte albas, in alterâ nigras. Tegebant asellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati sustinebant glires melle, & papavere sparsos. Fuerunt & tomacula ferventia supra craticulam argenteam posita, & infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.

In his eramus lautitiis, cum ipse Trimalchio ad symphoniam allatus est, positusque inter cervicalia minutissima expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccineo adrasum excluderat caput, circaque oneratas veste cervices laticlaviam

32 T. PETRONII ARBITRI

viam immiserat mappam, fimbriis hinc atque illinc pendentibus. Habebat etiam in minimo digito sinistræ manus anulum grandem subauratum; extremo verò articulo digiti sequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, sed planè ferreis veluti stellis ferruminatum. Et ne has tantum ostenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, armillâ aureâ cultum, & eboreo circulo laminâ splendente connexum. Ut deinde spinâ argenteâ dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi suave erat in triclinium venire, sed ne absentivus moræ vobis essem, omnem voluptatem mihi negavi. Permittitis tamen finiri lusum. Sequebatur puer cum tabula terebinthina, crystallinis tesseriis: notavique rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis, ac nigris, aureos, argenteosque habebat denarios.

Interim dum ille omnium calculorum agmen inter lusum consumit, gustantibus adhuc nobis, repositorium allatum est cum corbe, in quâ gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales esse solent, quæ incubant ova. Accessere continuo duo servi, & symphoniam strepente, scrutari paleam cœperunt; erutaque subinde pavonina ova divisere convivis.

Convertit ad hanc scenam Trimalchio vultum: &, Amici, ait, pavonis ova gallinæ iussi supponi. Et, me Hercules, timeo, ne jam concepta sint: tentemus tamen, si adhuc forbilia sunt.

Accipimus nos cochlearia non minus sex libras pendentia, ovaque ex farinâ pingui figurata pertundimus. Ego quidem penè projecì partem meam: nam videbatur mihi jam in pullum coisse. Deinde ut audivi veterem convivam: hic nescio quid boni debet esse, persecutus putamen manu, pinguisimam ficedulam inveni,
pipe-

piperato vitellio circumdatam. Jam Trimalchio eadem omnia, lusu intermisso, poposcerat; feceratque potestatem, clarâ voce, si quis nostrum iterum vellet mulsum sumere: cum subito signum symphoniâ datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Cæterum inter tumultum, cum fortè paropsis excidisset, & puer jacentem sustulisset, animadvertit Trimalchio, colaphisque objurgare puerum, ac projicere rursus paropsidem jussit. Insecutus est Supellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere.

Subinde intraverunt duo Æthiopes capillati, cum pusillis utribus, quales solent esse, quibus arenam in amphitheatro spargunt, vinumque dedere in manus, aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, Æquum, inquit, Mars amat: itaque jussit senex suam cuique mensam assignari; obiter ait pædidissimi servi minorem nobis æstum sublatâ frequentiâ facient. Statim allatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gypsatae, quarum in cervicibus pittacia erant adfixa, cum hoc titulo:

FALERNUM OPIMIANUM ANNORUM CENTUM.

Dum titulos perlegimus, composuit Trimalchio manus, & Heu, heu, inquit, ergo diutius vivit vinum quam homuncio! Quare tingo-menae faciamus; vita vinum est: Verum Opimianum præsto: heri non tam bonum posui, & multò honestiores cœnabant.

Potantibus ergo, & accuratissimas nobis lautitias mirantibus, larvam argenteam attulit servus, sic aptatam, ut articuli ejus vertebræque laxatæ in omnem partem verterentur. Hanc cum super mensam semel iterumque abjecisset,

&

34 T. PETRONII ARBITRI

& catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

*Hæu, hæu, nos miseros, quam totus homuncio
nil est!*

Quam fragilis tenero flamine vita cadit!

Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Laudationem ferculum est infecutum, planè non pro exspectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repositorium enim rotundum, duodecim habebat Signa in orbe disposita, super quæ proprium, convenientemque materiæ, Structor imposuerat cibum. Super arietem cicer arietinum: super Taurum, bubale frustum: super Geminos, testiculos, ac renes: super Cancrum, coronam: super Leonem, ficum africanam: super Virginem, stericulam: super Libram, stateram, in cujus alterâ parte scriblita erat, in alterâ placenta: super Scorpionem, pisciculum marinum: super Sagittarium, otopetam: super Capricornum, locustam marinam: super Aquarium, anserem: super Pisces, duos mullos. In medio autem celpes cum herbis excisus favum sustinebat: Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem, atque ipse etiam teterrima voce, de la-serpitiato mimicum canticum extorsit. Nos ut tristiores ad tam viles accessimus cibos, Suadeo, inquit Trimalchio, cœnemus; hoc est jus cœnæ.

Hæc ut dixit, ad symphoniam 1111. tripudiantes procurrerunt, superioremque partem repositorii abstulerunt. Quo factò, videmus infra, scilicet in altero ferculo, altilia, & sumina, leporemque in medio pinnis subornatum, ut Pegasus videretur. Notavimus etiam circa angulos repositorii Marsyas 1111. ex quorum
utri-

utriculis garum piperatum currebat super pisces, qui in Euripo natabant.

Damus omnes plausum à familiâ inceptum, & res electissimas ridentes aggredimur. Non minus & Trimalchio ejusmodi methodio lætus, Carpe, inquit. Processit statim Scissor, & ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium, ut putares Essedarium hydraule cantante pugnare.

Ingerebat nihilominus Trimalchio lentissima voce, Carpe. Ego suspicatus ad aliquam urbanitatem toties iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui supra me accumbebat, hoc ipsum interrogare. At ille, qui sæpius ejusmodi ludos spectaverat, Vides, inquit, illum qui obsonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotiescunque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat.

Non potui amplius quidquam gustare; sed conversus ad eum, ut plurima exciperem, longè arcessere fabulas cœpi, sciscitarique, quæ esset illa mulier, quæ huc atque illuc discurreret.

Uxor, inquit, Trimalchionis, Fortunata appellatur, quæ nummos modio metitur, Et modo quid fuit? Ignoscet mihi Genius tuus, noluisse de manu illius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in cœlum abiit, & Trimalchionis tapanta est. Ad summam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet. Ipse nescit quid habeat, adeo zaplutus est; sed hæc eupatria providet omnia, &, ubi non putes, est. Sicca, sobria, bonorum consiliorum: est tamen malæ linguæ, pica pulvinaris: quem amat, amat; quem non amat, non amat.

Ipse Trimalchio fundos habet, quàm milvi volant, nummorum nummos: argentum in ostiarii illius cella plus jacet, quam quisquam in fortunis habet. Familia vero babæ! babæ! non
me

36 T. PETRONII ARBITRI

me Hercules puto decumam partem esse, quæ dominum suum novit. Ad summam, quemvis ex istis bacelis in rutæ folium conjiciet. Nec est quod putes illum quidquam emere; omnia domi nascuntur: lana, creta, piper, lac gallinaceum, si quæsieris, invenies. Ad summam, parum illi bona lana nascebatur, parietes à Tarento emit, & eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi nasceretur, apes ab Athenis iussit afferri; obiter ut vernaculæ quæ sunt, meliusculæ à Græculis fiant. Ecce intra hos dies scripsit, ut illi ex Indiâ semen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet, quæ non ex onagro nata sit. Vides, tot culcitas? Nulla, non aut conchyliatum, aut coccineum tomentum habet. Tanta est animi beatitudo! Reliquos autem collibertos ejus cave contemnas. Valde succosi sunt. Vides illum, qui in imus recumbit? hodie sua octingenta possidet: de nihilo crevit: solebat collo modò suo ligna portare. Sed, ut dicunt, ego nihil scio, sed audivi, quomodo Incuboni pileum rapuisset, & thesaurum invenit. Ego nemini invideo, si quis Deus dedit, est tamen sub alapa, & non vult sibi male. Itaque proxime cum hoc titulo proscripsit:

C. POMPEIUS DIOGENES EX KALENDIS JULIIS COENACULUM LOCAT, IPSE ENIM DOMUM EMIT.

Quid ille, qui libertini loco jacet? quàm bene se habuit? non impropero. Ille festertium suum vidit decies; sed malè vacillavit. Non puto illum capillos liberos habere; nec me Hercules sua culpa, ipso enim homo melior non est; sed liberti scelerati, qui omnia ad se fecerunt. Scito autem cum olla male fervet, & ubi semel
res

res inclinata est, amici de medio. Et quam honestam negotiationem exercuit, quod illum sic vides? ecce Libitiniarius fuit. Solebat sic coenare quomodo Rex: apros gaufapatos, opera pistoria, aves, cocos, pistorum! Plus vini sub mensam effundebatur, quam aliquis in cella habet. Phantasma, non homo. Inclinatis quoque rebus suis, cum timeret, ne creditores illum conturbare existimarent, hoc titulo auctionem proscriptit:

JULIUS PROCULUS AUCTIONEM FACIET RERUM SUPERVACUARUM. AD SOLVENDA DEBITA.

Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio; nam jam sublatum erat ferculum, hilaresque convivæ vino, sermonibusque publicatis operam coeperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, Hoc vinum, inquit, vos oportet suave faciatis: pisces natere oportet. Rogo, me putatis illam coenam esse contentum, quam in theca repositorii videratis? sic notus Ulyxes? quid ergo est? oportet etiam inter coenandum Philologiam nosse. Patrono meo ossa bene quiescant, qui me hominem inter homines voluit esse. Nam mihi nihil novi potest afferri: omnium, sicut ille, melleam habeo praxim.

Cœlus hic, in quo duodecim Dii habitant in totidem se figuras convertit, & modo fit Aries. Itaque quisquis nascitur illo signo, multa pecora habet, multum lanæ: caput præterea durum, frontem expudoratam, cornu acutum. Plurimi hoc signo scholastici nascuntur, & arietini.

Laudamus urbanitatem Mathematici; itaque adjecit. Deinde totus cœlus Taurulus fit. Itaque tunc calcitrosi nascuntur, & bubulci, & qui se ipsi pascunt. In Geminis autem nascuntur bigæ, & boves, & colei, & qui utrosque paries

E

tes

tes linunt. In Cancro ego natus sum; ideo multis pedibus sto, & in mari, & in terra multa possideo. Nam cancer, & hoc, & illoc quadrat; & ideo jamdudum nihil super illum posui, ne genescim meam premerem. In Leone cataphagæ nascuntur, & imperiosi. In Virgine mulieres, & fugitivi, & compediti. In Libra laniones, & unguentarii, & quicumque aliquid expediunt. In Scorpione venenarii, & percussores. In Sagittario strabones, qui holera spectant, lardum tollunt. In Capricorno ærumnosi, quibus propter mala sua cornua nascuntur. In Aquario caupones, & cucurbitæ. In Piscibus obsonatores, & rhetores. Sic orbis vertitur, tanquam mola: & semper aliquid mali facit, ut homines aut nascantur, aut pereant. Quod autem in medio cespitem videtis, & super cespitem favum; nihil sine ratione facio. Terra mater est in medio, quasi ovum corrotundata: & omnia bona in se habet, tanquam favus.

Sophos universi clamamus, & sublatis manibus ad camaram, juramus Hipparchum, Aratumque comparandos illi homines non fuisse. Donec advenerunt ministri, ac toralia proposuerunt toris, in quibus retia erant picta, Subsefforesque cum venabulis, & totus venationis apparatus. Nec dum sciebamus, quò mitteremus suspiciones nostras, cum extra triclinium clamor sublatus est ingens, & ecce canes Laconici etiam circa mensam discurrere coeperunt. Secutum est hos repolitorium, in quo positus erat primæ magnitudinis aper, & quidem pileatus, e cujus dentibus sportellæ dependebant duæ palmulis textæ, altera caryotis, altera Thebaicis repleta. Circa autem minores porcelli ex coptoplaçentis facti, quasi uberibus imminerent; scropham esse positam significabant: & hi quidem apophoreta fuerunt.

Cæte-

Cæterum ad scindendum aprum non ille Carpus accessit, qui altilia laceraverat; sed barbatus ingens, fasciis cruralibus alligatus, & alicula subornatus polymita, strictoque venatorio cultro latus apri vehementer percussit, ex cujus plaga turdi evolaverunt. Parati Aucupes cum arundinibus fuerunt, & eos circa triclimum volitantes momento exceperunt. Inde, cum suum cuique jussisset referri Trimalchio, adjecit: Etiam videte, quam porcus ille sylvaticus totam comederit glandem. Statim pueri ad sportellas accesserunt, quæ pendebant è dentibus, Thebaicasque, & caryotas ad numerum divisère cœnantibus.

Interim ego, qui privatum habebam secesum, in multas cogitationes diductus sum, quare aper pileatus intrasset. Postquam itaque omnes batologias consumpsi, duravi interrogare illum interpretem meum, quid me torqueret. At ille: Plane etiam hoc servus tuus indicare potest: non enim ænigma est, sed res aperta. Hic aper, cum heri summam cœnam vindicasset, à convivis dimissus: itaque hodie tanquam libertus in convivium revertitur. Damnavi ego stuporem meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer nunquam inter honestos cœnasse.

Dum hæc loquimur, puer speciosus, vitibus, hederisque redimitus, modo Bromium, interdum Lyæum, Euhyumque confessus, calathisco uvas circumtulit, & poemata domini sui acutissima voce traduxit; ad quem sonum conversus Trimalchio: Dionysi, inquit, LIBER ESTO. Puer detraxit pileum apro, capitique suo imposuit. Tum Trimalchio rursus adjecit: Non negabitis me, inquit, habere Liberum patrem. Laudavimus dictum Trimalchionis, & circumeuntem puerum sane perbasiamus.

40 T. PETRONII ARBITRI

Ab hoc ferculo Trimalchio ad lasanum fur-
rexit. Nos libertatem sine tyranno nacti, coe-
pimus invitare convivarum sermones.

Clamat itaque primus, cum pateram acinam
poposcisset, Dies, inquit, nihil est; idum ver-
fas te, nox fit: itaque nihil est melius, quam
de cubiculo recta in triclinium ire. Et *multum*
frigus habuimus, vix me balneum calfecit; ta-
men calda potio vestiarius est. Staminarias
duxi, & plane maræus sum; vinum mihi in ce-
rebrum abiit.

Excepit Seleucus fabulæ partem: Et ego, in-
quit, non quotidie labor; Balaniscus enim Ful-
lo est. Aqua dentes habet, & cor nostrum
quotidie liquefit; sed, cum mulsi pultarium
obdixi, frigori locos indico. Nec sanè lavare
potui, fui enim hodie in funus. Homo bellus,
tam bonus Chrysanthus animam ebulliit: mo-
dò, modò me appellavit: videor mihi cum illo
loqui. Heu, ast heu! Utres inflati ambulamus,
minores quàm muscæ sumus; tamen aliquam
virtutem habent: nos non pluris sumus, quàm
bullæ. Et quid si non abstinox fuisset? quin-
que dies aquam in os suum non coniecit, non
micam panis, tamen abiit: at plures Medici il-
lum perdiderunt, imo magis malus fatus; Me-
dicus enim nihil aliud est, quàm animi conso-
latio. Tamen bene elatus est, vitali lecto, stra-
gulis bonis; planctus est optimè: manumisit
aliquot, etiam si malignè illum ploravit uxor.
Quid si non illam optimè accepisset? sed mulier,
milvinum genus: nemini nihil boni facere o-
portet, æquè est enim ac si in puteum conjicias:
sed antiquus amor carcer est.

Molestus fuit Phileros, qui proclamavit, Vi-
vorum meminerimus: ille habet, quod sibi de-
beatur: honeste vixit, honestè obiit; quid ha-
bet quod queratur? ab asse crevit, & paratus
fuit

fuit quadrantem de stercore mordicus tollere. Itaque crevit, quidquid crevit, tanquam favus. Puto me-Hercules illum reliquisse solidum centum; & omnia in nummis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui linguam caninam comedi. Duræ buccæ fuit, linguosus, discordia, non homo. Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu unctâ, plenâ mensâ: & inter initia malam parum pilavit: sed recorrexit costas illius prima vindemia; vendidit enim vinum quantum ipse voluit: &, quod illius mentum fustulit, hæreditatem accepit, ex qua plus involavit, quam illi relictum est. Et ille stips, dum fratri suo irascitur, nescio cui terræ filio patrimonium legavit. Longe fugit, quisquis suos fugit. Habuit autem auricularios servos, qui illum pessum dederunt. Nunquam autem rectè faciet, qui citò credit; utique homo negotians: tamen verum, quod frunitus est, quamdiu vixit, cui datum est, non cui destinatum. Plane Fortunæ filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. Facile est autem, ubi omnia quadrata currunt. Et quot putas illum annos secum tulisse? septuaginta, & supra; sed corneolus fuit, ætatem bene ferebat, niger tanquam corvus. Noveram hominem olim olearium; & adhuc falax erat; non, me-Hercules, illum puto in domo canem reliquisse. Imo etiam puellarius erat; omnis Minervæ homo: nec improbo: hoc enim solum secum tulit.

Hæc Phileros dixit; ista Ganimedes. Narratis, quod nec ad cælum, nec ad terram pertinet; cum integrim nemo curat, quid annonam arctet. Non me-Hercules hodie buccam panis invenire potui. Et quomodo? siccitas perseverat: jam annum esurio. Ædilibus malè eveniat, qui cum pistoribus colludunt: serve me,

E 3

ser-

42 T. PETRONII ARBITRI

servabo te. Itaque populus minutus laborat ; nam istæ majores maxillæ semper Saturnalia agunt. O si haberemus illos leones, quos ego hic inveni, cum primum ex Asiâ veni ! Illud erat vivere. Similia Sicilia interior : sed larvas sic istas peritè aptabant, ut illis Jupiter iratus esset. Memini Safinium ; tunc habitabat ad arcum veterem me puero, piper, non homo. Is quacumque ibat terram adurebat ; sed rectus, sed certus, amicus amico, cum quo audacter posses in tenebris micare. In curia autem quomodo ? singulos velut pilas tractabat : nec schemas loquebatur, sed dilectum ceu ageret. Porro, in foro, sic illius vox crescebat, tanquam tuba ; nec sudavit unquam, nec exspuit. Puto eum, nescio quid Asiatici habuisse. Et quam benignus resalutare, nomina omnium reddere, tanquam unus de nobis. Itaque illo tempore annona pro luto erat. Asse panem quem emissiles non potuisses cum altero devorare ; nunc oculum bubulum vidi majorem. Heu, Heu, quotidie pejus hæc Colonia retroversus crescit, tanquam cauda vituli ! Sed quare ? Nos habemus Aedilem trium caunearum : qui sibi mavult assem, quàm vitam nostram. Itaque domi gaudet : plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Jam scio unde acceperit denarios mille aureos ; sed, si nos coleos haberemus, non tantum sibi placeret. Nunc populus est, Domii leones, foras vulpes. Quod ad me attinet, jam pannos meos comedi, & si perseverat hæc annona, casulas meas vendam. Quid enim futurum est, si nec Dii, nec Homines ~~hujus~~ colonie misereantur ? Ita meos fruniscar, ut ego puto omnia illa *Cælius* fieri. Nemo enim, coelum coelum putat, nemo jejunium servat, nemo Jovem pili facit ; sed omnes, operis oculis, bona sua computant.

An-

Antea stolatæ ibant nudis pedibus in clivum. passis capillis, mentibus puris, & Jovem aquam exorabant; itaque statim urceatim pluebat, aut tunc, aut nunquam: & omnes ridebant. Nunc Dii tanquam mures: itaque pedes lanatos habent: & quia nos religiosi non sumus, agri jacent.

Oro te, inquit Echion Centenarius, melius loquere. Modo sic, modo sic, inquit Rusticus; varium porcum perdiderat. Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur. Non me-Hercules patria melior dici posset, si homines haberet; sed laborat hoc tempore; nec hæc sua: non debemus delicari esse: ubique medius cœlus est. Tu, si aliubi fueris, dices hic porcos coctos ambulare. Et ecce habituri sumus munus excellens inter *dies festos*, familia non lanistitia, sed plurimi liberti. Titus noster magnam animam habet, & est caldior ebrius, aut hoc, aut illud erit: quod utique: nam illi domesticus sum. Non est mittix: ferrum optimum daturus est, sine *fuga*; carnarium in medio ut amphitheatrum videat: & habet unde. Relictum est illi sestertiū trecenties *quum* decessit illius pater: malè ut quadringenta impendat non sentiet patrimonium illius, & sempiternò nominabitur. Jam mannos aliquot habet, & mulierem essedariam, & Dispensatorem Glyconis, qui deprehensus est, cūm dominam suam delectaret. Videbis populi rixam inter zelotypos, & Amasiunculos. Glyco autem, Sestertiarius homo, Dispensatorem ad bestias dedit. Hoc est, se ipsum traducere. Quid servus peccavit, qui coactus est facere? magis illa matella digna fuit, quam taurus jactaret. Sed qui asinum non potest, stratum cædit. Quid autem Glycon putabat Hermogenis filiam unquam bonum exitum facturam?

Illo

44 T. PETRONII ARBITRI

Illo milvo volanti poterat ungues refecare. Colubra restem non parit. Glyco, Glyco dedit suos : itaque, quamdiu vixerit, habebit stigmam, nec illam nisi Orcus delebit : sed tibi quisque peccat. Subolfacio, quod nobis epulum daturus est Marimea : binos denarios mihi, & meis : quod si hoc fecerit, eripiat Norbano totum favorem : scias oportet, plenis velis hunc victurum. Et revera, quid ille nobis boni fecit ? Dedit gladiatores sestertarios, jam decrepitos, quos si sufflasset cecidissent ; jam meliores *bustuarios* vidi. *Addixit* de lucerna *pedises* : putares eos gallos gallinaceos : alter gurdus atta, alter loripes : tertiarius, *semi-mortuus* pro mortuo, qui habuit nervia præcisa. Unus alicujus staturæ fuit Thrax, qui & ipse ad dictata pugnavit ; ad summam, omnes postea secti sunt, adeo de magna turba ac hebetere accesserant, planè fugæ meræ. Munus tamen, inquit, tibi dedi : & ego tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam accepi. Manus manum lavat. Videris mihi Agamemnon dicere : Quid iste argutat molestus ? Quia tu, qui potes loqui, non loquere. Non es nostræ fasciæ, & ideo pauperum verba derides. Scimus te præ literis fatuum esse. Quid ergo est ? Aliqua die te persuadeam, ut ad villam venias, & videas casulas nostras ; inveniemus quod manducemus : pullum, ova. Belle erit ; etiam si hoc anno omnia tempestas dissipare paravit. Inveniemus *tamen* unde saturi fiamus, Etiam tibi discipulus crescit Cicero meus, jam quatuor *partes* dicit ; si vixerit habebis ad latus servulum. Nam, quidquid illi vacat, caput de tabula non tollit : ingeniosus est, & bono filo, etiam si *tam navis* morbosus est. Ego illi jam tres cardueles occidi, & dixi, quod mustela comedit ; invenit tamen alias nervias ; & liben-

benè pingit. Cæterum jam Græculis calcem impingit. Et Latinas coepit non male appetere, etiamsi magister ejus sibi placens sit. Nec uno loco consistit, petit quidem literas, sed non vult laborare. Est & alter, non quidem doctus, sed curiosus, qui plus docet, quam scit. Itaque feriatis diebus solet domum venire, & quidquid dederis contentus est. Emi ergo nunc puero aliquot libros rubricatos, quia volo illum, ad domum rationem, aliquid de jure gustare. Habet hæc res panem. Nam literis satis inquinatus est; quod si refuerit, destinavi illum artificium docere, aut tonsorium aut præconem, aut certè causidicum, quod illi auferre non possit nisi Orcus. Ideo illi quotidie clamo: *Primigenie*, crede mihi, quidquid discis tibi discis. Vides Phileronem causidicum, si non didicisset, hodie famem à labris non abigeret. Modò, modò collo suo circumferebat onera venalia: nunc etiam adversus Norbanum se extendit. Litera thesaurum est, & artificium nunquam moritur.

Ejusmodi *fabulas* vibrabant, cum Trimalchio intravit, & *detergo frontis* unguento, manus lavit, spatiumque minimo interposito: Ignoscite mihi (inquit,) amici, multis jam diebus venter mihi non respondit: nec Medici se inveniunt, profurcit mihi tamen maleicorium, ex tæda & aceto. Spero jam ventrem pudere, si sibi imponit; alioquin circa stomachum mihi sonat, putes taurum. Itaque, si quis vestrum voluerit sua re causa facere, non est, quod illum pudeat. Nemo nostrum solidè natus est. Ego nullum puto tam magnum tormentum esse, quam continere. Hoc solum vetare ne Jovis potest. Rides Fortunata? quæ soles me nocte deformem facere. Nec tamen in triclinio ullum vetui facere, quod se juvet: & medici vetant con-

46. T. PETRONII ARBITRI

continere ; vel, si quid plus venit, omnia foras parata sunt : aqua, lasanum, & cætera minutalia. Credite mihi, anathymiasis si in cerebrum it, in toto corpore fluctum facit. Multos scio sic periisse, dum nolunt sibi verum dicere.

Gratias agimus liberalitati, indulgentiæque ejus, & subinde castigamus crebris potiunculis risum. Nec adhuc sciebamus nos in medio lautitiarum, quod aiunt, clivo laborare. Nam tum, mundatis ad symphoniam mensis, tres albi sues in triclinium adducti sunt, capistris & tintinnabulis culti, quorum unum bimum Nomenclator esse dicebat, alterum trimum, tertium verò jam senem. Ego putabam petauristarios intrasse, & porcos, sicut in circulis mos est, portenta aliqua facturos. Sed Trimalchio, expectatione discussa, Quem, inquit, ex eis vultis in coenam statim fieri ? Gallum enim gallinaceum, phasiacum, & ejusmodi nænias Rustici faciunt : *sed* mei Coci vitulos *abeno* coctos solent facere. Continuòque Cocum vocari jussit, &, non expectata electione nostra, maximum natu jussit occidi : & clara voce : Ex quota decuria es ? cùm ille ex quadregesima respondisset : Emptitius, inquit, an domi natus es ? Neutrum, inquit, Cocus, sed testamento Pansæ tibi relictus sum. Vide ergo, ait, ut diligenter ponas ; si non, te jubebo in decuriam viatorum conjici. Et quidem Cocum potentiz admonitum in culinam obsonium duxit.

Trimalchio autem miti ad nos vultu respexit : Et vinum, inquit, si non placet mutabo, vos illud oportet bonum faciatis. Deorum beneficio non emo, sed nunc quidquid ad salivam facit in suburbano nascitur *meo*, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine esse Tarracenisibus, & Tarentinis. Nunc conjungere agellis

gellis Siciliam volo, ut cùm Africam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi Agamemnon, quam controversiam hodie declamasti? Ego autem si causas non ago, in divisione tamen literas didici, & ne mi putes studia fastidita, tres bibliothecas habeo, unam Græcam, alteras Latinas. Dic ergo, si me amas, peristasin declamationis tuæ.

Cùm dixisset Agamemnon. Pauper, & dives inimici erant. Ait Trimalchio, Quid est pauper? Urbanè, inquit, Agamemnon, & nescio quam controversiam exposuit. Statim Trimalchio: Hoc, inquit, si factum est, controversia non est; si factum non est, nihil est.

Hæc aliaque cum effusissimis prosequeremur laudationibus, Rogo, inquit, Agamemnoni mihi carissime, numquid duodecim ærurnas Herculis tenes, aut de Ulyxe fabulam, quemadmodum illi Cyclops pollicem penicillo extorsit? Solebam hæc ego puer apud Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis ego ipse oculis meis vidi in ampulla pendere; & cùm illi pueri dicerent, *Σιβύλλα, πὶ δέλεις*, respondebat illa, *ἀπὸ θανάτῳ δέλω*.

Nonidum efflaverat omnia, cùm repositorium cum sue ingenti mensam occupavit. Mirari nos celeritatem cœpimus, & jurare ne gallum quidem gallinaceum tam cito percoqui potuisse; tanto quidem magis, quod longè major nobis porcus videbatur esse, quàm paulo ante aper fuerat. Deinde magis, magisque Trimalchio intuens eum: Quid? Quid, inquit, porcus hic non est exenteratus? Non me-Hercules est. Voca, voca Cocum in medio. Cum constitisset ad mensam Cocus tristis, & diceret se oblitum esse exenterare. Quid oblitus? Trimalchio exclamat: putes illum piper, & cuminum
non

non coniecisse? despolia. Non fit mora: despoliatur Cocus, atque inter duos tortores mortuus consistit. Deprecari tamen omnes coeperunt, & dicere: Solet fieri, rogamus mittas; postea si fecerit nemo nostrum pro illo rogabit. Ego crudelissimæ severitatis non potui me tenere, sed inclinatus ad aurem Agamemnonis: Planè, inquam, hic debet servus esse nequissimus; aliquis oblivisceretur porcum exenterare? non me-Hercules illi ignoscerem, si piscem præterisset. At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu: Ergo, inquit, quia tam malæ memoriæ es, palam nobis illum exentera. Recepta Cocus tunica cultrum arripuit, porci-que ventrem hinc, atque illinc timida manu secuit. Nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus, tomacula cum botulis effusa sunt.

Plausum post hoc automatum familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit: nec non Cocus potione *honoratus* est, etiam argentea corona, poculumque in lance accepit Corinthia, quam cum Agamemnon propius consideraret, ait Trimalchio: Solus sum, qui vera Corinthia habeam.

Expectabam, ut pro reliqua insolentia diceret, sibi vasa Corinθο afferri. Sed ille melius: Et forsitan, inquit, quæris quare solus Corinthia vera possideam? Quia scilicet ærarius, à quo emo, Corinthus vocatur; quid est autem Corinthium, nisi quis Corinthus habeat? Et, ne me putetis nefarium esse, valde bene scio, unde primum Corinthia nata sint. Cum Ilium captum est, Annibal homo vafer, & magnus *scelio* omnes statuas æneas, & aureas, & argenteas in unum rogam congeffit; & eas incendit; factæ sunt in unum æra miscellanea. Ita ex hac massa fabri sustulerunt, & fecerunt catilla,

* * *

tilla, & paropsides, statuncula. Sic Corinthia nata sunt ex omnibus in unum, nec hoc, nec illud. Ignoscetis mihi *quid* dixero : ego malo mihi vitrea, certè nolunt. Quod si non frangerentur, malletm mihi quàm aurum ; nunc autem vilia sunt.

Faber fuit, qui vitrea vasa fecit tenacitatis tantæ, ut non magis, quàm aurea vel argentea, frangerentur. Cum ergo phialam hujusmodi de vitro purissimo, & solo, ut putabat, dignam Cæsare fabricasset, cum munere suo, Cæsarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis, acceptata devotio donantis. Faber, ut admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæsaris phialam recepit, eamque validius projecit in pavementum tanto impetu, ut nec solidissima & constantissima æris materia maneret illæsa. Cæsar autem ad hæc non magis stupuit, quam expavit. At ille de terra sustulit phialam ; quæ quidem non fracta erat, sed collisa, ac si æris substantia vitri speciem induisset. Deinde *martellum* de sinu proferens, vitrum correxit aptissimè, & tanquam collisum vas æneum crebris ictibus reparavit. Quo facto se cælum Jovis tenere arbitratus est, eo quod familiaritatem Cæsaris & admirationem omnium se promeruisse credebat. Sed secus accidit. Quæsiuit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum ? Quod cum negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens : quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent quasi lutum.

In argento planè studiosus sum. Habeo scyphos urnales plus minus, quemadmodum Cassandra occidit filios suos, & pueri mortui jacent sic, uti verè putes. Habeo capidem, quam

F

rela-

50 T. PETRONII ARBITRI

reliquit patronus meus, ubi Dædalus Nioben in equum Trojanum includit, & Hermerotes, ut signa essent veritatis in poculis. Habeo omnia ponderosa; meum enim intellige nulla pecunia vendo.

Hæc dum refert, puer calicem projecit; ad quem respiciens Trimalchio: Cito, inquit, te ipsum cæde, quia nugax es. Statim puer demisso labro orare. At ille, Quid me, inquit, rogas? tanquam ego tibi molestus sim: suadeo à te impetres, ne sis nugax. Tandem ergo exoratus à nobis missionem dedit puero. Illo dimisso circà mensam percucurrit, & Aquam foras, vinum intro clamavit. Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes Agamemnon, qui sciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam.

Cæterum laudatus Trimalchio, hilarius bibit. Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, vestrum rogat Fortunatam meam, ut saltet? credite mihi, cordacem nemo melius ducit. Atque ipse erectis supra frontem manibus Syrum histrionem exhibebat, concinente tota familia: Ma Dia perite! ma Dia. Et prodisset in medium, nisi Fortunata ad aurem accessisset: & credo dixerit non decere gravitatem ejus tam humiles ineptias. Nihil autem tam inæquale erat: nam modò ad Fortunatam suam revertebatur, modo ad naturam. Et planè interpellavit saltationis libidinem Actuarius, qui tanquam Urbis acta recitavit.

VII. Kal. Sextiles in prædio Cumano, quod est Trimalchionis, nati sunt pueri XXX. puellæ XL. sublata in horreum, ex area, tritici millia modium quingenta: boves domiti quingenti. Eodem die Mithridates servus in crucem actus est, quia Gaii nostri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum est, quod collocari non potuit, sestertium centies. Eodem die incendium

dium factum est in hortis Pompejanis, ortuna nocte ex ædibus Villici.

Quid, inquit Trimalchio: Quando mihi Pompejani horti empti sunt? Anno priore, inquit Actuarius, & ideo in rationem nondum venerunt.

Excanduit Trimalchio: & Quicumque, inquit, mihi fundi empti fuerint, nisi intra sextum mensem sciero, in rationes meas inferri veto. Jam etiam edicta Ædilium recitabantur: & Saltuariorum testamenta, quibus *Trimalchionem* cum elogio *heredem statuebant*. Jam nomina villicorum: & repudiata à Circumitore liberta, in Balneatoris contubernio deprehensa: Atrienfis Bajas relegatus: jam reus factus Dispensator: & judicium inter Cubicularios actum.

Petauristarii autem tandem venerunt: Baro insulsissimus cum scalis constitit, puerumque jussit per gradus, & in summa parte odaria saltare, circulos deinde ardentes transire, & dentibus amphoram sustinere. Mirabatur hæc solus Trimalchio, dicebatque ingratum artificium esse. Cæterum duo esse in rebus humanis, quæ libentissimè spectaret, Petauristarios, & coturnices: reliqua animalia & oramata tricas meras esse. Nam & Comædos, inquit, emeram, & malui illos Atellanam facere, & Choraulem meum jussi Latine cantare.

Cum *maxima* hæc diceret puer in eum delapsus est. Conclamavit familia, nec minùs Convivæ, non propter hominem tam putidum, cujus etiam cervices fractas libenter vidissent, sed propter malum exitum cœnæ, ne necesse haberent alienum mortuum plorare.

Ipse Trimalchio cum graviter ingemuisset, superque brachium tanquam læsum incubuisset, concurrere Medici, & inter primos Fortunata,

52 T. PETRONII ARBITRI

crinibus passis, cum scypho, miseramque se, atque infelicem proclamavit.

At puer, qui ceciderat circumibat jamdudum pedes nostros, & missionem rogabat. Pessimè mihi erat, ne his precibus periculo aliquid catastrophæ quæreretur. Nec enim adhuc exciderat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumspicere triclinium cœpi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique postquam servus verberari cœpit, qui brachium domini contusum alba potius quàm conchyliata involverat lana. Nec longè aberravit suspicio mea, in vicem enim cœnæ venit decretum Trimalchionis, quo puerum jussit liberum esse, ne quis posset dicere, tantum virum esse à servo læsum. Comprobamus nos factum, & quàm in præcipiti res humanæ essent vario sermone garrimus. Ita, inquit Trimalchio, non oportet hunc casum sine inscriptione transire; statimque codicillos poposcit, &, non diu cogitatione distorta, hæc recitavit:

*Quod non expectes ex transverso fit,
Et super nos Fortuna negotia curat.
Quare da nobis vina Falerna Puer.*

Ab hoc Epigrammate cœpit Poëtarum esse mentio, diuque summa carminis penes *Marsum* Thracem memorata est; donec Trimalchio: Rogo, inquit, Magister, quid putas inter Ciceronem, & Publium interesse? Ego alterum puto disertiores fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?

*Luxuria ritu Martis marcent Mœnia.
Tuo palato clausus pavo pascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico;
Gallina tibi Namidica, tibi Gallus spado.*

Cico-

*Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalistris,
Avis exsul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiae nidum in cacabò fecit tuò.*

*Quo Margarita cara, tribacca, Indica?
An ut Matrona ornata phaleris pelagiis
Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdum ad quam rem, viridem, pretiosum
vitrum?*

*Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi ut scintillent? Probitas est carbunculus.
Æquum est induere nuptam ventum textilem?
Palam prestare nudam in nebula linea?*

Quod autem, inquit, putamus secundum litteras difficillimum esse artificium? Ego puto Medicum, & Nummularium. Medicus, qui scit quid homunciones intra præcordia sua habeant, & quando febris veniat. Etiam si illos odi pessime, qui mihi jubent sæpe anatinam parari. Nummularius, qui per argentum æs videt.

Sunt mutæ bestiae laboriosissimæ boves, & oves: boves, quorum beneficio panem manducamus: oves, quia lanâ illæ nos gloriosos faciunt. Et facinus iudignum! aliquis ovillam est, & tunicam habet. Apes enim ego divinas bestias puto, quæ mel vomunt: etiam si dicuntur illud à Jove afferre; ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce est, ibi & acidum invenies.

Jam etiam Philosophos de negotio dejiciebat, cum pittacia in scypho circumferri cœperunt. Puerque super hoc positus officium apophoreta recitavit: Argentum sceleratum: allata est perna, supra quam acetabula erant posita, cervical, ossa, colaris. Allata est *seria japæ*, & contumelia aërophagiæ, simul datæ sunt & *cenchrites* cum malo, porri, & persica, flagellum, & cultrum. Accepit passeres & muscarium, uvam passiam,

54 T. PETRONII ARBITRI

passam, & mel Atticum, cœnatoria, & forensia, offam, & tabulas : accepit canalem, & pedale : lepus & solea est adlata : *accepit* murz-nam, & littoralem murem cum rana alligatum, fascemque betæ.

Diu risimus : sexcenta hujusmodi fuerunt, quæ jam ceciderunt memoria mea. Cæterum Ascyltos intemperantis licentiæ, cùm omnia sublatis manibus eluderet, & usque ad lacrimas rideret, unus ex conlibertis Trimalchionis ex-canduit, is ipse qui supra me discumbebat : & Quid rides, inquit, berbex ? An tibi non placent lautitiæ Domini mei ? tu enim beator es ; & convivare melius soles. Ita tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego, si secundum illum discumberem, jam illi alapam duxissem. Bellum pomum, qui rideat alios. *Lucifuga* nescio quis nocturnus, qui non valet lotium suum. Ad summam, si circumminxero illum, nesciet quâ fugiat. Non me Hercule soleo cito fervere, sed in molli carne vermes nascuntur. Ridet : quid habet, quòd rideat ? Numquid pater foetum emit *lanâ* ? Eques Romanus es ? Et ego Regis filius. Quare ergo servivisti ? Ipse me dedi in servitutem ; & malui civis Romanus esse, quàm tributarius : & nunc spero me sic vivere, ut nemini jocus sim. Homo inter *vos* homines capite aperto ambulo : assem ærarium nemini debeo : Constitutum habui numquam : nemo mihi in foro dixit, Redde quod debes. Glebularum emi, lamellulas paravi : viginti ventres pasco, & canes : contubernalem meam redemi, ne quis in illa manus tergeret : mille denarios pro capite solvi : Sevir gratis factus sum : spero sic moriar, ut mortuus non erubescam. Tu autem tam laboriosus es, ut post te non respicias ? in alio pediculum vides, in te ricinum non vides ? tibi soli ridiculi vide-mur ?

mur? Ecce magister tuus, homo major natu; placemus illi: Tu lacticulosus, nec mu, nec ma argutas? vasus fictilis, imò lorus in aqua, lentior non melior. Tu beatior es? bis prande, bis coena. Ego fidem meam malo, quàm thesauros. Ad summam; quisquam me bis poposcit? Annis quadraginta servivi, nemo tamen scit, utrum servus essem, an liber; & puer capillatus in hanc coloniam veni: adhuc Basilica non erat facta. Dedi tamen operam, ut domino satisfacerem, homini malisto & dignitoso, cujus pluris erat unguis, quàm tu totus es: & habebam in domo, qui mihi pedem opponerent hac, illac: tamen, *Genis* gratiâ, enatavi. Hæc est vera: athletam in ingenuum nasci tam facile est, quam *ascendere buc*. Quid nunc stupes, tanquam hircus *mercurialens*?

Post hoc dictum Giton, qui ad pedes stabat, risum jam diu compressum etiam indecenter effudit; quod cùm animadvertisset adversarius Ascyli, flexit convicium in puerum: & Tu autem, inquit, etiam rides *pica* cirrata? O Saturnalia! Rogo, mensis December est? Quando vicesimam numerasti? Quid faciat crucis ossa? corvorum cibaria? Curabo jam tibi Jovis iratus sit, & isti, qui tibi non impetrat. Ita satur fiam: *at* ego istud conliberto in eo dono; alioquin jam tibi depræsentiarum reddidissem. Bene nos non habemus, aut isti Getæ, qui tibi non imperant. Plane, qualis dominus talis & servus: Vix me tenco; & sum natura caldus: *ciceris* jus cum cœpi matrem meam dupondii non facio. Recte; videbo te in publicum, mus, imo terræ tuber. Nec sursum nec deorsum crescā, nisi dominum tuum in rutæ folium conjecero: nec tibi parsero, licet me Hercules Jovem Olympium clames: curabo, longe tibi sit comula ista betalis, & dominus dupondarius.

Recte

56 T. PETRONII ARBITRI

Rectè venies sub dentem ; aut ego non me novi, aut non deridebis, licet barbam auream habeas. Sagana tibi irata sit curabo, & qui te primus condocesecit : non didici Geometricam, *criticem*, & *alogias meras*, sed lapidarias scio, partes centum dico, ad æs, ad pondus, ad nummum, ad summam. Si quid vis, ego & tu, sponsiunculam ecce defero, Lamia. Jam scies patrem tuum mercedes perdidisse ; quamvis & Rhetoricam *nescio*. Ecce quidem nobis longe nemo : latè venio. Solve me, dicam tibi, qui de nobis currit, & de loco non movetur : qui de nobis crescit, & minor fit. Curris, stupes, fatagis, tanquam mus in matella. Ergo aut tace, aut meliorem noli molestare, qui te natum non putat ; nisi si me judicas annulos buxeos curare, quos amicæ tuæ involasti. Occuponem propitium ! eamus in forum, & pecunias mutuemur. Jam scies hoc ferrum fidem habere. Vah ! bella res est, volpes uda. Ita lucrum faciam ; & ita bene moriar. At populus per exitium meum juret, nisi te toga ubique perversa fuero persecutus. Bella res & iste, qui te hæc docet, mustum non magister. Didicimus ; dicebat enim magister, sunt vestra : Salve, rectè domum, cave circumspicias, cave majorem maledicas, aut numeres mapalia. Nemo dupondium evadit. Ego, quod me sic vides, propter artificium meum Dijs gratias ago.

Cœperat Ascyrtos respondere convicio, sed Trimalchio delectatus Conliberti eloquentiâ : Agite, inquit, scordalias de medio ; suaviter sit potius, & tu, Hermeros, parce adolescentulo : sanguen illi fervet, tu melior esto. SEMPER HAC IN RE QUI VINCITUR, VINCIT. Et tu, cùm esses capo, coco, coco. Atque *tunc* cor non *habebas*. Simus ergo, quod melius est, apprimè hilares, & Homeristas speremus.

Intra-

Intravit factio statim, hastisque scuta concrepuit: ipse Trimalchio in pulvino confedit, & cum Homeristæ Græcis veribus colloquerentur, ut insolenter solent, ille canora voce Latinè legebat librum. Mox silentio facto: Scitis inquit, quam fabulam agant?

Diomedes, & Ganymedes duo fratres fuerunt: horum soror erat Helena. Agamemnon illam rapuit, & Dianæ cervam subjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter se pugnent Trojani, & Parentini. Vicit scilicet, & Iphigeniam filiam suam Achilli dedit uxorem; ob eam rem Ajax insanit, & statim argumentum explicabit.

Hæc ut dixit Trimalchio, clamorem Homeristæ sustulerunt, interque familiam discurrentem vitulus in lance decumanâ elixus allatus est, & quidem galeatus. Secutus est Ajax, strictoque gladio, tanquam insaniret, concidit, ac modò versa, modò supina, gesticulatus mucrone frustra collegit, mirantibusque vitulum partitus est. Nec diu mirari licuit tam elegantes strophas; nam repente lacunaria sonare cœperunt, totumque triclinium intremuit. Consternatus ego exsurrexi, & timui ne per tectum Petauristarius aliquis descenderet: nec minùs reliqui Convivæ mirantes erexêre vultus, expectantes quid novi de cœlo nuntiaretur. Ecce autem deductis lacunaribus subitò circulus ingens, de cupâ videlicet grandi excussus, demittitur, cujus per totum orbem coronæ auræ, cum alabastris unguenti, pendebant.

Dum hæc apophoreta jubemur sumere, respiciens ad mensam, jam illic repositorium, cum placentis aliquot, erat positum, quod medium Priapus à pistori factus tenebat, gremioque satis amplo omnis generis poma, & uvas sustinebat, more vulgato.

Avi-

58 T. PETRONII ARBITRI

Avidius ad pompam manus porreximus, & repente nova ludorum remissio hilaritatem hinc refecit. Omnes enim placentæ, omniaque poma, etiam minima vexatione contacta, coeperunt effundere crocum, & usque ad nos molestus humor accedere.

Rati ergo, sacrum esse fericulum tam religioso apparatu perfusum, consurreximus altius, & Augusto patri patriæ Feliciter diximus: quibusdam tamen, etiam post hanc venerationem, poma rapientibus, & ipsas mappas implevimus. Ego præcipue, qui nullo satis amplo munere putabam me onerare Gitonis sinum.

Inter hæc, tres pueri candidas succincti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bullatos super mensam posuerunt: unus pateram vini circumferens, Dii propitii, clamabat. Aiebat autem unum Cerdonem, alterum Felicionem, tertium, Lucronem vocari. Nos etiam *allatam* imaginem ipsius Trimalchionis, cum jam omnes basiant, erubuimus præterire.

Postquam ergo omnes bonam mentem, bonamque valetudinem sibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem respexit: & Solebas, inquit, suavis esse in convictu; nescio quid nunc taces, nec mutis. Oro te, sic felicem me videas, narra illud, quod tibi usu venit.

Niceros delectatus affabilitate amici: Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi jamdudum gaudimonio dissilio, quod te talem video. Itaque hilaria mera sint, & si timeo istos Scholasticos, ne rideant. Viderint. Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet? Satius est rideri, quàm derideri.

Hæc ubi dicta dedit - - - -

talem fabulam exorsus est.

Cum adhuc servirem, habitamus in vico angusto,

gusto, nunc Gavillæ domus est. Ibi, quomodo Dii volunt, amare cœpi uxorem Terentii cauponis: noveratis Melissam Tarentinam, pulcherrimum basiballum. Sed ego non me-Hercules corporaliter, aut propter res venerias curavi; sed magis, quod bene morata fuit. Si quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit: assem, semissem habui, in illius sinum demandavi; nec unquam fefellit usum. Hujus contubernalis ad villam supremum diem obiit. Itaque per scutum, per ocream ego agitavi quemadmodum ad illam pervenirem: in angustiis autem amici apparent. Fortè dominus Capuam exierat ad scruta scitè expedienda. Nactus ego occasionem, persuadeo hospitem nostrum, ut mecum ad quintum milliarium veniat: erat autem miles fortis, tanquam Orcus. Apocalemus nos circa gallicinia, (Luna lucebat tanquam meridie) venimus inter monimenta. Homo meus cœpit ad stellas facere, sed ego cantabundus; & stellas numero. Deinde ut respexi ad comitem, ille exiit se, & omnia vestimenta secundum viam posuit. Mihi in animo, in naso esse: stabam tanquam mortuus. At ille circumminxit vestimenta sua, & subito lupo factus est. Nolite me joculari putare; ut mentiar, nullius patrimonium tanti facio. Sed quod cœperam dicere, postquam lupo factus est, ululare cœpit, & in silvas fugit. Ego primitus nesciebam ubi essem: deinde accessi ut vestimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta sunt. Qui mori timore, nisi ego? Gladium tamen strinxi, & in *alacritate* umbras cæcidi, donec ad villam amicæ meæ pervenirem. Ibi januam intravi; pene animam ebullivi: sudor mihi per bifurcum colabat: oculi mortui: vix unquam relictus sum. Melissa mea mirari cœpit, quod tam serò ambularem: & Si ante, inquit,

quit, venisses, saltem nobis adjutasses; lupus enim villam intravit, & omnia pecora: tanquam Lanius sanguinem illis milit. Nec tamen derisit, etiamsi fugit; servus enim noster lanceâ collum ejus trajecit. Hæc ut audiivi, *aperire* oculos amplius non potui, sed luce clara huc nostri domum fugi, tanquam caupo compilatus: & postquam veni in illum locum, in quo lapidea vestimenta eran facta, nihil inveni nisi sanguinem. Ut verò domum veni, jacebat miles meus in lecto, tanquam bovis, & collum illius Medicus curabat. Intellexi illum veripellem esse, nec postea cum illo panem gustare potui; non si me occidisses. Viderint, qui *de hoc* aliter in opinione sunt: ego si mentior, Genios vestros iratos habeam.

Attonitis admiratione universis: Salvo, inquit, tuo sermone, Trimalchio, si qua fides est, ut mihi pili inhorruerunt; quia scio Nicerotem nihil nugarum narrare. Imo certus est, & minime linguosus; nam & ipse vobis rem horribilem narrabo. Asinus in regulis.

- Cùm adhuc capillatus essem, (nam à puero vitam Chiam gessi) *ipse* nostri delicatus decessit, me-Hercules margaritum, eccritus, & omnium numerum. Cùm ergo illum mater misella plangeret, & nos tum plures in tristimonia essemus, subito striges ceperunt, putares canem leporem persequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, valde audaculum, & qui valebat Jovem iratum tollere. Hic audacter stricto gladio extra ostium percucurrit involuta manu sinistra curiose, & mulierem, tanquam hoc loco, (salvum sit quod tango) mediam trajecit. Audimus gemitum; at planè, non mentiar, ipsas non vidimus: Baro autem noster intro-versus se projecit in lectum, & corpus totum lividum habebat, quasi flagellis cæsus, quia sci-

scilicet illum tetigerat mala manus. Nos clauso ostio redimus iterum ad officium; sed dum mater amplexat corpus filii sui, tangit, & videt manuciolum de stramentis factum: non cor habebat: non intestina: non quicquam: scilicet jam striges puerum involaverant, & supposuerant stramentitium vacuum. Rogo vos, oportet credatis, sunt mulieres plus sciæ, sunt nocturnæ, & quod sursum est, deorsum faciunt. Cæterum Baro ille longus, post hoc factum, nunquam coloris sui fuit; imo post paucos dies phreneticus periit.

Miramur nos, & pariter credimus, osculati-que mensam rogamus nocturnas, ut suis se teneant, dum redimus à cœna.

Et sanè jam lucernæ mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium esse mutatum, cum Trimalchio: Tibi dico, inquit, Plocrime nihil narras? nihil nos delectaris? & solebas suavis esse, canturire, bellè *diverbia* ad-*Icere mellita*. Heu, heu! abistis *dulces* carycæ. Jam, inquit ille, quadrigæ meæ decucurrerunt, ex quo podagricus factus sum, alioquin cum essem adolescentulus cantando pene phthisicus factus sum. Quid saltare? quid *diverbia*? quid tonstrinam? quem parem habui, nisi unum Apelletem? Oppositaque ad os manu nescio quid retrum exhibilavit, quod postea Græcum esse affirmabat: nec non Trimalchio ipse, cum tûbicines esset imitatus, ad delicias suas respexit, quem Croësum appellabat. Puer autem lippus, sordidissimis dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem pralina involvebat fascia, panemque semissem ponebat supra torum, atque *hanc*, nausæa recusantem, faginabat; quo admonitus officio Trimalchio, Scylacem iussit adduci, præsidium domus, familiæque. Nec mora, ingentis formæ adductus est canis catena

G

vinctus;

vinctus ; admonitusque ostiarii calce ut cubaret, ante mensam se posuit. Tum Trimalchio jactans candidum panem : Nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus puer, quod Scylacem tam effuse laudaret, catellam in terra deposuit, hortatusque ut ad rixam properaret : Scylax, canino scilicet usus ingenio, teterrimo latratu triclinium implevit, Margaritamque Croesi penè laceravit. Nec intra rixam tumultus constitit, sed candelabrum etiam supra mensam eversum, & vasa omnia crystallina comminuit, & oleo ferventi aliquot convivas resper-
sit.

Trimalchio, ne videretur jacturâ motus basia-
viavit puerum, ac jussit supra dorsum ascendere suum. Non moratur ille, usus equo, manuque plena scapulas ejus subinde verberavit, & inter risum proclamavit : bucca, bucca, quot sunt hîc ? Repressus ergo aliquandiu Trimalchio camellam grandem jussit misceri, & portiones dividi omnibus servis, qui ad pedes sedebant, adjecta exceptione : Si quis, inquit, noluerit accipere, caput illi perfunde. Interdiu severa, nunc hilaria.

Hanc humanitatem insecutæ sunt matres, quarum etiam recordatio me, si qua est dicenti fides, offendit. Singulæ enim gallinæ altiles pro turdis circumlatæ sunt, & ova anserina pileata, quæ ut comessemus ambitiosissimè à nobis Trimalchio petiit, dicens exossatas esse galinas.

Inter hæc triclinii valvas LiCTOR percussit, amictusque veste alba, cum ingenti frequentia comissator intravit. Ego, majestate conterritus, Prætorem putabam venisse. Itaque tentavi asurgere, & nudos pedes in terram deferre. Risit hanc trepidationem Agamemnon, & Contine te, inquit, homo stultissimè. Habinnas
Sevir

Sevir est idemque lapidarius, qui *videtur* monumenta optime facere.

Recreatus hoc sermone reposui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti spectabam. Ille autem jam ebrius uxoris suæ humeris imposuerat manus, oneratusque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente, Prætorio loco se posuit, continuoque vinum & caldam poposcit.

Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipse capaciorem poposcit scyphum, quælivitque quomodo acceptus esset?

Omnia, inquit, habuimus præter te, oculi enim mei hîc erant: & me-Hercules bene fuit. Scissa sacrum novendiale servo suo Misello faciebat, quem mortuum manumiserat; & puto cum vicesimariis magnam mantissam habet. Quinquaginta enim millibus existimant mortuum. Sed tamen suaviter fuit, etiam si coacti sumus dimidias potiones super officula ejus effundere.

Tamen, inquit Trimalchio, quid habuistis in cœna?

Dicam, inquit, si potero non tam bonæ memoriæ sum, ut frequenter nomen meum obliviscar. Habuimus tamen in primo ferculo porcum coronatum, & circa lucanicam, & gigeria optimè facta, & certè betam, & panem autopyrum de suo sibi, quem ego malo, quàm candidum; & vires facit, & cum mea re causa facio non ploro. Sequens ferculum fuit scriblita frigida, & supra mel caldum infusum excellens, & Hispanum: Itaque de scriblita quidem minimum edi, De melle melius. Quæ tetigi circa cicer & lupinum, Calvæ arbitrato, & mala singula; ego tamen duo sustuli, & ecce in mappa adligata habeo: nam si aliquid muneris meo vernulæ non tulero, habebo convicium.

64 T. PETRONII ARBITRI

Bene me admonet domina mea. In *prospectu* habuimus urfinæ frustum, de quo cū imprudens Scintilla gustasset, pene intestina sua vomuit. Ego contra plus libram comedi, nam ipsum aprum sapiebat. Et si, inquam, ursus homuncionem comest, quantò magis homuncio debet ursum comesse? In summa: habuimus caseum mollem, & sapam & cochleas singulas, & *chordæ* frusta, & hepatis in catillis, & ova pileata, & rapam, & sinapi, & catillum congiarium, pax Palamedes! & in alveo circumlata sunt oxygonia, unde *quædam* etiam improbiter nos pugno *sustulimus*: nam pernæ missionem dedimus. Sed narra mihi Gai, rogo Fortunata quare non recumbit? Quo modo nosti illam? inquit Trimalchio, nisi argentum composuerit, nisi reliquias pueris diviserit, aquam in os suum non conjiciet.

Atqui, respondit Habinnas, nisi illa discumbit, ego me apocalo: & cœperat surgere, nisi signo dato Fortunata quater amplius à tota familia esset vocata. Venit ergo galbino succincta cingillo, ita ut infra cerasina appareret tunica, & periscelides tortæ, phœcasiaque inaurata. Tunc sudario manus tergens, quod in collo habebat, applicat se illi toro, in quo Scintilla Habinnæ discumbebat uxor, osculataque plaudentem, Est te, inquit, videre? Eò deinde perventum est, ut Fortunata armillas suas *crassissimas* detraheret lacertis, Scintillæque *miranti* ostenderet. Ultimò etiam periscelides resolvit, & reticulum aureum, quem ex obrusso esse dicebat.

Notavit hæc Trimalchio, jussitque afferri omnia: & Videtis, inquit, mulieris compedes? Sic nos baceli despoliamur. Sex pondo, & se-libram *debent* habere, & ipse nihilominus habeo decem pondo armillam, ex millesimis Mercurii

curii factam. Ultimò etiam, ne mentiri videretur, stateram iussit afferri, & *singulorum* approbari pondus. Nec melior Scintilla; quæ de cervice sua capsellam detraxit aureolam, quam Felicionem appellabat, inde duo crotalia protulit, & Fortunatæ invicem consideranda dedit: & Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora.

Quid? inquit Habinnas, excatarizasti me, ut tibi emerem fabam vitream, Plane, si filiam haberem, auriculas illi præciderem. Mulieres si non essent, omnia pro luto haberemus, nunc hoc est caldum mejere, & frigidum potare.

Interim mulieres faucibus inter se riserunt, ebræque junxerunt oscula: dum altera diligentiam matris familias jactat: altera delicias & indulgentiam viri. Dumque sic cohærent, Habinnas furtim confurrexit, pedesque Fortunatæ correptos super lectum immisit. *Ah, ah!* illa proclamavit, aberrante tunicâ super genua compolitâ. Ergo in gremio Scintillæ indecens imam rubore faciem sudario abscondit.

Interpolito deinde spatio, cum secundas mensas Trimalchio jussisset afferri, sustulerunt servi omnes mensas, & alias attulerunt, scobeinque, croco & minio tinctam, sparserunt, & quod nunquam ante videram, ex lapide speculâri pulverem tritum.

Statim Trimalchio: Poteram, inquit, hoc ferculo esse contentus: secundas enim habetis mensas; si quid belli habes, affer.

Interim puer Alexandrinus, qui caldam ministrabat, lusciniâs cœpit imitari, clamante Trimalchione subinde, Muta. Ecce alius ludus: Servus, qui ad pedes Habinnæ sedebat, jussus, credo, à domino suo, proclamavit subito, canora voce:

Interea medium Aeneas jam classe tenebat

Certus iter.

G 3

Nel.

66 T. PETRONII ARBITRI

Nullus sonus unquam acidior percussit aures meas : nam, præter errantis barbariem, aut abjectum, aut diminutum clamorem, miscebat Atellanicos versus ; ut tunc primum me etiam Virgilius offenderit. Lassus tamen cùm aliquando desisset, adjecit Habinnas : Et numquid didicit ? Sed ego : ad circulatores eum mittendum *audiebam*. Itaque parem non habet, sive muliones volet, sive circulatores imitari. Desperatus valde ingeniosus est : idem sutor est, idem cocus, idem pistor, omnis Musæ mancipium. Duo tamen vitia habet, quæ si non haberet, esset omnium numerorum : *cerritus* est, & stertit ; nam quod strabo est, non curo. Sicut Venus spectat, ideo nihil tacet : vix oculo mortuo unquam illum *emi* trecentis denariis.

Interpellavit loquentem Scintilla, & : Plane, inquit, non omnia artificia servi nequam naras, *Agapa est*, at curabo stigmam habeat.

Risit Trimalchio, &, Adcognosco, inquit, Cappadoeem : nihil tibi defraudat, & me-Hercules laudo illum, *huic* enim nemo par *extat* : tu autem Scintilla noli zelotypa esse. Crede mihi, & vos novimus. Sic me saluum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam debatuere, ut etiam dominus suspicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed tace lingua, dabo panem.

Tanquam laudatus esset nequissimus servus lucernam de sinu fictilem protulit, & amplius semihorâ tubicines imitatus est, succinente Habinna, & inferius labrum manu deprimente. Ultimò, etiam in medium processit, & modò arundinibus quâssis choraulas imitatus est, modò laceratus cum flagello mulionum fata egit ; donec vocatum ad se Habinnas basiavit, potionemque illi porrexit, &, Tanto melior, inquit, Masia dono tibi caligas.

Nec

Nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi epidipnis esset allata, turdis filigene, uvis passis, nucibusque fartis. Insecuta sunt Cydonia etiam mala spinis confixa, ut echinos efficerent; & hæc quidem tolerabilia erant, si non ferculum longè monstruosius effecisset, ut vel fame perire maluissemus. Nam cum positus esset, ut *nos* putabamus, anser altilis, circaque pisces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio: Quidquid videtis hîc positum, de uno corpore est factum. Ego, scilicet homo prudentissimus, statim intellexi quid esset, & respiciens Agamemnonem: Mirabor, inquam, nisi omnia ista defricta sunt, aut certè de luto: vidi Romæ Saturnalibus ejusmodi cœnarum imaginem fieri.

Nec dum finieram sermonem, cum Trimalchio ait: Ita crescam patrimonio, non corpore, ut ista cocus meus de porco fecit. Non potest esse pretiosior homo. Volueris, de vulva faciet piscem, de lardo palumbum, de perna turturam, de colo suis gallinam; & ideo, ingenio meo, impositum est illi nomen bellissimum: nam Dædalus vocatur: & quia bonam mentem habet, attulit illi Româ unus cultros Norico ferro; quos statim jussit afferri, inspectoque miratus est, & nobis potestatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus.

Subito intraverunt duo servi, tanquam qui rixam *ob lorum* fecissent; certe in *collo* adhuc amphoras habebant. Cum ergo Trimalchius inter litigantes diceret, neuter sententiam tulit decernentis, sed alterius amphoram fuste percussit.

Consternati nos insolentiâ ebriorum, intavimus oculos in præliantes, notavimusque ostrea, pectinesque *è testis* labentia, quæ collecta puer larce circumtulit.

Has

68 T. PETRONII ARBITRI

Has lautitias æquavit ingeniosus cocus; in craticula enim argentea cochleas attulit, & tremula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quæ sequuntur: inaudito enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi, pedesque recumbentium unxerunt, cum ante crura, pedesque, talosque corollis vinxissent. Hinc ex eodem unguento in vinarium, atque lucernam liquatum est infusum.

Jam cœperat Fortunata velle saltare: jam Scintilla frequentius plaudebat, quàm loquebatur, cum Trimalchio, Permitto, inquit, Philargyre, & Carrio, *qui* prasinus es famosus, dic & Minophilæ contubernali tuæ discumbat.

Quid multa? penè de lectis dejecti sumus, adeo totum triclinium familia occupaverat. Certè ego notavi super me positum cocum, qui de porco anserem fecerat, muria, condimentisque foetentem. Nec contentus fuit recumbere, sed continuò *Thespim* Tragœdum cœpit imitari, & subinde dominum suum sponcione provocare. Si *prasinus* proximis Circensibus primam palmam.

Diffusus hac contentione Trimalchio: Amici, inquit: & servi homines sunt, & æque unum lactem biberunt, etiamsi illos malus fatus oppresserit: tamen me salvo citò aquam liberam gustabunt. Ad sumnam, omnes illos in testamento meo manumitto.

Philargyro & fundum lego, & contubernalem suam. Carrioni quoque insulam, & vicissimam, & lectum stratum. Nam Fortunatam meam hæredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis: & hæc omnia publico ideo, ut familia mea jam nunc sic me amet, tanquam mortuum.

Gratias agere omnes indulgentiæ cœperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar testamenti

testamenti iussit offerri, & totum à primo ad ultimum, ingemisciente familia, recitavit. Respiciens deinde Habinnam: Quid dicis, inquit, amice carissime? ædificas monumentum meum, quemadmodum te iussi? Valde te rogo, ut secundum pedes statuæ meæ catellam *singas*, & coronas, & unguenta, & peractas omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio post mortem vivere. Præterea, ut sint in fronte pedes centum: in agrum pedes ducenti. Omne genus etiam pomorum volo sit circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim falsum est, vivo quidem domos cultas esse: non curari eas, ubi diutius nobis habitandum est, & ideo ante omnia adjici volo:

HOC MONUMENTUM HEREDEM NON SEQUATOR.

Cæterum erit mihi curæ, ut testamento caveam, ne mortuus injuriam accipiam: præponam enim unum ex libertis sepulchro meo, custodiæ causâ, ne in monumentum meum populus cacatum currat. Te rogo, ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in tribunali sedentem prætextatum, cum annulis aureis quinque, & nummos in publico de facculo effundentem; scis enim, quod epulum dedi, & binos denarios: *facies*, si tibi videtur, & triclinia: facies & totum populum sibi suaviter facientem. Ad dexteram meam pones statuam Fortunatæ meæ columbam tenentem: & catellam cingulo alligatam ducat: & Cicaronem meum: & amphoras copiosas, gypsatas, ne effluat vinum: & unam licet fractam sculpas, & super eam puerum plorantem: Horologium in medio, ut quisquis horas inspiciet, velit, nolit, nomen meum legat. In-

scriptio

scriptio quoque vide diligenter, si hæc satis idonea tibi videtur :

C. POMPEJUS TRIMALCHIO
MÆCENATIANUS HIC
REQUIESCIT,
HUIC SEVIRATUS ABSENTI
DECRETUS EST.
CUM POSSET IN OMNIBUS DECURIIS
ESSE, TAMEN NOLUIT;
PIUS, FORTIS, FIDELIS.
EX PARVO CREVIT :
SESTERT. RELIQ. TRECENTIES
NEC UNQUAM PHILOSOPHUM
AUDIVIT.
VALE ET TU.

Hæc ut dixit Trimalchio, flere cœpit uberrimè ; flebat & Fortunata, flebat & Habinnas ; tota denique familia, tanquam in funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam cœperam etiam ego plorare, cum Trimalchio : Ergo, inquit, cum sciamus nos morituros esse, quare non vivamus ? Sic vos felices videam, conjiciamus nos in balneum, meo periculo non poenitebit : Sic calet tanquam furnus.

Verò, verò, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil *metuo* ; nudisque consurrexit pedibus, & Trimalchionem gaudentem subsequi.

Ego respiciens ad Ascylton : Quid cogitas ? inquam, ego enim si videro balneum, statim expirabo.

Absentemur, ait ille, & dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus.

Cum hæc placuissent, ducente per porticum Gitone, ad januam venimus : ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Ascyltos etiam in piscinam ceciderit : nec non ego quoque

que ebrius, qui etiam pictum timueram canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus sum. Servavit nos tamen Atrienſis, qui interventu ſuo, & canem placavit, & nos trementes extraxit in ſiccum. Et Giton quidem, jamdudum ſe ratione acutiſſima redemerat à cane; quidquid enim à nobis acceperat de cœna latranti ſparſerat, at ille *evocatus* cibo furorem ſuppreſſerat.

Cæterum cum algentes utique petiſſemus ab Atrienſe, ut nos extra januam emitteret: Eras, inquit, ſi putas te exire hac poſſe, qua veniſti. Nemo unquam convivarum per eandem januam emiſſus eſt; aliâ intrant, aliâ exeunt.

Quid faciamus? homines miſerimi, & novi generis labyrintho incluſi, quibus lavari jam cœperat notum eſſe. Ultro ergo rogamus ut nos ad balneum duceret: projectiſque veſtimentiſ, quæ Giton in aditu ſiccare cœpit, balneum intravimus, anguſtum ſcilicet, & cifternae frigidae ſimile, in qua Trimalchio *nudus* ſtabat, ac ne ſic quidem putidiſſimam *ejuſ* actionem *nobiſ* licuit effugere: nam *dicebat* nihil melius eſſe, quàm *in* turba lavari. Et eo loco *ipſo* aliquando piſtrinum fuiſſe. Deinde, ut laſſatus conſedit, invitatus balnei ſono diduxit uſque ad camaram os ebrium, & cœpit Mene-cratiſ cantica lacerare, ſicut illi dicebant, qui linguam *ejuſ* intelligebant.

Cæteri convivæ circa labrum manibuſ nexis currebant, & gingiliſmo ingenti clamore exſonabant: alii autem, aut reſtriſtiſ manibuſ annuloſ de pavimento conabantur tollere: aut poſito genu cerviceſ poſt terga flectere, & pedum extremos polliceſ tangere.

Nos, dum alii ſibi ludoſ faciunt, in folio, quod Trimalchioni *pyriabatur*, deſcendimus. *Inde*, ebrietate diſcuſſa, in aliud triclinium ducti

ducti sumus, ubi Fortunata disposuerat lautitias; ita ut supra lucernas, æneolosque piscatores notaverim: & mensas totas argenteas, calicesque circa fictiles inauratos: & vinum in conspectu sacco defluens. Tum Trimalchio: Amici, inquit, hodie servus meus barbatoriam facit, homo præfiscini, frugi, & mi carus. Itaque *tingomenas* faciamus, & usque in lucem coenemus.

Hæc dicente eo gallus gallinaceus cantavit, qua voce confusus Trimalchio vinum sub *mensa* jussit effundi, *lucernasque* etiam mero spargi; imo annulum trajecit in dexteram manum, &, Non sine causa, inquit, hic buccino signum dedit; nam, aut incendium oportet fiat, aut aliquis in vicinia animam abjiciet. Longè à nobis; itaque quisquis hunc indicem attulerit, corollarium accipiet.

Dicto citius de vicinia gallus allatus est, quem Trimalchio jussit, ut aheni coctus fieret. Laceratus igitur ab illo doctissimo coco, qui paulo ante de porco aves, piscesque fecerat, in cacabum est coniectus; dumque Dædalus portionem ferventissimam haurit, Fortunata molâ buxæ piper trivit.

Sumptâ igitur *epidipni*, respiciens ad familiam Trimalchio: Quid vos, inquit, adhuc non coenastis? abite, ut alii veniant ad officium.

Subiit igitur alia classis, & illi quidem exclamare. Vale Gai, hi autem, Ave, Gai.

Hinc primùm hilaritas nostra turbata est; nam cùm puer non inspeciosus inter novos intrasset ministros, invalit eum Trimalchio, & osculari diutius cœpit. Itaque Fortunata, ut ex æquo jus firmum approbaret, maledicere Trimalchionem cœpit, & purgamentum, dedecusque prædicare, qui non contineret libidinem suam. Ultimò etiam adjecit, Canis.

Tri-

Trimalchio contrà confusus, offensus convicio calicem in faciem Fortunatæ immilit. Illa tanquam oculum perdidisset exclamavit, manusque trementes ad faciem suam admovit.

Consternata est etiam Scintilla, trepidanterque sinu suo texit: imo puer quoque officiosus urceolum frigidum ad malam ejus admovit, super quem incumbens Fortunata gemere, ac flere cœpit.

Contra Trimalchio: Quid enim, inquit, ambubaja *nunc* me milit? si de mastra illam sustuli: hominem inter homines feci? at inflat se tanquam rana, & in sinum suum conspuat; co-dex, non mulier. Sed hic, qui in pergula natus est, ædes non somniat. Ita Genium meum propitium habeam, curabo *domita* sit Cassandra caligaria. Et ego, homo dupondarius, sester-tium centies accipere potui. Scis tu me non mentiri. Agatho unguentarius heri proximè seduxit me, & Suadeo, inquit, non patiaris genus tuum interire. Ast ego, dum bona huic ago, & nolo videri levis, ipse mihi asciam in-*trus* impegit. Rectè curabo me unguibus quæ-ras: & ut depræsentiarum intelligas quid tibi feceris: Habinna, nolo statuam ejus in monu-mento meo ponas, ne mortuus quidem lites ha-beam. Imo, ut sciat me posse malum dare, nolo, me mortuum baliet.

Post hoc fulmèn Habinnas rogare cœpit, ut jam desineret irasci: & Nemo, inquit, no-*strum* non peccat. Homines sumus, non Dii. Idem & Scintilla flens dixit; ac per Genium ejus, Gajum appellando, rogare cœpit, ut ef-frangeretur.

Non tenuit ultra lacrymas Trimalchio, & rogo, inquit, Habinna sic peculium tuum fru-niscaris, si quid perperam feci, in faciem meam inspue. Puerum baliavi frugalissimum, non

H

propter

74 T. PETRONII ARBITRI

propter formam, sed quia frugi est; decem partes dicit: librum ab oculo legit; pretium sibi de diariis fecit: artifellium de suo paravit & duas trullas. Non est dignus, quem in oculis feram? sed Fortunata vetat. Ita tibi videtur fulcipedia? Suadeo bonum tuum concoquas milva, & me non *facias* ringentem, amasimacula; *alioquin* experieris cerebrum meum. Nosti me, quod semel destinavi clavo trabali fixum est. Sed vivorum meminerimus.

Vos rogo amici, ut vobis suaviter sit; nam ego quoque tam fui, quàm vos estis, sed virtute mea ad hoc perveni. Corcillum est quod homines facit, cætera quisquilia omnia. Bene emo, bene vendo: alius alia vobis dicet; felicitate dissilio. Tu autem stertera, etiamnum ploras? jam curabo fatum tuum plores.

Sed, ut corperam dicere, ad hanc me fortunam frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Asia veni, quàm hic candelabrus est: ad summam, quotidie me solebam ad illum metiri, & ut celerius rostrum barbatum haberem, labra de lucerna ungebam. Tamen ad deliciis femina ipsi Domini annos quatuordecim fui; nec turpe est quod Dominus jubet. Ego tamen, & ipsi meæ Dominae satis faciebam. Scitis quid dicam. Taceo quia non sum de gloriosis. Cæterum, quemadmodum Di volunt, dominus in domo factus sum; & ecce coepi ipsi cerebellum. Quid multa? cohæredem me Cæsari fecit, & accepi patrimonium laticlavium. Nemini tamen nihil satis est: concupivi negotiari. Ne multis vos morer, quinque naves ædificavi: oneravi vinum, & tunc erat autro contra: misi Romam. Putares me hoc iussisse: omnes naves naufragarunt. Factum, non fabula: una die Neptunus trecenties sextertium devoravit. Putatis me defecisse? non, me-

me-Hercules; mi hæc jactura gustui fuit; tanquam nihil facti; alteras feci majores, & meliores, & feliciores: ut nemo non me virum fortem diceret. Scis, magna navis magnam fortitudinem habet. Oneravi rursus vinum, hardum, fabam, seplasiaria, mancipia. Hoc loco Fortunata rem piam fecit; omne enim aurum suum, omnia vestimenta vendidit, & mi centum aureos in manu posuit: hoc fuit peculii mei fermentum. Cito *fit* quod Dii volunt. Uno cursu centies sestertium corrotundavi. Statim redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant; ædifico domum. Venalitia coëmo jumenta; quidquid tangebam crescebat tanquam favus. Postquam coëpi plus habere, quam tota patria mea habet, manum de tabula, sustuli me de negotiatione, & coëpi liberos foenerare.

Et sanè nolente me negotium meum agere, exoravit Mathematicus, qui venerat forte in coloniam nostram, Græculus, Serapa nomine, consiliator Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quæ oblitus eram, ab ascia & acu mi omnia exposuit: intestina mea noverat, *& mihi dixisset*, quid pridie coënaveram. Putasses illum semper mecum habitasse.

Rogo Habinna, puto interfuisti: tu dominam tuam de rebus illis fecisti: tu parum felix in amicis es: nemo unquam tibi parem gratiam refert: tu latifundia possides: tu vip eram sub ala nutricas. Et cur vobis non dixerim, etiam nunc mi restare vitæ annos triginta, & menses quatuor, & dies duos? Præterea cito accipiam hæreditatem.

Hæc mihi dixit Fatus meus. Quod si contigerit fundos Apuliæ jungere, satis *dives* pervenero. Interim, dum Mercurius vigilat, ædificavi hanc domum: ut scitis casa erat, nunc Tem-

H. 2.

plum.

76 T. PETRONII ARBITRI

plum est ; habet quatuor cœnationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas, sursum cellationem, cubiculum in quo ipse dormio, viperæ hujus fessorium, ostiarii cellam perbonam, hospitium M. hospites capit. Ad summam, Scaurus, cum huc venit, nusquam mavoluit hospitari, & habet ad mare paternum hospitium : & multa alia sunt, quæ statim vobis ostendam. Credite mihi : assem habeas, assem valeas : habes, habeberis. Sic amicus vester, qui fuit rana, nunc est Rex.

Interim, Stiche, profer vitalia, in quibus volo me efferri. Profer & unguentum, & ex illa amphora gustum, ex qua jubeo lavari ossa mea.

Non est moratus Stichus, sed & stragulam albam, & prætextam in triclinium attulit, iussitque nos tentare an bonis lanis essent confectæ. Tum subridens : Vide tu, inquit, Stiche ne ista mures tangant, aut tineæ ; alioquin te vivum comburam. Ego gloriosus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur.

Statim ampullam nardi aperuit, omnesque nos unxit : & Spero, inquit, futurum, ut æquè me mortuum juvet, tanquam vivum. Nam vinum quidem in vinarium iussit infundi : &, Putate vos, ait, ad parentalia mea invitatos esse.

Ibat res ad summam nauseam, cum Trimalchio ebrietate turpissima gravis, novum acroama, Cornicines in triclinium iussit adduci, fultusque cervicalibus multis extendit se supra torum extremum : & Fingite me, inquit, mortuum esse : dicite aliquid belli.

Consonuere Cornicines funebri strepitu. Unus præcipuè servus Tibicinarii illius, qui inter hos honestissimus erat, tam valde intonuit, ut totam concitaret viciniam. Itaque Vigiles, qui

qui custodiebant viciniam, rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam subito, & cum aqua, securibusque tumultuari suo jure coeperunt. Nos, occasionem opportunissimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque tam plane, quam ex incendio, fugimus.

FA X nulla in praesidio erat, quæ iter aperiret errantibus, nec silentium noctis jam mediæ promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obscura. Itaque cum horâ penè totâ, per omnes scrupos, *glarearumque* eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis sumus. Prudens enim pridie, cum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnasque notaverat *cretâ*, quæ liniamenta evicerunt spississimam noctem, & notabili candore ostenderunt errantibus viam. Quamvis non minus sudoris habuimus, etiam postquam ad stabulum pervenimus. Anus enim ipsa inter diverditores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum sensisset: & forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis intervenisset *decem* vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus stabuli januam effregit, & nos per eandem fenestram admisit.

*Cubiculum ingressus cum fratre lectum petii;
& opiparè epulatus, ardensque tentigine, me totum voluptatibus ingurgitavi.*

*Qualis nox fuit illa, Dii, Deaque!
Quàm mollis torus! hesimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis,
Errantes animas. Valete curæ!
Mortalis ego sic perire cæpi.*

78 T. PETRONII ARBITRI

Sine causa gratulor mihi : Nam cum solutus mero amissem ebrias manus, Ascyltos, omnis injuriæ inventor, subduxit mihi nocte puerum, & in lectum transtulit suum ; volutatusque liberius cum fratre non suo, sive non sentiente injuriam, sive dissimulante, indormivit alienis amplexibus oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gaudio dispoliatum torum ; si qua est amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungerem. Tutius demum secutus consilium, Gitona quidem verberibus excitavi ; Ascylton autem truci intuens vultu : quoniam, inquam, fidem, *scelestè*, violasti, & communem amicitiam, res tuas ocus tolle, & alium locum, quem polluas, quære.

Non repugnavit ille, sed postquam optima fide partiti manubias sumus : Age inquit, nunc & puerum dividamus.

Jocari putabam discedentem ; at ille gladium parricidali manu strinxit, &, Non frueris, inquit, hac prædâ, super quam solus incumbis. Partem meam necesse est, vel hoc gladio contentus abscindam. Idem ego ex altera parte feci, &, intorto circa brachium pallio, composui ad præliandum gradum.

Inter hanc *furiosorum* dementiam infelicissimus puer tangebatur utriusque genua cum fletu, petebatque suppliciter, ne Thebanum par humilis taberna spectaret, neve sanguine mutuo pollueremus familiaritatis carissimæ sacra. Quod si utique, proclamabat, facinore opus est, *nudum* ecce jugulum, convertite huc manus, imprimate mucrones : Ego mori debeo, qui amicitiae sacramentum delevi.

Inhibuimus ferrum post has preces : & prior Ascyltos, Ego, inquit, finem discordiæ imponam. Puer ipse, quem vult, sequatur, ut
sit

fit illi saltem in eligendo fratre salva libertas.

Ego, qui vetustissimam consuetudinem putabam in sanguinis pignus transisse, nihil timui, imò conditionem præcipiti festinatione rapui, commisque judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verum statim, ab extrema parte verbi consurrexit, fratremque Ascylton elegit.

Fulminatus hac pronuntiatione, sicut eram sine gladio, in lectulum decidi, & attulissem mihi damnatas manus, si non inimici victoriæ invidissem.

Egreditur superbus cum præmio Ascyltos, & paulo ante carissimum sibi commilitonem, fortunæque etiam similitudine parem, in loco peregrino destituit abjectum.

*Nomen amicitiae, se quatenus expedit hæret,
Calculus in tabula mobile ducit opus.
Cum Fortuna manet, vultum servatis amici,
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in scena mimum, Pater ille vocatur,
Filius hic, nomen Divitis ille tenet:
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, assimulata perit.*

Nec diu tamen lacrymis indulsi, sed veritus ne Menelaus etiam Antescholanus, inter cætera mala, solum me in diversorio inveniret, collegi farcinulas, locumque secretum, & proximum littori mœstus conduxì. Ibi triduo inclusus, redeunte in animum solitudine, atque contemptu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altissimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruinâ terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Hospitem occidi, aufugi iudicium, arenæ imposui;

80 T. PETRONII ARBITRI

posui ; et inter audaciæ nomina mendicus, exul, in diverforio Græcæ urbis jacerem desertus ? Et quis mihi hanc solitudinem imposuit ? Adolefcens omni libidine impurus, & sua quoque confessione dignus *exitio* : stupro liber, stupro ingenuus, cujus anni ad tesseram venerunt, quem tanquam puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter, ô Dii, qui, *eo die, quo togam virilem*, stolam sumpsit ; qui ne vir esset à matre persuasus est ; qui opus muliebri in ergastulo fecit ; qui postquam conturbavit, & libidinis suæ solum vertit, reliquit veteris amicitiae nomen, & prohi pudor ! tanquam mulier secutuleia, unius noctis tractu omnia vendidit ? Jacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus attriti derident solitudinem meam ? sed non impune. Nam aut vir ego, liberque non sum, aut noxio sanguine parentabo injuriæ meæ.

Hæc locutus gladio latus cingor, & ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires, mox in publicum proilium, furentisque more omnes circumeo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem & sanguinem cogito, frequentiusque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, sive ille planus fuit, sive nocturnus grassator : &, Quid tu, inquit, Commilito, ex qua legione es, aut cujus centuriæ ? Cum constantissime & Centurionem, & legionem essem e-mentitus : Age ergo, inquit ille, in exercitu vestro præcasiati milites ambulant ? Cum deinde vultu, atque ipsa trepidatione mendacium prodidissem, ponere jussit arma, & malo cavere. Despoliatus ergo, imo præcila ultione, retro ad diverforium tendo, paulatimque, temeritate *laxata*, cœpi grassatoris audaciæ gratias agere.

Interim

*Interim mihi arduum erat amorem vindictæ superare, & mediam noctem anxius consumpsi, sed tristitiæ sublevandæ, injuriæque propellendæ causâ egressus diluculo, omnes circumvi porticus, & in Pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem: nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas; & Protopogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi. Jam verò Apellis, quam Græci *Monochromaton* appellant, etiam adoravi. Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, ut crederes etiam animorum esse picturam.*

Hinc aquila ferebat cœlo sublimis deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naiada. Damna bat Apollo noxias manus, lyramque resolutam modò nato flore *coronabat*.

Inter quos etiam pictorum amantium vultus, tanquam in solitudine exclamavi: ergo amor etiam Deos tangit? Jupiter in cœlo suo non invenit quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperasset amoris suo, si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulæ quoque habuerunt sine æmulo complexus. *At* ego in societatem recepi hospitem Lycurgo crudeliorem.

Ecce autem, ego dum cum ventis litigo, intravit pinacothecam senex canus, exercitati vultus, & qui videretur nescio quid magnum promittere; sed cultu non proinde speciosus, ut facile appareret, cum ex hac nota literatorum esse, quos odisse divites solent. Is ergo ad latus constitit meum, & Ego, inquit, Poëta sum, & ut spero non humillimi spiritus, si modò coronis

82 T. PETRONII ARBITRI

ronis aliquid credendum est, quas etiam ad imperitos deferre gratia solet.

Quare ergo, *inquam*, tam malè vestitus es?

Propter hoc ipsum, *ait*; Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

Qui pelago credit, magno se fenore tollit;

Qui pugnas & castra petit, praeingitur auro;

Illis adulator pectus jacet obrius ostro;

Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat.

Sola pruinosis hærnet Facundia pannis,

Atque inopi lingua desertas invocat artes.

Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus; rectum iter vitæ coepit insistere, primum propter morum differentiam odium habet (quis enim potest probare diversa?) deinde qui solas extruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quàm quod ipsi tenent. Jactantur itaque, quacumque ratione possunt, literarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam positi.

Nescio, *inquam*, quomodo bonæ mentis foror sit paupertas; & suspirabam. Merito, *siquit*, Senex sortem doles Literatorum.

Non illud, *inquam*, suspiriorum materia, dolendi mihi altera causa est; & longè gravior: simulque, ut propensio humana alienis auribus proprios dolores deponit, fortunam meam illi exposui, imprimisque Ascyti perfidiam exaggeravi: proclamans inter tot gentes; vellem tam innocens esset frugalitatis meæ hostis, ut deliniri posset; nunc veteranus est latro, & ipsis lenonibus doctior.

Vixus ego Seni ingenuus, me solari coepit, utque tristitiam leniret meam, quid sibi in amoribus olim contigerat, narravit.

In

In Asiam cum à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: ubi cum libenter habitarem, non solum propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitavi rationem, qua non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescumque enim in convivio de usu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui, tam severâ tristitiâ violari aures meas obsceno sermone dolui, ut me, mater præcipue, tanquam unum ex Philosophis intueretur. Jam ergo coeperam ephæbum in gymnasium deducere: ego studia ejus ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum.

Fortè cum in triclinio jaceremus, quia dies sollemnis ludam arctaverat, pigritiamque recedendi imposuerat hilaritas longior, ferè circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidissimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, si ego hunc puerum basiavero, ita ut ille non sentiat, cras illi par columbarum donabo.

Audito voluptatis pretio, puer stertere coepit. Itaque aggressus simulantem aliquot basiolis invasi. Contentus hoc principio, bene manò serrex, electumque par columbarum attuli expectanti, ac me voto exsolvi. Proxima nocte, cum idem liceret, mitavi optionem: & Si hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non fenserit, gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti. Ad hoc votum Ephebus ukro se admovit, & puto, vereri coepit ne ego obdormissem. Indulsi ergo sollicito, totoque corpore citra summam voluptatem me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, attuli gaudenti quidquid promiseram. Ut tertia nox licentiam dedit, consurrexi ad aurem male dormientis: Dii, inquam,

84 T. PETRONII ARBITRI

quam, immortales! si ego huic dormienti abstulero coitum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero asturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, si ille non senserit. Nunquam altiore somno Ephebus obdormivit. Itaque primum implevi lactentibus papillis manus, mox basio inhæsi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Mane sedere in cubiculo cœpit, atque exspectare consuetudinem meam. Scis quanto facilius sit columbas, gallosque gallinaceos emere, quàm asturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis spatiatum, in hospitium reverti, nihilque aliud quàm puerum bahavi: At ille circumspiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, Domine, ubi est asturco?

Difficultas, inquam, elegantem nanciscendi, munus differre coëgit, sed intra paucos dies promissis stabo. Quid hoc sibi vellet scitè intellexit Ephebus, & motus internos prodidit vultus.

Interim, Cùm ob hanc offensam præclusissem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpositis enim paucis diebus, cum similis nos casus in eandem fortunam retulisset, ut intellexi stertere patrem, rogare cœpi Ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id est, ut pateretur satisfieri sibi, & cætera, quæ libido distenta dicitur. At ille planè iratus, nihil aliud dicebat, nili hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepti tamen, & malè repugnanti gaudium extorli. At ille non indelectatus nequitia mea, postquam diu questus est, deceptum se, & derisum, traductumque inter condiscipulos, quibus jactasset censum meum. Videris tamen,
inquit

inquit, non ero tui similis. Si quid vis fac iterum. Ego verò, depositâ omni offensâ, cum puero in gratiam redii, ususque beneficio ejus, in somnum delapsus sum. Sed non fuit contentus iteratione Ephebus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus. Itaque excitavit me sopitum; &, Numquid vis? inquit. Et non planè jam molestum erat munus. Utcumque igitur inter anhelitus sudoresque tritus, quod voluerat, accepit, rursusque in somnum decidi gaudio lassus. Interpolita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere: Quare non facimus? Tum ego toties excitatus, planè vehementer excandui, & reddidi illi *voces suas*: Aut dormi, aut ego jam patri dicam.

Erectus his sermonibus, consulere prudentiorem cœpi ætatis tabularum, & quædam argumenta mihi obscura, simulque causam delitiæ præsentis excutere, cur pulcherrimæ artes perissent, inter quas Pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit. Priscis enim temporibus, cum adhuc nuda virtus placeret, vigeabant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diù lateret. Itaque, *argillâ* omnium herbarum succos Democritus expressit; & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumplit. Eudoxus quidem in cacumine excelissimæ montis consenuit, ut astrorum cœlique motus deprehenderet: & Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, ter helleboro animum deteriit.

Verum, ut ad plastas convertar, Lysippum, statuæ ubius lineamenti inhærentem, inopia extinxit: & Myron, qui pene hominum animas, ferarumque ære comprehenderat, non invenit hæredem. At nos vino scortisque demersi, ne

partas quidem artes audemus cognoscere; sed accusatores antiquitatis, vitia tantum docemus, & discimus. Ubi est Dialectica? Ubi Astronomia? Ubi Sapientiæ consultissima via? Quis unquam venit in Templum, & votum fecit, si ad Eloquentiam pervenisset? Quis, si Philosophiæ fontem invenisset? Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt: sed statim, antequam limen Capitolii tangunt, aliud donum promittit, si propinquum divitem extulerit: *alius si thesaurum effoderit*: alius, si ad trecenties H-S salvus pervenerit. Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet: & ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Jovem quoque peculio exorat. Nolito ergo mirari, si Pictura defecit, cum omnibus Diis hominibusque formosior videatur massa auri, quam quidquid Apelles, Phidiasve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hæreere tabula, quæ Trojæ halosin ostendit: itaque conabor opus verbis pandere.

JAM decuma mæstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atrò dubia pendebat metu:

Cum, Delio profante, cæsi vertices
Idæ trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens clostrum, & obducti specus,
Qui castra caperent. Huc decenni prælio
Irata virtus abditur: stipant graves
Equi recessus Danaï, & in voto latent.
O Patria! pulsas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Jam turba portis libera, ac bello carens

*In vota properant : fletibus manant genæ,
Mentisque pavida gaudium lachrymas habet,
Quas metus abegit, jamque Neptuno sacer,
Crinem solutus, omne Laocoon replet
Clamore vulgus ; mox reducta cuspide
Uterum notavit : fata sed tardant manus,
Ictusque resilit, & dolis addit fidem.*

*Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat. Fremit
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.*

*Ibat juvenius capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.*

*Ecce alia monstra. Celsa quæ Tenedos mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta,
Undaque resultat scissa tranquillo minor.*

*Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, cum premunt classes mare,
Pulsusque marmor abiete imposita gemit.*

*Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus : tumida quorum pectora,
Rates ut altæ, lateribus spumas agunt :*

*Dant caudæ sonitum : liberæ ponto jubæ
Coruscant luminibus, fulmineum jubar
Incendit æquor, sibilisque undæ tremunt,*

*Stupere mentes. Insulis stabant sacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora*

*Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci : parvulus illi manus*

*Ad ora referunt : neuter auxilio sibi,
Uterque fratri transtulit pias vices,*

*Morsque ipsa miseros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberum funus parens ;*

*Infirmus auxiliator ; invadunt virum
Jam morte pasti, membraque ad terram trahunt.*

*Jacet sacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis sacris,*

Peritura Troja perdidit primum Deos.

88 T. PETRONII ARBITRI

*Jam plena Phœbe candidum extulerat jubar,
Minora ducens astra radianti face,
Cum inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clostra, & effundunt viros.*

*Tentant in armis se duces, ceu uti solet
Duro remissus Thessali quadrupes jugo
Cervicem, & alias quater ad excursum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu,
Bellumque sumunt. Hic graves alius mero
Obtruncat, & continuat in noctem ultimam
Somnos : ab aris alius accendit faces,
Contraque Troas invocat Troja sacra.*

Ex his, qui in porticibus spatiabantur, lapides in Eunolpum recitantem miserunt. At ille, qui plausum ingenii sui noverat, operuit caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me Poetam vocarent. Itaque subsecutus fugientem ad litus perveni : & ut primum extra teli coniectum licuit consistere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum isto morbo ? Minus quàm duabus horis mecum moraris, & sæpius Poëtice, quam humanè locutus es. Itaque non miror, si te populus lapidibus prosequitur. Ego quoque sinum meum saxis onerabo, ut quotiescumque cœperis à te exire, sanguinem tibi è capite mittam.

Movit ille vultum, & O mi, inquit, adolescens, non hodie primum auspicatus sum : imò quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia solet. Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abstinebo. Imò, inquam ego, si ejuras hodiernam bilem, unà coenabimus : simulque mando ædicularum custodi cœnulæ officium, & continuò in balneum ivimus ; ubi video Gitona cum linteis & strigilibus parieti applicitum, tristem confusumque :
Scires

Scires non libenter servire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille solutum gaudio vultum, & Misere, inquit, frater, ubi arma non sunt, liberè loquor. Eripe me latroni cruento, & qualibet sævitia poenitentiam judicis tui puni. Satis magnum erit misero solatium, tua voluntate cecidisse.

Supprimere ego querelam jubeo, ne quis consilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gitona, raptimque in hospitium meum pervolo. Præclusis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfusum os lacrymis vultu meo contero. Diu vocem neuter invenit: nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo te quamvis relictus; & in hoc pectore, cum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis peregrini amoris concessio? Dignus hac injuria fui?

Postquam se amari sensit, supercilium altius sustulit. *Sed, inquam ego*, nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; sed nihil jam queror; nihil jam memini, si bona fide poenitentiam emendas.

Hæc cum inter gemitus lacrymasque fudissem, deterisit ille pallio vultum, & Quæso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ appello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero, cum duos armatos viderem, ad fortiolem confugi.

Exosculatus pectus sapientiâ plenum, injeci cervicibus manus: & ut facile intelligeret, reddisse me in gratiam, & optima fide reviviscentem amicitiam toto pectore astrinxi.

Et jam plena nox erat, mulierque cœnæ mandata curaverat, cum Eumolpus ostium pulsasset. Iterum ego, Quot estis? obiterque per

rimam foris speculari diligentissime cœpi, num Ascytos unâ venisset. Demum, ut solum hospitem vidi, momento recepi. Ille se ut in grabatum rejecit, viditque Gitona in conspectu ministrantem, movit caput, &, Laudo, inquit, Ganymedem : oportet hodie bene fit.

Non delectavit me tam curiosum principium, timuique ne in contubernium recepissem Ascyli parem. Instat Eumolpus, & cum puer illi potionem dedisset ; Malo te, inquit, quam balneum totum : siccatoque avidè poculo, negat sibi unquam aridius fuisse : Nam & dum labor, ait, penè vapulavi, quia conatus sum circa folium sedentibus carmen recitare : & postquam de balneo tanquam de theatro ejectus sum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte juvenis nudus, qui vestimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt : illum autem frequentia ingens circumvenit cum plausu & admiratione timidissima. Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipsum hominem laciniam fascini crederes. O juvenem laboriosum ! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim invenit auxilium, nescio quis enim Eques Romanus, ut aiebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit : credo, ut tam magna fortuna solus uteretur. At ego ne mea quidem vestimenta ab Officioso recepissem, nisi Notorem dedissem. Tantò magis *expedit* inguina quàm ingenia fricare.

Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissime vultum : injuriis scilicet, inimici nostri hilaris, commodis tristis. Utcumque tamen, tanquam non agnoscerem fabulam, tacui, & cœnæ ordinem explicui.

Vix

Vix dum finieram cum cœnula allata est: cibus scilicet plebejus, sed succosus, & nutritivus, quem Eumolpus, doctor famelicus, devoravit. Satur vero Philosophos de negotio ejicere cœpit, & multa jactare in illos, qui vulgò nota contemnunt, ræraque solum plurimi faciunt. Corruptæ menti, inquit, vile est quod licet, & animus errore lentus injurias diligit.

*Nolo, quod cupio, statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.
Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles: at albus anser,
Et pictis anas enovata pennis,
Plebejum sapit. Ultimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis
Si quid naufragio dedit, probatur.
Mullus jam gravis est. Amica vincit
Uxorem. Rosa cinnamum veretur.
Quidquid quæritur, optimum videtur.*

Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te nunquam lapidavimus. Nam si aliquis ex his, qui in eodem synœcio potant, nomen Poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes sub eadem causa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitissimus puer, & negavit rectè facere, quod seniori conviciarer: simulque oblitus officii, mensam, quam humanitate posuisssem, contumeliâ tollerem, multaque alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam ejus egregiè decebant.

O felicem, inquit *Eumolpus*, matrem tuam, quæ te talem peperit! Mac te virtute esto. Raram facit misturam cum sapientiâ forma. Itaque,

que, ne putes te tot verba perdidisse, amatorem invenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego pædagogus, & custos, etiam quò non jusseris, sequar: nec injuriam Encolpius accipit, alium amat.

Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum adversus Ascylton sumpseram, eum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam processit, tanquam aquam peteret, iramque meam prudenti absentia extinxit. Pædulum ergo intepescente sævitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejusmodi tibi vota proponas: & ego iracundus sum, & tu libidinosus; vide quàm non conveniat his moribus. Puta igitur me furiosum esse: cede insanix, id est, ocius foras exi.

Confusus hac denunciatione Eumolpus, non quæsit iracundiæ causam, sed continuo limen egressus, obduxit repentè ostium cellæ, meque nihil tale expectantem inclusit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona investigandum cucurrit.

Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & jam semicinctio stantem ad parietem spondam vinxeram, cervicesque nodo condebam, cum referatis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem, Giton præcipue ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, meque utraque manu impulsam præcipitat super lectum. Erras, inquit, Encolpi, si putas contingere posse, ut ante *me* moriaris. Prior cœpi, in Ascylti hospitio gladium quælive. Ego, si te non invenissem, periturus per præcipitia fui: & ut scias, non longe esse quærentibus mortem specta invicem, quod me spectare voluisti.

Hæc locutus, mercenario Eumolpi novaculam

Iam rapit, & semel iterumque cervice percussa, ante pedes collabitur nostros. Exclamo ego attonitus, secutusque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quæro. Sed neque Giton ulla erat suspicione vulneris læsus, neque ego ullum sentiebam dolorem. Rudis enim novacula, & in hoc retusa, ut pueris discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem minicam.

Dum hæc fabula inter amantes luditur, Diversitor cum *altera* parte cœnulae intervenit, contemplatusque foedissimam jacentium volutationem, Rogo, inquit, ebrii estis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid sibi vult tam furtiva molitio? Vos, me-Hercules, ne mœcedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluistis; sed non impune. Jam enim faxo sciatis non viduæ hanc insulam esse, sed M. Manicii.

Exclamat Eumolpus, Etiam minaris? simulque os hominis palma excussissima pulsat. Ille tot hospitum potionibus liberum urceolum *fiatilem* in Eumolpi caput jaculatus est, solvitque clamantis frontem, & de cella se proripuit: Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, sequitur abeuntem, & creberri-
mis ictibus supercilium suum vindicat. Fit concursus familiæ, hospitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occasionem vindictæ, Eumolpum excludo, redditaque scordalo vice, sine æmulo scilicet, & cella utor, & nocte.

Interim coctores, insulariique mulcant exclusum: & alius veru extis stridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, furca de carnario raptâ, statum præliantis componit? anus præcipue lippa, sordidissimo linteo præcincta, soleis

94 T. PETRONII ARBITRI

leis ligneis imparibus imposita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, instigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro se ab omni periculo vindicabat.

Videbamus nos omnia per foramen valvæ, quod paulò ante ansa ostiï disrumpita laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem non oblitus misericordiæ suæ, referandum ostium, succurrendumque periclitanti censebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, sed caput miserantis stricto acutoque articulo percussi. Et ille flens quidem consedit in lecto : ego autem alternos opponebam foramini oculos, injuriæque Eumolpi advocacy commoda-
bam, & veluti quodam cibo me replebam : cum Procurator insulæ Bargates à cœna excitatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur : nam erat etiam pedibus æger. Is, ut rabiosa barbaraque voce in ebrios fugitivosque diu peroravit, respiciens ad Eumolpum, O Poëtarum, inquit, disertissime, tu eras ? & non discedunt ocus nequissimi servi, manusque continent à rixa ? *Tum ad aures Eumolpi accedens :* Contubernalis mea, inquit *submissius*, mihi factum facit : ita, si me amas, maledic illam verbis, ut habeat pudorem.

Dum Eumolpus cum Bargate in secreto loquitur, intrat stabulum præco cum servo publico, aliaque sanè non modicâ frequentia, facemque fumosam magis quàm lucidam quasi-
fians, hæc proclamavit :

PUER IN BALNEO PAULO ANTE ABER-
RAVIT, ANNORUM CIRCA XVIII.
CRISPUS, MOLLIS, FORMOSUS, NOMINE
GITON.

SI QUIS EUM REDDERE, AUT COMMON-
STRARE VOLUERIT ACCIPIET
NUMMOS MILLE. Nec

Nec longè à præcone Ascyltos stabat amictus discoloria veste, atque in lance argentea indicium, & fidem præferebat.

Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum subiret; annecteretque pedes & manus institis, quibus sponda culcitam ferebat: ac, sicut olim Ulyxes *utero arietis* adhælisset, extentus infra grabatum scrutantium eluderet manus.

Non est moratus Giton imperium, momentoque temporis inseruit *vinculis* manus, & Ulyxem astu simillimo vicit. Ego, ne suspicioni relinquerem locum, lectulum vestimentis implevi, uniusque hominis vestigium ad corporis mei mensuram figuravi.

Interim Ascyltos, ut pererravit omnes cum Viatore cellas, venit ad meam: & hoc quidem pleniorē spem concepit, quò diligentius oppellatas invenit fores. Publicus verò servus, insertans commissuris secures, claustrorum firmitatem laxavit.

Ego ad genua Ascylti procubui, & per memoriam amicitiae, perque societatem miseriorum, petii ut saltem ostenderet fratrem; imò, ut fidem haberent fictæ preces, scio te, inquam, Ascylte, ad occidendum me venisse: quò enim secures attulisti? Itaque satia iracundiam tuam: præbeo ecce cervicem, funde sanguinem, quem sub prætextu quæstionis petiisti.

Amolitur Ascyltos invidiam; &, Se verò nihil aliud quàm fugitivum suum dixit quærere; mortem nec hominis concupisse, nec supplicis; utique ejus, quem post fatalem rixam habuit carissimum.

At non servus publicus tam languidè agit, sed raptam Cauponi arundinem subter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum scrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, & reducto timidissimè spiritu ipsos cimices ore tangebatur.

Illis

Illis autem vix egressis, Eumolpus, quia effractum ostium cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, & Mille, inquit, nummos inveni: jam enim persequar abeuntem Præconem, & in potestate sua esse Gitonem, meritissima prodicione monstrabo.

Genua ego perseverantis amplector, ne morientes vellet occidere: & Merito, inquam, excandesceres, si posses *te* proditum ostendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quò abierit, suspicari possum. Per fidem, Eumolpe, reducere puerum, & vel Ascylto redde.

Dum hæc ego jam credenti persuadeo, Giton, collectione spiritus plenus, ter continuo ita sternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conversus, salvere Gitona jubet. Remota etiam culcita videt Ulyxem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere. Mox conversus ad me, Quid est, inquit, Latro? Ne deprehensus quidem ausus es mihi verum dicere? Imò, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excussisset indicium, elusus circa popinas errarem. *At* Giton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio factum erat, coarctavit; mox palliolo suo laceratam mutavit vestem, amplexusque jam mitigatum, osculis tanquam fomentis aggressus est: & In tua, inquit, pater carissime, in tua sumus custodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle servare. Utinam me solum inimicus ignis hauriret! utinam hibernum invaderet mare! Ego enim omnium scelerum materia: ego causa sum. Si perirem, conveniret inimicis.

Eumolpus, tum Encolpii, tum Gitonis, commotus ærumnis, & præcipue blanditiarum Gitonis non immemor; Stultissimi, inquit, certè estis vos, qui virtute præditi felices esse potestis, vitam tam-
men,

*men ærumnosam degitis, & singulis diebus vos
ultrò novis torquetis cruciatibus; Ego sic semper
& ubique vixi, ut ultimam quamque lucem,
tanquam non redituram, consumerem: id est
in tranquillitate: si me vultis imitari, sollicitudi-
nes animis mittite. Ascylos hinc vos insectatur:
fugite illum, & me profecturum in regiones extra-
neas sequimini. In navigio vector proximâ for-
san nocte proficiscar: ibi plane notus sum, & gra-
tiose accipiemur.*

*Prudens utileque hoc consilium mihi visum est,
quia Ascyli vexationibus me vindicabat, vitam-
que pollicebatur feliciorē. Eumolpi victus hu-
manitate, nuper illi injuriam fecisse maximè do-
lui; meæque emulationis, tot malorum cause,
pœnitentiam agere cœpi.*

Profusis ego lacrymis rogo, quæsoque, ut
mecum quoque redeat in gratiam: neque enim
in amantium esse potestate furiosam æmulationem:
daturum tamen operam, ne aut dicam,
aut faciam amplius, quò possit offendi. Tan-
tùm omnem scabitudinem animo, tanquam bo-
narum artium magister, deleret sine cicatrice.
Incultis asperisque regionibus diutius nives hæ-
rent, ast ubi ea aratro domita tellus nitet, dum
loqueris, *levi* pruinâ dilabuntur. Similiter in
pectoribus ira confidit: feras quidem mentes
obsidet, eruditæ prælabitur.

Ut scias, inquit Eumolpus, verum esse quod
dicis, ecce etiam osculo iram finio. Itaque,
quod bene eveniat, expeditæ sarcinulas, & vel
sequimini me, vel si mavultis, ducite.

Adhuc loquebatur, cùm crepuit ostium im-
pulsus, stetitque in limine *barbâ horrendus*
nauta. Et, Moraris, inquit, Eumolpe, tan-
quam prope diem ignores.

Haud mora, omnes confurgimus, & Eumol-
pus quidem mercenarium suum, jam olim dor-
mien-

mientem, exire cum sarcinis jubet. Ego cum Gitone quidquid erat, in *alutam* compono, & adoratis Sideribus intro navigium.

In puppis constrato locum semotum elegimus, & nondum ortâ die Eumolpus dormitabat. Ego vero Gitonque, ne quidem minimum somni haurire potuimus. Anxius perpendebam me in societatem recepisse Eumolpum Ascylo formidabiliorem æmulum, & illud valde me torquebat. Ratione verò dolorem vincente, Molestum, inquam, quòd puer hospiti placet. Quid autem, non commune est, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata sideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formosius potest? in publicotamen manant. Solus ergo Amor furtim potius, quàm præmium, erit? Imò verò nolo habere bona, nisi quibus populus inviderit. Vietus, & senex non erit gravis: etiam cùm voluerit aliquid sumere, opus anhelitu perdet.

Hoc ut infra fiduciam posui, fraudavique animum dissidentem, cœpi somnum obruto tuniculâ capite mentiri. Sed repente quasi destruente Fortuna constantiam meam, ejusmodi vox super constratum puppis congemuit: Ergo me derisit? At hæc quidem virilis, & penè auribus meis familiaris animum palpitantem percussit. Cæterum eadem indignatione mulier lacinata ulterius excanduit: &, Si quis Deus manibus meis, inquit, Gitona imposeret, quàm bene exulem exciperem.

Uterque nostrum tam inexpectato ictus sono amiserat sanguinem. Ego præcipue, quasi somnio quodam turbulento circumamictus diu vocem collegi, tremulisque manibus Eumolpi, jam in soporem labentis, laciniam duxi; &, Per fidem, inquam, Pater, cujus hæc navis est, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille

molesto

molestè tulit; &, hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut super constratum navis, occuparemus secretissimum locum, ne nos patereris requiescere. Quid porro ad rem pertinet, si dixero, Lycam Tarentinum esse dominum hujusce navigii, qui Tryphænam exulem Tarentum ferat?

Intremui post hoc fulmen attonitus, juguloque detecto, Aliquando, inquam, totum me Fortuna vicisti. Nam Giton quidem super meum pectus positus, *penè* animam egit; deinde ut effusus sudor utriusque spiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum. Mors venit, quæ, nisi per te licet, potest esse pro munere.

Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per Deos Deasque, se, neque scire quid acciderit; nec ullum dolum malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima, & vera fide in navigium comites induxisse, quo *ipse* jam pridem fuerit usurus. Quæ autem hîc insidiæ sunt? inquit, aut quis nobiscum Hannibal navigat? Lycas Tarentinus, homo verecundissimus, & non tantum hujus navigii dominus, quod regit, sed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum conduxit. Hic est Cyclops ille, & Archipirata, cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formosissima; quæ voluptatis causâ huc atque illuc vectatur.

Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: simulque raptim causas odiorum, & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit.

Confusus ille, & consilii egens, jubet quemque suam sententiam proponere: &, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrâsse. Quæ-

rendum est aliquod effugium, nisi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus.

Imò, inquit Giton, persuade Gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine præmio scilicet; & affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrymis, & vultus confusione obumbrare, ut misericordia permotus Gubernator indulgeat tibi.

Negavit hoc Eumolpus fieri posse; quia magna navigia portibus se gravatim insinuant, nec tam cito fratrem defecisse, verisimile erit. Accedit his, quod forsitan Lycas officii causâ visere languentem desiderabit. *Videsis*, quàm valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti posse cursu deflecti, & Lycam non utique circumiturum ægrorum cubilia: quomodo possumus egredi nave, ut non conspiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis, & quis non dare manum languentibus volet? Nudis: Et quid erit aliud, quàm se ipsos proscribere.

Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham, præcisoque vinculo, reliqua Fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arcesso. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus sum, si nos descendentes adjuverit casus.

Non imprudens consilium, inquit Eumolpus, si aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Utique Gubernator, qui pervigil nocte fiderum quoque motus custodit. Et utcumque imponi vel non dormienti posset, si per aliam partem navis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipsa gubernacula dilabendum est, à quorum regione funis descendit, qui scaphæ custodiam tenet. Præterea illud miror, Encol-

pi.

pī, tibi non succurrissē, unum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in scapha, nec posse inde custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram. Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recusio periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine causa quidem spiritum tanquam rem vacuum impendere, nec vos quidem existimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo, apertis scilicet aliquatenus labris, quibus & spiritum recipere possitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte servos poenam graviores timentes præcipitasse se in mare: deinde cum ventum fuerit in portum, sine ulla suspitione, pro sarcinis vos efferram.

Ita verò, inquam ego, tanquam solidos alligaturus, quibus non soleat venter injuriam facere; an tanquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi feliciter cessit? Sed finge una die vinctos posse durare: quid ergo si diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adversa tempestas, quid facturi sumus? Vestes quoque diutius vinctas ruga consumit, & cartæ alligatæ mutant figuram. Juvenes adhuc laboris expertes, statuarum ritu patiemur pannos & vineula? Adhuc aliud aliquod iter salutis querendum est. Inspicite quod ego inveni. Eumolpus tanquam literarum studiosus utique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus *colorem* à capillis usque ad ungues? Ita, tanquam servi Æthiopes, & præsto illi erimus sine tormento, um injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis.

K 3

Quint

Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Judæi videamur: & pertunde aures, ut imitemur Arabes, & increta facies, ut suos Gallia cives putet: tanquam hic solus color figuram possit pervertere, & non multa unâ oportet consentiant, & non natione mendacium constet. Futa infectam medicamine faciem diutius durare posse: finge nec aquæ asperginem imposturam aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhæsuram, quod' frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur: age, numquid' & labra possumus tumore teterrimo implere? numquid' & crines calamistro convertere? numquid' & frontes cicatricibus scindere? numquid' & crura in orbem pandere? numquid' & talos ad terram deducere? numquid' barbari peregrina ratione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. Audite quid dementi succurrerit. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus.

Nec istud Divi hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiat. Imò potius facite quod jubeo: Mercenarius meus, ut ex novacula comperistis, tonsor est: hic continuo radat utriusque non solum capita, sed etiam supercilia. Sequar ego, frontes notans inscriptione solerti, ut videamini stigmate esse puncti. Ita eadem literæ, & suspicionem declinabunt querentium, & vultus umbra supplicii teget.

Placuit. & non est dilata fallacia: sed ad latus navigii furtim processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori præbuimus. Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Unus forte ex vectoribus, qui adclinatus lateri navis exorabat stomachum nausæa gravem, notavit
libri

fibi ad Lunam tonsorem intempestivo inhærentem ministerio, execratusque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus est. Nos dissimulatâ nausæantis devotione, ad ordinem tristitiæ redimus, silentioque composito, reliquas noctis horas male soporati consumpsimus.

Postero die statim atque Eumolpus è lecto Tryphænam consurrexisse intellexit, diatam Lyca intravit; ubi postquam locutus est de felicissimâ navigatione quam cæli serenitas augurabat, Lycas respiciens ad Tryphænam; Videbatur, inquit, mihi secundum quietem, Priapus dicere, Encolpion quem quæris, seito à me in navem tuam esse perductum:

Exhorruit Tryphæna: & Putes, inquit, unâ nos dormiisse: nam & mihi simulachrum Nepetuni, quod Bajis ter itylo notaveram, videbatur dicere, in navi Lycæ Gitona invenies.

Hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem esse divinum, qui ejusmodi ludibria facetissimâ ratione condemnat.

Somnia quæ mentes ludunt volitantibus umbris,

Non delubra Deum, nec ab æthere numina mittunt;

Sed sibi quisque facit. Nam cum prostrata sopore

Urget membra quies, & mens sine pondere ludit:

Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bella

Qui quatit, & flammis miserandas sævit in urbes;

Tela videt, versasque acies, & funera Regum,

Atque exundantes perfuso sanguine campos.

Qui causas orare solent; legesque forumque,

Et pavida cernunt inclusum corde tribunal.

Condit avarus opes, defossamque invenit aurum.

Senatus

*Venator saltus canibus quatit. Eripit undis,
Aut premit everfam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. Dat adultera munus.
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatium miserorum vulnera durant.*

Cæterum Lycas, ut Tryphænæ somnium expiavit, Quis, inquit, prohibet navigium scrutari, ne videamur divinæ mentis opera damnare?

Is, qui nocte miserorum furtum deprehenderat, Ælius nomine, subito proclamat, Ergo illi, qui sunt, qui nocte ad Lunam radebantur? pessimo, mediis-Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur.

Excanduit Lycas hoc sermone turbatus; &, Itane, inquit, capillos aliquis in nave præcidit, & hoc nocte intempestâ? attrahite ocius nocentes in medium, ut sciam quorum capitibus debeat navigium lustrari.

Ego, inquit Eumolpus, hoc jussi, non omen facturum navigio hospitio mihi: quia nocentes horridos longosque habebant capillos, ne viderer de nave carcerem facere, jussi squalorem damnatis auferri: simul ut notæ quoque literarum, non adumbratæ comarum præsidio, totæ ad oculos legentium accederent. Inter cætera apud communem amicam consumpserant pecuniam meam, à quâ illos proxima nocte extraxi mero unguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonii mei reliquias olent.

Itaque ut Tutela navis expiaretur, placuit quadragenas utrisque plagas imponi. Nulla ergo sit mora. Aggrediuntur nos furentes navitæ cum funibus, tentantque vilissimo sanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi. Cæterum Giton semel

semel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphænae aures notissimâ voce, repleret. Non solum ergo turbata est, sed ancillæ quoque omnes famulari sono inductæ ad vapulantem decurrunt.

Jam Giton mirabili formâ examnaverat nautas, cœperatque etiam sine voce sævientes rogare, cum ancillæ pariter proclamant; Giton est, Giton, inhibete crudelissimas manus; Giton est, Domina succurre.

Deflectit aures Tryphæna jam sua sponte credentes, raptimque ad puerum devolat.

Lycas, qui me optimè noverat, tanquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam consideravit, sed continuo ad inguina meâ luminibus deflexis, movit officiosam manum: &, Salve, inquit, Encolpi. Mitteretur nunc aliquis, Ulyxis nutricem post vicissimum annum cicatricem invenisse originis indicem, cum homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam doctè pervenerit. Tryphæna lacrymas effudit, decepta supplicio; vera enim stigmata credebatur captivorum frontibus impressa, sciscitarique submissius cœpit, Quod ergastulum intercepisset errantes? aut cujus tam crudeles manus in hoc supplicium durassent? Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona sua venissent.

Concitatus iracundia profiliit Lycas, &, Ote, inquit, feminam simplicem! tanquam vulnera ferro præparata literas biberint. Utinam quidem hac inscriptione frontis se maculassent! haberemus nos extremum solatium. Nunc mimicis artibus petiti sumus, & adumbrata inscriptione derisi.

Volebat Tryphæna misereri, quia non totam voluptatem perdiderat: sed Lycas memor adhuc

huc uxoris corruptæ, contumeliarumque, quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius vultu proclamat: Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexisti, ô Tryphæna! nam imprudentes noxios in nostrum inducere navigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide ut profit, illis ignosci, quos ad pœnam ipse Deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed verëor ne, quod remisero, patiar.

Tam superstitiosâ oratione Tryphæna mutata negat se interpellare supplicium, imò accedere etiam justissimæ ultioni: nec se minùs grandî vexatam injuria, quàm Lycam, cujus pudoris dignitas in concione proscripta sit.

Ut ad vindictam unanimem & propensam vidit Tryphænam Lycas, nova jussit addi supplicia: quæ ut intellexit Eumolpus, his eum mitigare conatus est.

Infelices, inquit, illi, quorum te vindice stat exitum, tuam Lyca implorant misericordiam, & me utpote hominem non ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntque ut se reconciliarem aliquando amicissimis. Certè putatis juvenes casu in has plagas incidisse, cum omnis vector nihil prius quærat, quàm cujus se diligentia credat. Flectite ergo mentes satisfactione lenitas, & patimini liberos homines ire sine injuria, quò destinant. Sævi quoque & implacabiles domini crudelitatem suam impediunt; si quando pœnitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hostibus pareimus. Quid ultra petitis? Aut quid vultis? In conspectu vestro supplices jacent juvenes, ingenui, honesti, & quod utroque potentius est, familiaritate vobis aliquando juncti. Si, me-Hercules, intervortissent pecuniam vestram, si fidei prodicione læsissent; satiari tamen potuissetis hac pœna, quam videtis.

is. Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria poenarum lege proscriptos.

Interpellavit deprecationem supplicis Lycas, & Noli, inquit, causam confundere, sed impone singulis modum.

Ac primum omnium, si ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non satisfactionem.

Deinde si gratiam à legato moliebantur, quid ita omnia fecisti, ut quos tuebaris, absconderes? Ex quo apparet, casu incidisse noxios in plagas, & te artem quæsisse, quâ nostræ animadvertionis impetum eluderet.

Nam quod invidiam facis nobis, ingenuos, honestosque clamando, vide ne deteriorem facias confidentiâ causam. Quid debent læsi facere, ubi rei ad poenam confugiunt? At enim amici fuerunt nostri, eo majora meruerunt supplicia. Nam qui ignotos lædit, latro appellatur: qui amicos, paulo minùs quàm parricida.

Resolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, & Intelligo, inquit, nihil magis obesse juvenibus miseris, quàm quod nocte deposuerunt capillos: hoc argumento incidisse in navem videntur, non venisse. Quod velim, tam candidè ad vestras aures perveniat, quàm simpliciter gestum est. Voluerunt enim, antequam conscenderent, exonerare capita molesto & supervacuo pondere, sed celerior ventus, distulit curationis propositum. Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium noverant.

Quid, inquit Lycas, attinuit supplices raderè? nisi forte miserabiliores calvi solent esse. Quanquam quid attinet, veritatem per interpretem quærere? Quid dicis tu latro? quæ Salam-

108 T. PETRONII ARBITRI

lamandra supercilia tua *exussit*? Cui Deo crimem vovisti? Pharmace, responde.

Obstupueram ego supplicii metu pavidus, nec quid in re manifestissima dicerem, inveniebam. Turbatus, & deformis præter spoliati capitis dedecus, superciliorum etiam æqualis cum fronte calvities, ut nihil nec facere dece-ret, nec dicere. Ut verò spongiâ udâ facies *plorantium* deterfa est, & liquefactum per to-tum os atramentum, omnia scilicet lineamenta fulginea nube confudit, in odium se ira conver-tit. Negat Eumolpus passurum se, ut quis-quam ingenuos contra fas legemque contami-net, interpellatque sævientium minas, non so-lum voce, sed & manibus. Aderat interpellan-ti mercenarius comes, & unus, alterque infir-missimus vector, solaria magis litis, quàm vi-rum auxilia.

Nec quidquam pro me deprecabar, sed in-tentans in oculos Tryphænæ manus, usurum me viribus meis clarâ liberaque voce clamavi, nî abtineret à Gitone mulier *dammenda*, & in toto navigio sola verberanda, *passuram inju-riam*.

Accenditur audaciâ meâ iratior Lycas, in-dignatusque, quod ego relictâ meâ causâ tan-tum pro alio clamo.

Nec minùs Tryphæna contumeliâ sævit ac-censa, totiusque navigii turbam diducit in par-tes.

Hinc mercenarius tonsor ferramenta sua no-bis, & ipse armatus, distribuit: illinc Try-phænæ familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, uno tantum Gubernatore relicturum se navis mini-sterium denunciante, si non desinat rabies libi-dine perditorum collecta.

Nihil

Nihilominus tamen perseverat dimicantium furor ; illis pro ultione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo utrinque semimortui labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prælio pedem : nec tamen cujusquam ira laxatur.

Tunc fortissimus Giton ad virilia sua admovit novaculam *infectam*, minatus se abscissurum tot miseriarum causam : inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non dissimulatâ missione. Sæpius ego cultrum tonsorium super jugulum meum posui, non magis me occisurus, quàm Giton, quod *minabatur*, factururus. Audaciùs ille tamen tragœdiam implebat, quia sciebat se illam habere novaculam, quâ jam sibi cervicem præciderat.

Stante ergo utraque acie, cum appareret, futurum non tralatitium bellum, ægrè expugnavit Gubernator, ut Caduceatoris more Tryphæna inducias faceret. Datâ ergo, acceptaque, patrio more, fide, protendit ramum olæ à Tutela navigii raptum, atque in colloquium venire ausa :

*Quis furor, exclamat, pacem convertit in arma?
Quid nostræ meruere manus? non Troïus hostis
Hac in classe vehit decepti pignus Atridæ;
Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat.
Sed contemptus amor vires habet, & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non est mors una satis? ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris altos immittite fluctus.*

Hæc ut turbato clamore mulier effudit, hæsit paulisper acies, revocatæque ad pacem manus intermisere bellum. Utitur pœnitentiæ occasione dux Eumolpus, & castigato ante vehementissimè Lyca, tabulas foederis signat, quæ hæc formula erat.

L

Ex

110 T. PETRONII ARBITRI

Ex tui animi sententia, ut tu, Tryphæna, neque injuriam tibi factam à Gitone querêris, neque si quid ante hunc diem factum est, objicies, vindicabisve, aut ullo alio genere persequendum cûrabis: & ut nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coïtum Venere constrictum, nisi pro quaque re præsentes numeraveris denarios centum.

Item Lyca, ex tui animi sententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioso insequeris, nec vultu; neque quæres, ubi nocte dormiat; aut si quæsieris, pro singulis injuriis numerabis præsentes denarios ducentos.

In hæc verba fœderibus compositis arma deponimus: & ne residua in animis etiam post jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri oculis placet.

Exhortantibus universis odia detumescunt; epulæque ad certamen prolatae conciliant hilaritate convivium. Exsonat ergo cantibus totum navigium, & quia repentina tranquillitas intermiserat cursum, alius exultantes quærebat fuscina pisces: alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem. Ecce etiam per antennam pelagiæ confederant volucres, quas tectis arundinibus peritus artifex tetigit, Illæ viscatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinasque per maria inanis spuma torquebat.

Jam Lycas redire mecum in gratiam coeperat; jam Tryphæna Gitona extrema parte portionis spargebat, cum Eumolpus & ipse vino solutus dicta voluit in calvos stigmatosque jaculari: donec consumpta frigidissima urbanitate, rediit ad carmina sua, coepitque capillorum elegidaron dicere.

Quod

*Quod summum formæ decus est, cecidere capilli :
 Vernantesque comas tristis abegit hyems.
 Nunc umbra nudata sua jam tempora mærent.
 Areaque attritis nidet adusta pilis.
 O fallax natura Deum ! quæ prima dedisti
 Ætati nostræ gaudia, prima rapis.
 Infelix, modò crinibus nitebas,
 Phæbo pulchrior, & sorore Phæbi :
 At nunc lævior ære, vel rotundo
 Horti tubere, quod creavit unda,
 Ridentes fugis, & times puellas.
 Ut mortem citiùs venire credas,
 Scito jam capitis perisse partem.*

Plura volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, cùm ancilla Tryphænæ Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque dominæ pueri adornat caput. Imò supercilia etiam profert de pyxide, scitèque jacturæ lineamenta secuta, totam illi formam suam reddidit.

Agnovit Tryphæna verum Gitona : lacrymisque turbata tunc primum bona fide puero basium dedit.

Ego, etiamsi repositum in pristinum decorem puerum gaudebam, abscondebam tamen frequentius vultum, intelligebamque me non tralitiâ deformitate esse insignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic tristitiæ eadem illa succurrit ancilla, sevocatumque me non minùs decoro exornavit capillamento : imò commendatior vultus enituit, quia flavum corymbion erat.

Cæterum Eumolpus, & periclitantium advocatus, & præsentis concordiaë autor, ne fileret sine fabulis hilaritas, multa in muliebrem levitatem cœpit jactare. Quàm facile adamarent. Quàm citò etiam Philorum obliviscerentur.

Nullamque esse feminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine usque ad furorem averteretur. Nec se tragoedias veteres curare, aut nomina seculis nota; sed rem suâ memoriâ factam, quam expositurum se esse; si vellemus audire. Conversis igitur omnium in se vultibus, auribusque, sic orsus est.

Matrona quædam Ephesi tam notæ erat pudicitiae, ut vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret. Hæc ergo cum virum extulisset, non contenta, vulgari more, funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiae plangere, in conditorium etiam prosecuta est defunctum, positumque in hypogæo, Græco more corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cepit. Sic afflictantem se, ac mortem inedia persequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui. Magistratus ultimò repulsi abierunt: complorataque ab omnibus singularis exempli femina, quintum jam diem sine alimento trahebat.

Affidebat ægræ fidissima ancilla, simulque & lacrymas commodabat lugenti, & quoties defecerat positum in monimento lumen renovabat. Una igitur in tota civitate fabula erat; & solum illud affulxisse verum pudicitiae amorisque exemplum omnis ordinis homines confitebantur.

Cum interim Imperator provinciae latrones jussit crucibus affigi, secundum illam eandem casulam, in qua recens cadaver Matrona deflebat. Proxima ergo nocte cum miles, qui cruces servabat, ne quis ad sepulturam corpora detraheret, notasset sibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audisset, vitio gentis humanæ concupiit scire, quis, aut quid faceret. Descendit igitur in
con-

conditorium; visaque pulcherrima muliere, primò quasi quodam monstro, infernisque imaginibus turbatus substitit: deinde ut & corpus jacentis conspexit, & lacrymas consideravit, faciemque unguibus sectam; ratus scilicet id quod erat, desiderium extincti non posse feminam pati; attulit in monimentum cœnulam suam, cœpitque hortari lugentem, ne perseveraret in dolore supervacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum esse: sed & idem domicilium; & cætera, quibus exulceratæ mentes ad sanitatem revocantur. At illa ignota consolatione percussa, laceravit vehementius pectus, ruptosque crines super corpus jacentis imposuit.

Nec recessit tamen miles, sed eadem exhortatione tentavit dare mulierculæ cibum, donec ancilla, vini certè *grato* odore corrupta, primùm ipsa porrexit ad humanitatem invitantis victam manum: deinde resecta potione & cibo, expugnare dominæ pertinaciam cœpit. Et, Quid proderit, inquit, hoc tibi, si soluta inediâ fueris? si te vivam sepelieris; si, antequam fata possint, indemnatum spiritum effuderis.

Id cinerem, aut manes credis curare sepultos?

Vis tu reviviscere reluctantibus fatis extinctum? vis discusso muliebri errore, quamdiu licuerit, lucis commodis frui? ipsum te jacentis corpus admonere debet, ut vivas.

Nemo invitus obedit, cùm cogitur aut cibum sumere, aut vivere. Itaque mulier aliquot dierum abstinencia sicca, passa est frangi pertinaciam suam: nec minus avidè replevit se cibo, quàm ancilla, quæ prior victa est. Cæterum scitis quid tentare plerumque soleat humanam satietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles,

114 T. PETRONII ARBITRI

les, ut matrona vivere vellet, iisdem etiam pudicitiam ejus aggressus est. Nec deformis, aut infacundus juvenis castæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac subinde dicente :

*Placitone etiam pugnabis amori !
Nec venit in mentem, quorum confederis arvis ?*

Quid diutius moror ? ne hanc quidem mulier partem corporis abstinuit, victorque miles utrumque persuasit. Jacuerunt ergo unâ, non tantum illa nocte qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tertio die, præclusis videlicet conditorii foribus, ut quisque ex notis, ignotisque ad monumentum venisset, putasset expirasse super corpus viri pudicissimam uxorem. Cæterum delectatus miles & formâ mulieris & secreto, quidquid boni per facultates poterat, coëmebat ; & prima statim nocte in monumentum ferebat.

Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem, supremoque mandaverunt officio. At miles circumscriptus dum refidet, ut postero die vidit unam sine cadavere crucem ; veritus supplicium, mulieri, quid accidisset, exponit : nec se expectaturum Judicis sententiam, sed gladio jussurum ignaviæ suæ : commodaret modo illa perituro locum, & fatale conditorium familiari, ac viro faceret.

Mulier non minùs misericors, quàm pudica ; Nec istud, inquit, Dii sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem : malo mortuum impendere, quàm vivum occidere. Secundum hanc orationem jubet corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi, quæ vacabat, cruci affigi. Usus est miles ingenio prudentissimæ feminae ; postero-
que

que die populus miratus est, qua ratione mortuus isset in crucem.

Rifu exceperere fabulam nautæ, erubescere non mediocriter Tryphæna, vultumque suum super cervicem Gitonis amabiliter ponente. At non Lycas risit, sed iratum commovens caput, Si justus, inquit, Imperator fuisset, debuit patrisfamilie corpus in monumentum referre, mulierem affigere cruci. Non dubiè redierat in animum mœchile expilatumque libidinosa migratione navigium. Sed nec fœderis verba permittebant meminisse; nec hilaritas, quæ præoccupaverat mentes, dabat iracundie locum.

Cæterum Tryphæna in gremio Gitonis posita, modò implebat osculis pectus, interdum concinnabat spoliatum crinibus vultum.

Ego mœstus & impatiens fœderis novi, non cibum, non potionem capiebam, sed obliquis trucibusque oculis utrumque spectabam. Omnia me oscula vulnerabant, omnes blanditiæ, quasculumque mulier libidinosa fingeat: nec tamen adhuc sciebam utrum magis puero irascerer, quod amicam mihi auferret; an amicæ, quod puerum corrumperet. Utraque inimicissima oculis meis, & captivitate præterita tristiora. Accedebat huc, quod neque Tryphæna me alloquebatur tanquam familiarem; & aliquando gratum sibi amatorem, nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimum est, sermone communi vocabat: credo veritus ne inter initia coeuntis gratiæ recentem cicatricem rescinderet. Inundare pectus lacrymæ dolore paratæ, gemitusque suspirio tectus animam pene submovit.

Marenti tamen mihi, cum novum decus adderet flavum corymbion, Lycas novo etiam incensus amore, amasus oculis mihi nictitabat, & in partem volupta-

voluptatis tentabat admitti, nec Domini supercilium induebat, sed amici quærebat obsequium, & diu frustra tentavit: tandem omnino repulsus amorem vertit in furorem, & vi gratiam extorquere conatus est, cum inexpectata Tryphæna, oppidò ingressa, illius procacitatem notavit. Ille perturbatus diligenter amicitur, & fugit.

Hinc Tryphæna majori libidine concitata, quò pertinet, inquit, illa petulans Lyca molitio, & fari coëgit: narratione ardentior facta, & antiquæ familiaritatis memor, ad pristinas me voluit revocare voluptates. Ast ego, tot voluptatibus fatigatus, illius blanditias respui. Illa autem amore furens amplexu effusissimo me invasit, & tam arctè me complexa est, ut subito exclamarem. Ex ancillis una ad clamorem accurrit, facileque credidit me, quam gratiam Dominae negaveram, ab ea extorquere conari; & irrumpens amplexus solvit. Tryphæna sic repudiata, furorisque libidinose impatiens, durius me excepit, & additis minis convolat ad Lycam, ut eum in me magis commoveret, meque vindictâ communi insecrarent.

Scies autem me olim huic ancillæ acceptissimum fuisse, cum Dominae familiaris eram: itaque iniquo tulit animo me cum Tryphænâ deprehendisse, & gemitus duxit altissimos, quorum ardentem causam sciscitatus sum, dum illa restitans in hæc erupit: Si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam facies quam scortum. Si vir fueris, non ibis ad spurcam. Hæc animi pendentem angebant. Sed me nihil magis pudebat, quàm ne Eumolpus sensisset quidquid illud fuerat, & homo dicacissimus carminibus vindicaret creditam noxiam: hoc enim ardens studium haud dubiè me traduxisset, & illud valde timebam.

Cum autem apud me perpenderem quo pacto, ne id resciret Eumolpus, efficere possem, ecce subito ipse

ipse ingreditur rei peract. haud ignarus: Tryphæna enim omnia Gitoni retulerat, ipsaque repulsa mea pensationem, fratris sumptibus, habere tentaverat: unde vehementer excandescibat Eumolpus, & eò magis quod petulantia illa signatum fœdus aperte violarent.

Cum Senex me conspexit, sortem meam dolens, narrare jussit ut res se habuerat. Lycæ ergo stuprosam petulantiam, Tryphænaque libidinosum impetum jam bene monito ingenue exposui: quibus auditis, jurat Eumolpus verbis conceptissimis, se nos haud dubiè vindicaturum, & Deos æquiores esse, ut tot crimina paterentur impunita.

Dum hæc taliaque jactamus, inhorruit mare, nubesque undique adductæ obruere tenebris diem. Discurrunt Nautæ ad officia trepidantes, velaque tempestatu subducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec quò destinaret cursum, Gubernator sciebat: Siciliam modò ventus dabat, sæpissime Italici litoris Aquilo possessor convertibat huc illuc obnoxiam ratem: & quod omnibus procellis periculosius erat, tam spissæ repente tenebræ lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam Gubernator videret. Itaque, Hercules, postquam spes omnis manifestò evolavit, Lycas trepidans ad me supinas porrigit manus: & Tu, inquit, Encolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam divinam, sistrumque redde navigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit.

Tryphænam autem *properè* fidelissimi rapuerunt servi, scaphæque impositam cum maxima sarcinarum parte abduxere certissimæ morti.

Ego Gitoni applicitus cum clamore fleui: & Hoc, inquam, à Diis meruimus, ut nos sola
morte

118 T. PETRONII ARBITRI

morte conjungerem; sed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluens evertet. Ecce jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur si verè Encolpion dilexisti, da oscula dum linet, & ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.

Hæc ut ego dixi, Giton vestem deposuit, meaque tunica contextus exseruit ad osculum caput: & ne sic coherentes malignior fluctus distraheret, utrumque zona circumvenienti præcinxit: & Si nihil aliud, certè diutius, inquit, *junctos mare feret*; vel si voluerit miseriors ad idem litus expellere, aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit, aut, *quod ultimum est*, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus exspecto mortem jam non molestatam.

Peragit interim tempestas mandata fatorum, omnesque reliquias navis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; sed quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus.

Procurrere piscatores parvulis expediti navigiis ad prædam rapiendam: deinde ut aliquos viderunt, qui suas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxilium.

Tum vocum concursu facto, audimus murmur insolitum, & sub diætâ magistri, quasi cupientis exire belluæ gemitum. Persecuti igitur sonum invenimus Eumolpum sedentem, membranæque ingenti versus ingentem. Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poema facere, extraximus clamantem, jubemusque bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, & Sinite me, inquit, sententiam explere: laborat carmen in fine. Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gitona accedere,

dere, & in terram trahere *Pœtam* mugientem.

Hoc opere tandem elaborato, casam piscatoriam subimus moerentes, cibisque naufragio corruptis utcumque curati, tristissimam exigimus noctem.

Postero die cum poneremus consilium, cui nos regioni crederemus, repente video corpus humanum circumactum levi vortice ad litus deferri. Substiti ergo tristis, cœpique viventibus oculis maris fidem inspicere.

-Et, Hunc forsitan, proclamo, in aliqua parte terrarum secura exspectat uxor: forsitan ignarus tempestatis filius: aut patrem utique reliquit, cui proficiscens osculum dedit. Hæc sunt consilia mortalium; hæc vota magnarum cogitationum. En homo quemadmodum narat?

Adhuc tanquam ignotum deflebam, cum in-violatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paulò ante & implacabilem Lycam pedibus meis penè subjectum.

Non tenui igitur diutius lacrymas, imò percussi semel iterumque manu pectus; &, Ubi nunc est, inquam, iracundia tua? Ubi impotentia tua? Nempe piscibus belluisque expositus es, & qui paulò ante jactabas vires imperii tui, de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos disponite. Nempe hic proxima luce patrimonii sui rationes inspexit: nempe diem etiam, quo venturus esset in patriam, animo suo finxit. Dii Dæque, quàm longè à destinatione sua jacet! Sed non sola mortalibus maria hanc fidem præstant. Illum bellantem arma decipiunt: illum Diis vota reddentem Penatum suorum ruina sepelit: ille vehiculo lapsus properantem spiritum

tum excussit. Cibus avidum strangulavit, abstinentem frugalitas. Si benè calculum ponas, ubique naufragium est. At enim fluctibus obruto non contingit sepultura. Tanquam interfuit perituum corpus, quæ ratio consumat, ignis, an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat, imò hanc poenam gravissimam credimus, ubi *servis* irascimur. Quæ ergo dementia est, omnia facere, ne quid è nobis relinquat sepultura, quando etiam ita de invitis fata statuunt?

Secundùm has considerationes supremo cada-ver mandavimus officio. Et Lycam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum epigramma mortuo facit, oculos ad arcessendos sensus longius mittit.

Hoc peracto libenter officio, destinatum carpinus iter, ac momento temporis in montem sudantes conscendimus, ex quo haud procul impositum arce sublimi oppidum cernimus. Nec quid esset sciebamur errantes, donec à villico quodam, Crotona esse cognovimus, urbem antiquissimam, & aliquando Italiæ primam. Cum deinde diligentius explorarem, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis præcipuè probarent post attritas bellis frequentibus opes.

O mi, inquit, hospites, si negotiatores estis, mutate propositum, aliudque vitæ præsidium querite. Sin autem urbanioris notæ homines sustinetis semper mentiri, rectà ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum studia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas sanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, sed quoscumque homines in hac urbe videritis, scitote in duas partes esse divi-

* * *

sq.

fos. Nam aut captantur, aut captant. In hac urbe nemo liberos tollit : quia quisquis suos heredes habet, nec ad scenas, nec ad spectacula admittitur ; sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat. Qui verò nec uxores unquam duxerunt, nec proximas necessitudines habent, ad summos honores perveniunt, i. e. soli militares, soli fortissimi, atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum tanquam in pestilentia campos, in quibus nihil aliud est, nisi cadavera, quæ lacerantur, aut corvi, qui lacerant.

Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genusque *divitationis* sibi non displicere confessus est. Jocari ego senem poetica levitate credebam, cum ille, Utinam quidem sufficeret largior scena, i. e. vestis humanior, quæ præberet mendacio fidem. Non, me-Hercules, peram istam differrem, sed continuo vos ad magnas opes ducerem.

Atqui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret vestis rapinæ comes, & quidquid Lycurgi villa grassantibus præbuisset. Nam nummos in præsentem usum Deum matrem pro fide sua reddituram.

Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus minimum componere ? Facite ergo me dominum, si negotiatio placet.

Nemo ausus est artem damnare nihil auferentem. Itaque ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi sacramentum juravimus, uri, vinciri, verberari ferroque necari, & quidquid aliud Eumolpus jussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissimè addicimus.

Post peractum sacramentum serviliter ficti dominum consalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter condiscimus, juvenem ingentis

M

tis

tis eloquentiæ, & spei: ideoque de civitate sua miserrimum senem exiisse, ne aut clientes sodalesque filii sui, aut sepulchrum, quotidie causam lacrymarum, cerneret. Accessisse huic tristi-
titiæ proximum naufragium, quo amplius vici-
cies sestertiûm amiserit. Nec illum jacturâ
moveri, sed destitutum ministerio non agnos-
cere dignitatem suam. Præterea habere in
Africa trecenties sestertiûm fundis, nominibus-
que depositum. Nam familiam quidem tam
magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut
possit vel Carthaginem capere.

Secundum hanc formulam imperamus Eumol-
po, ut plurimum tussiat, ut sit modò solutionis
itomachi, cibosque omnes palam damnet; lo-
quatur aurum & argentum, fundosque menda-
ces, & perpetuam terrarum sterilitatem. Se-
deat præterea quotidie ad rationes, tabulasque
testamenti omnibus diebus renovet; & ne quid
scenæ deesset, quotiescumque aliquem nostrum
vocare tentasset, alium pro alio vocaret, ut fa-
cile appareret, dominum etiam eorum memi-
nisse, qui præsentibus non essent.

His ita ordinatis, *quod* bene feliciterque eve-
niret, precati Deos, viam ingredimur. Sed ne-
que Giton sub insolito fasce durabat, & merce-
narius Corax detrectator ministerii, positâ fre-
quentiùs sarcinâ, maledicebat properantibus,
affirmabatque, se aut projecturum sarcinas, aut
cum onere fugiturum. Quid vos, inquit, me
jumentum putatis esse, aut lapidariam navem?
hominis operas locavi, non caballi, nec minus
liber sum, quàm vos, etsi pauperem pater me
reliquit. Nec contentus maledictis, tollebat
subinde altius pedem, & strepitu obsceno si-
mulatque odore viam implebat.

Ride-

Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore prosequebatur, obfactui ut officeret.

Sed & hîc ad ingenium redux Eumolpus, Multos, inquit, ô juvenes, carmen decepit: nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuò in Heliconem venisse. Sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt, credentes facilius poemâ exstrui posse, quàm controversiam sententiolis vibrantibus pictam. Cæterum neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere, aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate, & sumendæ voces à plebe submotæ, ut fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

Præterea curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus orationis expressæ; sed *intexto* vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas. Cæteri enim aut non viderunt viam, quâ iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare. Ecce, belli civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus literis, sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longè melius Historici faciunt; sed per ambages, Deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, ut potius furentis animi vaticinatio appareat, quàm religiosæ orationis sub testibus fides; tanquam si placet hic imperus, etiamsi nondum recepit ultimam manum.

Orbem jam totum victor Romanus habebat
Quæ mare, quæ terra, quæ fidus currit
utrumque,

Nec satiatum erat. Gravidis freta pulsa carinis
Jam peragrabantur; si quis sinus abditus ultra,
Si qua foret tellus quæ subitum mitteret aurum,
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgo nota placebant
Gaudia: non usa plebejo trita voluptas.

Assyriâ concham laudabat miles in undâ.

Quæstus tellure nitor certaverat ostro.

Hinc Namida crustas, illinc nova vellera Seres,

Atque Arabum populus sua dispoliaverat arua.

Ecce aliæ clades, & læsa vulnera pacis.

Queritur in sylvis Mauris fera: & ultimus Am-
mon

Afrorum excutitur; ne desit bellua dente,

Ad mortes pretiosa suas, premit advena classes

Tigris, & aurata gradiens veltatur in aula,

Ut bibat humanum populo plaudente cruorem.

Heu pudet effari, perituraque prodere fata!

Persarum ritu malè pubescentibus annis

Subripuere viros; exsectaque viscera ferro

In Venerem fregere: atque ut fuga mobilis ævi

Circumscripta morâ properantes differat annos.

Querit se natura, nec invenit, omnibus ergo

Scorta placent, fractique enervi corpore gressus.

Et laxi erines, & tot nova nomina vestis,

Quæque virum quærent. Ecce Afris eruta terris

Citrea mensa, greges servorum, ostrumque remi-
dens

Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,

Quæ turbant censum: hostile ac malè nobile lig-
num

Tarba sepulta mero circumvenit: omniaque orbis

Premia, correptis miles vagus exstruit armis.

Ingeniosa gula est. Siculo Scærus æquore mersus

Ad mensam vivus perducitur, inque Lucrinis

Eru-

*Eruta litoribus vendunt conchyliæ cœnas,
Ut renovent per damna famem. Jam Phasidos
unda*

*Orbatæ est avibus: mutoque in litore tantum
Solæ desertis aspirant frondibus aures.*

*Nec minor in campo furor est, emptique Quirites
Ad prædam strepitumque lucri suffragia vertunt.
Venalis Populus, venalis curia Patrum.*

*Est favor in pretio, senibus quoque libera virtus
Exciderat sparsisque opibus conversa potestas,
Ipsaque Majestas auro corrupta jacebat.*

*Pellitur à populo victus Cato: tristior ille est
Qui vicit, fascesque pudet rapuisse Catoni.*

Namque hoc dedecus est populi, morumque ruina.

*Non homo pulsus erat: sed in uno victa potestas,
Romanumque decus. Quare tam perditæ Romæ
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.*

*Præterea gemino deprensam gurgite prædam
Fœnoris ingluvies, ususque excederat aris.*

*Nulla est certa domus, nullum sine pignora corpus
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis.*

Intra membra furens hiris latrantibus errat.

*Arma placent miseris, debritaque commoda laxa
Vulneribus reparantur. Inops audacia tuta est.*

*Hoc mersam cœno Romam, somnoque jacentem
Quæ poterant artes sana ratione movere,*

Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?

*Tres dederat Fortuna Duces, quos obruit omnis
Armorum strue diversa fœnalis Enyo.*

*Crassum Partius habet, Lybico jacet æquore Mæ-
nitis,*

Julius ingratam perfudit sanguine Romam.

Et, quasi non posset tot tellus ferre sepulchra,

Divisit cineres. Hos gloria reddit honores.

Est locus exciso penitus demersus hiattu,

Parthenopen inter magnæque Dicarchides ardua,

Cocytâ perfusus aquâ: nam spiritus extra

Qui furit, effusus funesto spargitur æstu.

126 T. PETRONII ARBITRI

*Non hæc autumnò tellus viret, aut alit herbas
Cessante latus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro squallentia pumice saxa
Gaudent ferali circum tumultata cupressu.*

*Has inter sedes Ditis pater extulit ora,
Bastorum flammis, & canâ sparsa favillâ.
Ac tali volucrem Fortunam voce laceffit:*

*Rerum humanarum, divinarumque potestas,
Fors, cui nulla placet nimium secunda potestas,
Quæ nova semper amas, & mox possessa relin-*
quis;

*Ecquid Romano sentis te pendere vittam?
Nec posse ulterius perituram extollere molem?
Ipsa suas vires odit Romana iuventus,
Et quas struxit opes, male sustinet. Aspice latè
Luxuriam spoliorum, & censum in damna fu-*
rentem

*Ædificant auro, sedesque ad sidera mittunt.
Expelluntur aquæ salis; mare nascitur arvis;
Et permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea regna petunt, Perfossa dehiscit
Molibus insanis tellus: jam montibus haustis
Antra gement: &, dum varios lapis invenis*
usus,

*Inferni manes cælum sperare jubentur.
Quare age, Fors, muta pacatum in prælia vul-*
tum

*Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.
Jam pridem nullò perfudimus ora cruore,
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus
Ex quo Syllanus bibit ensis, horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges.*

Hæc ubi dicta dedit, dextræ conjungere dex-
tram.

Conatus, rupto tellurem solvit hiatu.

Tum Fortuna levi defudit pectore voces:

O genitor, cui Cæcyti penetralia parent,

Si

*Si modò vera mihi fas est impunè profari,
Vota tibi cedent : nec enim minor ira rebullit
Pectore in hoc, leviorve exurit flamma medullas.
Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi ;
Muneribusque meis irascor : destruet istas
Idem, qui posuit, moles Deus, & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem geminâ jam stratos Morte Philip-*

*pos,
Thessaliaque rogos, & funera gentis Iberæ :
Et Lybien cerno, & tua, Nile, gementia clostra.
Jam fragor armorum trepidantes personat aures,
Actiacosque sinus, & Apollinis arma timentes.
Pande age terrarum sitientia regna tuarum !
Atque animas arcesse novas. Vix Navita Porth-*

*meus
Sufficiet simulachra virum traducere cymba,
Classe opus est. Tumque ingenti satiare ruina,
Pallida Tisiphone, concisaque vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.*

*Vix dum finierat : cùm fulgure rupta corusco
Intremuit nubes, elisosque abscidit ignes.
Subsedit pater umbrarum, gremioque reducto
Telluris, parvitas fraternos palluit ictus.*

*Continuò clades hominum venturaque damna
Auspiciis patuere Deum ; namque ore cruento
Deformes Titæ vultus caligine textit.
Civiles acies jam tum spirare putares.
Parte alia plenos extinxit Cynthia vultus,
Et lucem sceleri subduxit. Rupta tonabant
Verticibus lapsis montis juga, nec vaga passim
Flumina per notas ibant morientia ripas.
Armorum strepitu cælum furit, & tuba Martem
Sideribus transmissa ciet : jamque Ætna vorat-*

*tur
Ignibus insolitis, & in æthera fulmina mittit.
Ecce inter tremulos atque ossa carentia bustis,
Umbrae facies diro frigore minantur.*

Fax

128 T. PETRONII ARBITRI

*Fax stellis comitata novis incendia ducit;
Sanguineoque repens descendit Jupiter imbre.
Hæc ostenta brevi solvit Deus. Exiit omnes
Quippe moras Cæsar, vindictæque actus amore
Gallica projecit, civilia sustulit arma.*

*Alpibus æreïs, ubi Grajo nomine, vulsæ
Descendunt rupes, nec se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacor, hunc nive dura
Claudit hiems, canoque ad sidera vertice tollit,
Cælum illinc cecidisse putes: non solis adulti
Mansuescit radiis, non verni temporis aura:
Sed glacie concreta rigens, hiemisque pruinis
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.
Hæc ubi calcarvit Cæsar juga milite leto,
Optavitque locum, summo de vertice montis
Hesperia campos latè prospexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit:*

*Jupiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus
Armis lata meis, olimque onerata triumphis:
Testor ad has acies invitum arcessere Martem,
Invitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab urbe mea, dum Rhenum sanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo certior exul:
Sanguine Germano, sexagintaque triumphis,
Ecce nocens cæpi. Quanquam quos gloria terret,
Aut qui sunt, qui bella volunt mercedibus empta,
Ah viles operæ! quorum est mea Roma noverca,
Ut reor, hæud impune; nec hanc sine vindice dex-
tram*

*Vinciet ignavus. Victores ite furentes,
Ite mei comites, & causam dicite ferro.
Namque omnes unum crimen vocat, omnibus una
Impendet clades. Reddenda est gratia vobis:
Non solus vici. Quare, quia pæna trophæis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra,
Judice Fortuna cadat, alea. Sumite bellum,
Et tentate manus. Certè mea causa peracta est.*

Inter

Inter tot fortes armatus nescio vinci.

*Hæc ubi personuit, de cælo Delphicus ales
Omnia lata dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte sinistra
Insolitæ voces flamma sonuere sequenti.
Ipse nitor Phæbi vulgato latior orbe
Crevit, & aurato præcinxit fulgure vultus.*

*Fortior omnibus movit Mævortia signa
Cæsar; & insolitos gressus prior occupat ausu.
Prima quidem glacies, & cana victa pruina
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit:*

*Sed postquam turmæ nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluere nives, mox flumina montibus altis
Undabant modò nata; sed hæc quoque iusta puta-*

res:

*Vinctaque mox stabant, fluctus stupuere pruina,
Et paulò ante lues jam concidenda jacebat.*

*Tum verò malefida prius vestigia lussit,
Decepitque pedes, passim turmæque virique,
Armaque congesta strue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concussæ flamine nubes
Exonerabantur, nec rupto turbine venti*

*Deerant, ac tumida confractum grandine cælum:
Ipsæ jam nubes ruptæ super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut unda ruebat.*

*Victa erat ingenti Tellus nive, victaque cæli
Sidera, victa suis hærentia flumina ripis;
Nondum Cæsar erat: sed magnam nixus in ha-*

stam

Horrida securis frangebat gressibus arva.

*Qualis Caucasæa decurrens arduus arce
Amphitryoniades; aut torvo Jupiter ore,
Cum se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum dejecit tela Gigantum.*

*Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces.
Interea volucer, motis conterrita pennis
Fama volat, summique petit juga celsa Palati:*

Atque

130 T. PETRONII ARBITRI

*Atque hæc Romano attonito fert omnia signa:
Jam classes fluitare mari, totasque per Alpes
Fervere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, cades, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant: ergo pulsata tumultu
Pectora per dubias scinduntur territa causas.
Hæc fuga per terras, illi magis unda probatur;
Et patria est pontus jam tutior: est magis arma
Qui tentata velit: fatisque jubentibus actus,
Quantum quisque timet, tantum fugit. Ocior
ipse*

*Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quò mens ista jubet, deserta ducitur urbe.
Gaudet Roma fugâ, debellatque Quirites
Rumoris sonitu mærentia testâ relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet: ille Penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt qui conjugibus mærentia pectora jungunt,
Grandævosque patres: onerisque ignara juventus
Id, pro quo matuit, tantum trahit. Omnia se-
cum*

*Hic vehit imprudens, prædamque in prælia ducit.
Ac velut ex alto cum magnus inhorruit Ausser,
Et pulsas evertit aquas, non arma ministris,
Non regimen prodest: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta sinu tranquillaque litora quærit:
Hic dat vela fugæ, Fortunequo omnia credit.*

*Quid tam parva queror: Geminio cum Consule
Magnus,*

*Ille tremor Ponti, sævi quoque terror Hydaspis,
Et piratarum scopulus: modò quem ter evanentem
Jupiter horruerat, quem fracto gurgite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosphorus unda,
Pro pudor! Imperii deserto nomine fugit,
Ignavâque fugâ Romam famamque relinquit,
Ut, Fortuna levis, Magni quoque terga videres.
Ergo tanta lues Divum quoque numina vidit;
Con-*

*Consensitque fugæ cæli timor. Ecce per orbem
Mitis turba Deum, terras exosa furentes
Deserit, atque hominum damnatum avertitur ag-
men.*

*Pax prima ante alias, niveos pulsata lacertos
Abscondit olea vinctum caput, atque relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it submissa Fides, & crine soluto
Iustitia, ac mærens lacerâ Concordia pallâ.*

*At contra, sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit latè Ditis chorus, horrida Erinnyes,
Et Bellona minax, facibusque armata Megæra:
Letumque, Insidiæque, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, obruptis ceu liber habenis,
Sanguineum latè tollit caput, oraque mille
Vulneribus confossa cruenta casside velat.*

*Hæret detritus lævæ Mævortius umbo,
Innumerabilibus telis gravis: atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.*

*Sentit terra Deos, mutataque sidera pondus
Quæssere suum: namque omnis Regia cæli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Cæsaris acta sui ducit. Comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mævortius hastam.
Magnum cum Phæbo Soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.*

*Intremuere tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput. Hujus in ore
Concretus sanguis, contusæque lumina flebant.
Stabant ærati scabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora,
Atque inter toto laceratam pectore vestem
Sanguineam trocylâ quatiebat lampada dextrâ.*

*Hæc ut Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga nobilis Appennini,
Unde omnes terræ, atque omnia litora posset
Aspicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces:*

Sumite

132 T. PETRONII ARBITRI

*Sumite nunc gentes accensis mentibus arma ;
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur quicumque latet ; non fœmina cesset,
Non puer, aut ævo jam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataque testâ rebellent.
Tu legem Marcelle tene : Tu concute plebem
Curio : Tu fortem ne supprime Lentule Martem
Quid porro Tu Dive tuis cunctaris in armis ?
Non frangis portas : non muris oppida solvis ?
Thesaurusque rapis ? nescis tu, Magne, tueri
Romanas arces ? Epidamnia mania quære,
Thessaliæque sinus humano sanguine tinge.
Factum est in terris, quidquid Discordia jussit.*

Cùm hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tandem Crotona intravimus : ubi quidem parvo diversorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes, incidimus in turbam hæredipetarum sciscitantium, quod genus hominum, aut unde veniremus ? Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerati prudenter unde, aut qui essemus, haud dubie credentibus indicavimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. Et certatim omnes ejus gratiam muneribus sollicitant.

Dum hæc magno tempore Crotonæ aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeo ut suis jactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea urbe, beneficio amicorum laturus.

Cæterum ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque à custodia mei removisse vultum Fortunam : tamen sæpius non tam consuetudinem meam cogitabam, quàm causam. Et, Quid, ajebam, si callidus Captator explo-
rato-

ratores in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid, si etiam mercenarius presenti felicitate lassus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidiosa proditione detexerit? Nempe rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. Dii, Deæque, quàm malè est extra legem viventibus! quidquid meruerunt, semper expectant.

Animo hæc volvens domo egredior tristissimus liberiori aëre mentis recreandæ causa: sed ambulationem publicam vix intraveram, cum haud inculta puella obvia venit, meque vocans Polyænum, fictum mihi nomen metamorphoseos, declaravit Dominam suam rogare, ut sibi mecum liceret loqui.

Falleris, inquam ego perturbatus, servus sum extraneus, & hac gratiâ minime dignus.

Ad te ipsum, inquit, iussa sum, sed, quia nostri Venerem tuam, superbiam captas, vendisque amplexus, non commodas. Quò enim spectant flexæ pectine comæ? quò facies medicamine attrita, & oculorum quoquo mobilis petulantia? Quò incessus tutè compositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia, nisi quod formam prostituis, ut vendas? Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum coelum curare soleo: ex vultibus tamen hominum mores colligo; & cum spatiantem vidi, quid cogites, scio. Sive ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus est: sive quod humanius est, commodas, effice ut beneficium debeat. Nam quòd servum te & humilem fateris, accendis desiderium æstuantis. Quædam enim feminae sordibus calent: nec libidinem concitant, nisi aut servos viderint, aut Statores altius cinctos. Arenarius aliquas accendit, aut perfusus pulvere Mulio, aut Histrio scænæ ostentatione

tatione traductus. Ex hac nota Domina est mea : usque ab orchestra quatuordecim transiit, & in extrema plebe quærit, quod diligat. Itaque oratione blandissima plenus, Rogo, inquam, numquid illa quæ me amat, tu es ? Multum risit ancilla post tam frigidum schema, & Nolo, inquit, tibi tam valde placeas : ego adhuc servo nunquam succubui, nec hoc Dii finant, ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint Matronæ, quæ flagellorum vestigia osculantur : ego, etiam si ancilla sum, nunquam tamen nisi in Equestribus sedeo. Mirari equidem tam *discordem* libidinem cœpi, atque intermonstra numerare, quod ancilla haberet Matronæ superbiam, & Matrona ancillæ humilitatem.

Procedentibus deinde longius *jocis*, rogavi ancillam, ut in platanona produceret Dominam. Placuit puellæ consilium : itaque collegit altiùs tunicam, flexitque se in eum daphnونا, qui ambulationi hærebat. Nec diu morata, Dominam producit è latebris, laterique applicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorē. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere : nam quidquid dixerō, minus erit. Crines ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant : frons minima, & quæ radices capillorum retroflexerat : supercilia usque ad malarum strictionem currentia, & rursus confinio luminum penè permixta : oculi clariores stellis extra Lunam fulgentibus : nares paululum inflexæ : & osculum, quale Praxiteles habere *Venerem* credidit. Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor intra auri gracile vinculum positus Parium marmor extinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempti.

*Qui factum est, quòd tu projectis Jupiter armis,
Inter calicolas fabula muta taces ?* Nunc

Nunc erat à torva submittere cornua fronte.

Nunc pluma canos dissimulare tuos.

*Hæc vera est Danaë tenta modò tangere corpus,
Jam tua flammifero membra calore fluent.*

Delectata illa risit tam blandum, ut videretur mihi, plenum os extra nubem Luna proferre. Mox digitis gubernantibus vocem, Si non fastidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi. ô juvenis, sororem. Habes tu quidem, & fratrem, neque enim me piguit inquirere: sed quid prohibet & sororem adoptare? Eodem gradu venio: tu tantum dignare & meum osculum, cum libuerit, agnoscere.

Imò, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies religiosum, si te adorari permiseris. Ac ne me judices, ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum.

Quid? inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes vivere? ex cujus osculo pendes? quem sic tu amas, quemadmodum ego te volo? Hæc ipsa cum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertentatum mulcebat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius cœlo nescio quid relucente, libuit Deæ nomen quærere.

Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circe vocari? non sum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placuit, labentis mundi cursum detinuit: habebo tamen quod cœlo imputem, si nos fata conjunxerint. Imò etiam nescio quid tacitis cogitationibus Deus agit. Nec sine causa Polyænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax surgit. Sume ergo amplexum,

136 T. PETRONII ARBITRI

plexum, si placet. Neque est, quod curiosum aliquem extimescas: longe ab hoc loco frater est.

Dixit hæc Circe, implicitumque me brachiis mollioribus plumâ, deduxit in terram varie gramine indutam.

Idæo quales fudit de vertice flores

Terra parens, cùm se confesso junxit amorì

Jupiter, & toto concepit pectore flammæ:

Emicuerunt rosæ, violæque, & molle cyperon,

Albaque de viridi riserunt lilia prato:

Talis humus Venerem molles clinavit in herbas,

Candidiorque dies secreto fovit amorì.

In hoc gramine pariter compositi mille osculis lusimus, quærentes voluptatem robustam. Sed nervorum subita debilitate Circe decepta fuit, quâ injuriâ exandescens; Quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit: numquid spiritus jejunio acer? numquid alarum negligens sudor? Porro, si hæc non sunt, numquid Gitona times?

Perfusus ego rubore manifesto, etiam, si quid habueram virium, perdiidi; totoque corpore velut laxato, Quæso, inquam, Regina, noli fugillare miseras. Veneficio contactus sum.

Tam levis excusatio Circes iram minimè sedavit: à me contemptim oculos reflexit, & ad ancillam respiciens: Dic Chrysis, sed verum: numquid indecens sum? numquid incompta? numquid aliquo naturali vitio formam meam excæco? noli decipere Dominam tuam: nescio quid peccavimus.

Rapuit deinde tacenti speculum, &c, postquam omnes vultus tentavit, quos solet inter amantes risus frangere, excussit vexatam solo vestem, raptimque in vicinam ædem Veneris intravit.

Ego

Ego contra damnatus, & quasi quodam visur
in horrorem perductus, interrogare animum
meum coepi, an vera voluptate fraudatus essem.

Nocte soperifera veluti cum somnia ludunt
Errantes oculos, effossaque protulit aurum
In lucem tellus, versat manus improba furtum,
Thesaurosque rapit, sudor quoque perluit ora
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatur
Excutiat gremium secreti conscius auri.
Mox ubi fugerunt elusam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in præterita se totus imagine versat.

Infortunium illud somnium verum, imò vera
fascinatio, mihi certè videbatur, & tam diu ner-
vis destitutus fui, ut nec surgere potuerim. Ani-
mi tandem oppressione paulatim laxatâ, vigor
sensim rediit, domumque petii ubi languorem si-
mulans in lectulum me conjeci. Paulo post Giton,
qui me egrotare acceperat, tristis intravit cubi-
culum. Et vero mentem illius sedare declaravi
me solâ quiescendi causâ lectum petiisse: multa
alia jactavi, de infortunio autem nihil, quia ejus
emulationem valde timebam, & ad omnem sus-
picionem avertendam, eum lateri applicans meo,
amoris specimen præbere tentavi: sed anhelitus
sudoresque fuerunt irriti. Surrexit ira commotus,
& nervorum debilitatem, animique alterationem
accusans, dixit se jamdudum animadvertisse me
non dubiè primum vires spiritusque alibi consu-
mere.

Imo, inquam, Frater, erga te meus semper
idem fuit amor: sed nunc ratio amorem vincit,
& petulantiam.

Itaque, inquit, irridens, hoc nomine tibi
gratias ago, quod me Socratica fide dillegis.
Non tam intactus Alcibiades in præceptoris fusi
lectulo jacuit.

138 T. PETRONII ARBITRI

Tum rursus adjecti, Crede mihi frater, non intelligo me virum esse, non sentio. Funerata est pars illa corporis, quā quondam Achilles eram.

Me sine nervis esse Giton sentiens, & veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit.

Eo vix egresso, cubiculum meum intravit Chrysis, codicillosque mihi Dominae suae redidit, in quibus hæc erant scripta.

CIRCE POLYÆNO SALUTEM.

Si libidinosa essem, quereretur decepta: nunc etiam languori tuo gratias ago. In umbra voluptatis diutius lusi. Quid tandem agas, quero, & an tuis pedibus perveneris domum? negant enim Medici sine nervis homines ambulare posse. Narrabo tibi adolescens, paralyfin cave. Nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi. Me-Dius Fidius, jam peristi. Quod si idem frigus genua manusque tentaveris tuas, licet ad tubicines mittas. Quid ergo est? etiam si gravem injuriam accepi, homini tamen misero non invideo medicinam. Si vis sanus esse, Gitonem roga; recipies, inquam, nervos tuos, si triduo sine fratre dormieris. Nam quod ad me attinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam: nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes.

Ut intellexit Chrysis me perlegisse totum convicium: solent, inquit, hæc fieri, & precipue in hac civitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. Itaque hujus quoque rei cura ageretur: rescribe modo blandius dominae, animumque ejus candida humanitas restituere. Verum enim fatendum est: ex qua hora injuriam acceperis, apud se non est. Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia imposui.

BOLE.

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

FAteor me, Domina, sæpe peccasse : nam & homo sum, & adhuc juvenis : nunquam tamen ante hunc diem usque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. Quidquid jusseris, merui. Proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In hæc facinora quære supplicium. Sive occidere placet, ferro meo venio : sive verberibus contenta es, curro nudus ad Dominam. Illud unum memento, non me, sed instrumenta peccasse. Paratus miles arma non habui. Quis hæc turbaverit, nescio. Forsitan animus antecessit corporis moram : forsitan, dum omnia concupisco, voluptatem tempore consumpsi. Non invenio quod feci. Paralytin tamen cavere jubes ; tanquam major fieri possit ; quæ abstulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excusationis meæ hæc est : Placebo tibi, si me culpam emendare permiseris. Vale.

Dimissa cum ejusmodi pollicitatione Chryside, curavi diligentius noxiosissimum corpus, balneoque præterito, modica unctione usus, mox cibus validioribus pastus, id est, bulbis, eochlearumque sine jure cervicibus, hausi parcius merum. Hinc ante somnum levissima ambulatione compositus, sine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.

Postero die, cum sine offensa corporis animique consurrexissem, in eundem platanonem descendendi, etiamsi locum inauspicatum timebam, cepique inter arbores ducem itineris expectare Chrylidem. Nec diu spatiatum confederam, ubi hesterno die fueram, cum illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me consalutavit ; Quid est, inquit, Fastose, equid bonam mentem habere coepisti ? *Hæc.*

Hæc dicente, Anus illa de sinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam. Mox turbatum sputo pulverem medio sustulit digito, frontemque repugnantis signat.

Hoc peracto carmine, ter me iussit exspuere, terque lapillos conjicere in sinum, quos ipsa præcantatos purpura involverat, admotisque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manusque aniculæ ingenti tumore repleverunt. At illa gaudio exultans, Vides, inquit, Chrysis mea, vides, quem aliis leporem excitavi?

Dum vivis, sperare licet: tu rustice Custos.

Huc ades, & nervis tente Priape favere.

His peractis Anus me restituit Chrysidî, quæ latissima erat thesaurum recuperasse Domina: festinans ergo me ad illam præcipitem duxit, & in secessum admisit amenissimum, ubi quidquid gratum oculis Natura prodit, videbatur.

*Nobilis æstivas platani diffuderat umbras,
Et circumtonsæ trepidanti vertice pinus:
Et baccis redimita Daphne, tremulaque Cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus, testis sylvestris Aëdon,
Atque urbana Progne: quæ circum gramina fusa,
Et molles violas, cantu sua rura colebant.*

Premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum thorum, myrthoque florenti quietum verberabat. Itaque ut me vidit, paululum erubuit, hesternæ scilicet injuriæ memor: deinde ut remotis omnibus secundum invitantiem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interjecto audacior facta: Quid est, inquit, paralytice; ecquid hodie totus venisti?

Rogas,

Rogas, inquam ego, potius quàm tentas ?
 totoque corpore in amplexum ejus immissus
comprecantis usque ad satietatem osculis fruor.
 Ipsa corporis pulchritudine me ad se vocante
 trahebat ad Venerem. Jam pluribus osculis
 collisa labra crepitabant : jam implicitæ manus
 omne genus amoris invenerant : jam alligata
 mutuo ambitu corpora, animarum quoque
 mixturam fecerant. *Sed inter hæc gratissima*
primordia nervis adhuc subito deficientibus, ad
summam voluptatem pervenire non potui.

Manifestis Matrona contumeliis verberata,
 tandem ad ultionem decurrit, vocatque cubicu-
 larios, & me jubet catorogare. Nec contenta
 mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes
 quasillarias, familiæque sordidissimam partem,
 ac me conspui jubet. Oppono ego manus ocu-
 lis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam,
 quid meruisssem, verberibus, sputisque extra
 januam ejectus sum. Ejicitur & Proselenos,
 Chrysis vapulat, totaque familia tristis inter se
 mussat, quæritque, quis Dominæ hilaritatem
 confuderit.

Ego verò curatis vibicibus animosior verberum
notas arte contexi, ne aut Eumolpus contume-
lia mea hilarior fieret, aut tristior Giton. Quod
solum igitur salvo pudore poteram confingere,
languorem simulare coepi, conditusque lectulo,
totum ignem furoris in eam converti, quæ mihi
omnium malorum causa fuerat

Ter corripui terribilem manu bipennem.
Ter languidior coliculi tepente thyrso,
Ferrum timui, quod trepido malè dabat usum.
Nec jam poteram, quod modò conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,
Confugerat in viscera mille operta rugis.
Ita non potui supplicio caput aperire :

Sed

142 T. PETRONII ARBITRI

*Sed furciferæ mortifero timore lusus,
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.*

Erectus igitur in cubitum, hac ferè oratione contumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum, Deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res serias, fas est. Hoc de te merui, ut me in cœlo positum ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florescentes vigore, senectæque ultimæ mihi lassitudinem imponeres? **ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE.** Hæc ut iratus effudi,

*Illæ solo fixos oculos aversa tenebat
Nec magis incepto vultum sermone mouetur
Quam lentæ salices, lassæve papavera collo.*

Nec minùs ego tam foeda objurgatione finita, pœnitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quòd oblitus verecundiæ meæ, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad *cogitationem* quidem admittere severioris notæ homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, mali feci, si dolorem meum naturali convicio exoneravi? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitique etiam cùm sæpius dolet? quid? non & Ulixes cum corde litigat suo? Et quidem Tragici oculos suos tanquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt sæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

*Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisque novæ simplicitatis opus?*

Sermonis puri non tristis gratia ridet,

Quodque facit populus, candida lingua refert:
Nam

Nam quis concubitus Veneris quis gaudia nescit?

Quis vetat in tepido membra calere toro?

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte

Iussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil est hominum inepta persuasione falsius,
nec ficta severitate ineptius.

Hac declamatione finita Gitona voco, &
Narra mihi, inquam frater, sed tua fide ea
nocte, qua te mihi Ascylos subduxit, usque in
injuriam vigilavit: an contentus fuit vidua pu-
dicaque nocte? Tetigit puer oculos suos, con-
ceptissimisque juravit verbis, sibi ab Ascylo
nullam vim factam.

*His certè obrutus non mei compos eram, nec
quæ dicebam probè noram. Quid enim, aiebam,
præterita, iterumque nocitura in memoriam revo-
care? Denique ut nervos reciperem, nihil non
sum molitus. Volui etiam me Diis vovere:
Priapum igitur exoraturus egredior, & ut ut res
se haberet, spem vultu simulavi, positoque in li-
mine genu, sic deprecatus sum versu numina:*

Nympharum, Bacchique comes, quem pulchra
Dione

*Divitibus sylvis numen dedit, inclita paret
Cui Lesbos viridisque Thasos: quem Lydus adorat
Vestifluus, templumque suis imponit Hypæpis.*

*Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admovi dextram, sed inops, & rebus egenus
Attritis, facinus non toto corpore feci.*

*Quisquis peccat inops, minor est reus. Hæc prece,
quæso;*

*Exonera mentem, culpæque ignosce minori.
Et quandoque mihi Fortunæ arriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
Sanctæ, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulæ fætus Suis, hostia lactens;
Spu*

144 T. PETRONII ARBITRI

*Spumabit pateris hornus liquor : & ter quantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.*

Dum hæc ago, solertique cura deposito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veste deformis : extraque vestibulum me injecta manu duxit cuncta *tremementem* : Quæ striges, *inquit*, comederunt nervos tuos ? aut quod purgamentum nocte calcasti in trivio, aut cadaver ? Nec à puero quidem te vindicasti : sed mollis, debilis, lassus tanquam caballus in clivo, & operam, & sudorem perdidisti ; nec contentus ipse peccare, mihi Deos iratos excitasti, & pœnas mihi nullas dabis ?

Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitque super lectum, & arundinem ab ostio rapuit : iterumque nihil respondentem mulcavit. Ac nisi primo ictu arundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea caputque fregisset.

Ingemui ego, utique propter mascarpionem, lacrymisque ubertim manantibus, obscuratum dextra caput super pulvinum inclinavi. Nec minus illa fletu confusa altera parte lectuli sedit, ætatisque longæ moram tremulis vocibus cœpit accusare, donec intervenit Sacerdos, &, Quid vos, *inquit*, in cellam meam, tanquam ante recens bustum venistis ? utique die feriarum, quo etiam lugentes rident.

O, *inquit*, ô Enothea ! *quem* Adolescentem vides, malo astro natus est : nam neque puero, neque puellæ bona sua vendere potest. Nunquam tu hominem tam infelicem vidisti. Lorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit.

His auditis Enothea, inter utrumque confedit, motoque diutius capite ; Istum, *inquit*, mor-

morbum sola sum, quæ emendare scio. Et ne putetis perplexè agere, rogo ut adolescentulus mecum nocte dormiat, nisi illud tam rigidum reddidero quàm cornu.

*Quidquid in orbe vides, paret mihi; Florida tellus,
Cum volo, spissatis arefcit languida succis.
Cum volo, fundit opes: Scopulique, atq; horrida saxa
Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes. Mihi flumina parent;
Hyrcanæque Tygres, & jussi stare Dracones.
Quid leviora loquor? Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis: trepidusque furens
Fletere Phæbus equos revoluti cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
Virgineis extincta sacris; Phæbeia Circe
Carminibus magicis socios mutavit Ulyxis:
Proteus esse solet, quidquid libet. His ego callens
Artibus Idæos frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluuios in summo vertice ponam.*

Inhorruì ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, animumque inspicere diligentius cœpi. Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te: deterlisque curiosè manibus, inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque baliavit.

Enothea mensam veterem posuit in medio altari, quàm vivis implevit carbonibus, & camellam jam vetustate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui detrahentem secutus cum camella lignea fuerat, fumoso parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco apposuit, simulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad usum repõita, & incipitis vetustissima particula mille plagis dolata. Ut solvit ergo licio pannum, partem leguminis super mensam effudit, iussitque me diligenter purgare. Servio
ego

146 T. PETRONII ARBITRI

ego imperio, granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego. At illa inertiam meam accusans improba tollit, dentibusque folliculos perite spoliât, atque in terram veluti muscarum imagines despuît. Mirabile quidem paupertatis ingenium singularumque rerum quasdam artes fames edocuit. Sacerdos hujus virtutis ita sectatrix videbatur, ut apud eam eluceret in minimis. Casa præcipue illius verum erat paupertatis Sacrarium.

*Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus delusa suis : sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus, & nova terra
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat ætæ.
Hinc mollis stillæ lacus, & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataque testa Lyæo :
At paries circâ paleâ satiatus inani,
Fortuitoque luto : clavos numerabat agrestes,
Et viridi junco gracilis pendebat arundo.
Præterea quæ fumoso suspensa tigillo,
Conservabat opes humilis casa ; mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et thymbræ veteres, & passis uva racemis.
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecales, quam Musa sequentibus
annis
Battiadæ veteris mirando tradidit ævo.*

Dum illa purgatâ fabâ, carnis etiam paululum delibat : & coæquale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adjecerat, anumque suo pondere dejectam super foculum mittit. Frangitur ergo cervix cucumæ, ignemque modò convalescentem extinguit : vexat cubitum ipsa stipite ardente, faciemq; totam excitato cinere perfudit.

Consurrexi equidem turbatus, anumque non
fine

finē risu meo erexi: statimque ne res aliqua sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. Vix ad casæ ostiolum processerat, cū ecce tres anseres sacri, qui, ut puto, medio die solebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, *feroque*, ac veluti rabioso stridore circumstant trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamentorum resolvit, ac trahit: unus etiam dux ac magister sævitiae, non dubitavit crus meum ferrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi, cœpique pugnacissimum animal armata elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicavi.

*Tales Herculeæ Stympthalidas arte coactas
Ad cælum fugisse reor, sanieque fluentes
Harpyias, cū Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. Tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusaque regia cæli
Visa suas moto transcurrere cardine metas.*

Iam reliqui *resolutam*, passimque per totum effusam pavementum collegerant fabam, orbatique, ut existimo, duce, redierant in Templum, cū ego præda simul atque hac vindicta gaudens, post lectum occisum anserem mitto, vulnusque cruris haud altum aceto diluo. Deinde convicium verens, abeundi formavi consilium: collectoque cultu meo ire extra casam cœpi. Nec dum libaveram cellulæ limen, cū animadverto Enotheam cum testō ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veste, tanquam expectarem morantem, in aditu steti.

Collocavit illa ignem *quassis* arundinibus collectum, ingestisque super pluribus lignis, excusare cœpit moram, quod amica se non dimisisset tribus nisi potionibus è lege siccatis. Quid porro tu, inquit, me absente fecisti? aut ubi est faba?

O 2

Ego,

Ego, qui putaveram me rem laude etiam dignam fecisse, ordine illi totum prælium exposui; & ne diutius tristis esset, jacturæ pensionem anserem obtuli. Cum protuli anserem, anus ut vidit, tam magnum æque clamorem sustulit, ut putares iterum anseres limen intrasse.

Confusus itaque & novitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduisset, aut quare anseris potius quam mei misereretur.

At illa compositis manibus, Scelerate, inquit, etiam loqueris? nescis quam magnum flagitium admiseris. Occidisti Priapi delicias, anserem omnibus matronis acceptissimum. Itaque ne te putes nihil egisse, si Magistratus hoc scierint, ibis in crucem. Poluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem inviolatum; fecistique, ut me quisquis voluerit inimicus sacerdotio pellat.

*Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus animis,
Cum gelida periere nives, & languidus Auster
Non patitur glaciem resoluta vivere terra:
Gurgite sic pleno facies manavit, & alto.
Insomuit gemitu turbatum murmure pectus.*

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro anserem struthiocamelum reddam.

Dum hæc, me stupente, in lectulo sedet, anserisque fatum complorat, interim Profelenos cum impensa sacrificii venit, visoque anserem occiso, sciscitata causam tristicie, & ipsa flere vehementius cœpit, meique misereri, tanquam patrem meum, non publicum anserem, occidissem. Itaque tædio fatigatus, Rogo, inquam, expiare manus pretio licet, si vos provocassem, etiam si homicidium fecissem? Ecce duos aureos pono, unde possitis & Deos, & anseres emere.

Quos, ut vidit Enothea, Ignosce, inquit, adolescens

lescens sollicita sum tuâ causâ: amoris est hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabi-mus operam, ne quis hoc sciat. Tu modò De-os roga, ut illi factò tuo ignoscant.

*Quisquis habet nummos securâ nâviget aurâ,
Fortunamque suo temperet arbitrio.*

*Uxorem ducat Danaen, ipsumque licebit
Acrisum jubeat credere, quod Danaen.*

*Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat causas, sitque Catone prior.*

*Juris consultus, PARET NON PARET, habeto,
Atque esto quidquid Servius, & Labeo.*

*Multa loquor: quidvis nummis præsentiis opta,
Et veniet. Clausum possidet arca Jovem.*

Interea hæc satagens, infra manus meas ca-mellam vini posuit, & cum digitos pariter ex-tensos porris apioque lustrasset, avellanas nuces cum precatione merlit in vinum: & sive in sum-mum redierant, sive subsederant, ex hoc con-jecturam ducebat: nec me fallebat, inanes scil.ac sine medulla ventosas nuces in summo hu-more consistere, graves autem & plenas inte-gro fructu ad ima deferri.

Tum ad anserem appellens sese recluso pecto-re extraxit *fortissimum* jecur, & inde mihi fu-tura prædixit. Imò, ne quod vestigium scele-ris superesset, totum anserem laceratum veru-bus confixit, epulasque etiam lautas, paulò ante, ut ipsa dicebat, perituro paravit.

Volabant inter hæc potiones meracæ; *anicu-læque anserem, materiam antea tristitia, vora-bant læta: illo exeso Enothea semiebria ad me respiciens: Perficienda sunt, inquit, mysteria, ut recipias nervos: simulque profert scortum fasci-num, quod ut oleo & minuto pipere, atque urticæ trito circumdedit semine, paulatim cœ-pit inserere ano meo. Hòc crudelissima anus*
O 3 spargia

150 T. PETRONII ARBITRI

spargit subinde humore femina mea. Nasturcii succum cum abrotono miscet, perfusisque inguinibus meis, viridis urticae fascem comprehendit, omniaque infra umbilicum coepit lenta manu cedere. *Turn me urticis ustum fugâ subduco: aniculæ exæstuentes consecrantur, & quamvis solutæ mero ac libidine essent, eandem viam tentant, & per aliquos vicos secutæ fugientem, Prehende furem, clamant. Evasi tamen, omnibus digitis inter præcipitem decursum cruentatis.*

Ubi tamen me domum potui recipere, defatigatione gravis lectum petii, nec tamen somnum capere potui, quæque enim adversa mihi contigerant animoolvebam: reputansque neminem magis casibus me obnoxium esse, proclamabam: Fortuna semper insensa mihi egebatne Amoris cruciatibus, ut me magis torqueret? O me infelicem! junctis viribus Fortuna & Amor in perniciem conspirant meam. Ipse dirus Amor nusquam mihi pepercit: amans amatusve crucior. En Chrysis, quæ me perditè amat, laceessere non desinit. Illa, quæ, cum mihi Dominam conciliabat, me ut servum contemptum despexit, quia servili induebar veste: illa, inquam, Chrylis, quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis persequi destinat, seque lateribus tuis semper instituram juravit, cum sui amoris vehementiam mihi patefecit. At Circe me totum habet, cæteras sperno. Revera quid illa pulchrius? Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda simile? quid contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris, Dearum lividinantium iudex, si hanc in comparatione vidisset tam petulantibus oculis, & Helenen huic donasset, & Deas. Saltem si permitteretur osculum capere, si illud cælestæ ac divinum pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes

tēs veneficio, credo, sopitæ. Nec me contumeliæ lassant. Quod verberatus sum, nescio, quod ejectus sum, lusum puto; modò redire in gratiam liceat.

Hæc taliaque cum idcâ formosissimæ Circes ita meum concitarunt animum, ut torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quasi quandam imaginem: sed inutiles adhuc fuerunt conatus. Sic pervicax vexatio meam tandem fregit patientiam; & veneficium, quo eram contactus, Genio inimico exprobraui. Animo tamen collecto, inter Heroes antiquos, irâ Deorum olim insectatos, consolationem quærens in hæc erupi.

Non solum me Numen, & implacabile Fatum Persequitur; prius Inachiâ Tirinthius irâ Exagitatus onus cæli tulit: ante prophanam Junonem Pelias sensit: tulit inscius arma Laomedon: gemini satiavit Numinis iram Telephus: & regnum Neptuni parvit Ulyxes. Me quoque per terras, per cani Nereos æquor Hellspondiæ sequitur gravis ira Priapi.

His tortus sollicitudinibus anxie noctem consumpsi totam; & Giton, qui acceperat me cubuisse domo, cellulam intravit primo diluculo, meque licentiosius vivere vehementer accusavit, dixitque familiam de mea agendi ratione valde conqueri, rarissimè ministeriis me adesse, & mihi fortasse fuxctum fore illud quod gerebam commercium.

His intellexi de meis negotiis illum esse commotum, & aliquem domi fortè de me percentatum fuisse: quærere igitur à Gitone meo cœpi, num aliquis me quælisset? Nemo, inquit hodie: sed hesternò die mulier quædam haud inculta januam intravit: cùmque diu mecum esset locuta, & me accersito sermone lassasset, ultimo cœpit dicere, te noxam meruisse, daturumque serviles pænas, si læsus in querela perseverasset.

Hæc

152 T. PETRONII ARBITRI

Hæc vehementer me torserunt, novaque convicia in fortunam jeci, & nondum querelam finieram, cum Chrylis intervenit, amplexuque effulussimo me invalit, &, Teneo te, inquit, qualem speraveram: tu desiderium meum, tu voluptas mea, nunquam finies hunc ignem, nisi sanguine extinxeris.

Chrysidis petulantia multum turbatus fui, & verborum blanditiis usus sum ut illam dimitterem: timebam enim ne rumores furentis ad aures Eumolpi pervenirent: nam à felicitate superbum Domini supercilium induerat. Omnem ergo adhibui industriam ut mitigaretur Chrysis: amorem finxi, blandè susurravi: in summam ita dissimulavi astutè, ut me amore captum crediderit. Exposui quo in periculo uterque essemus, si mecum in cella deprehenderetur, Eumolpumque vel de minimo pœnas repetere. His auditis confestim exit, & celerius quod reducem videbat Gitona, qui paulò antequam illa me convenisset, exierat è cubiculo.

Vix egressâ, unus ex novitiis servulis subito accucurrit, & mihi dominum iratissimum esse affirmavit, quod biduo jam officio defuissem; rectè ergo me facturum, si excusationem aliquam idoneam præparassem. Vix enim posse fieri, ut rabies irascentis sine verbere consolidat.

Adco turbatus, mæstusque visus sum Gitoni, ut nihil mihi de muliere dixerit: de Eumolpo dumtaxat locutus est, jussitque potius cum illo jocari, quàm agere serio. Parui equidem, & tam hilari vultu ad eum accessi, ut non s. vere, sed festivè me exceperit: de Venere mihi propitia cavillatus est: laudavit formam & elegantiam meam matronis omnibus acceptissimam: &, Non me latet, inquit, te à formosissima deperiri: at nunc, Encolpi, illud nobis in loco poterit prodesse: Phili ergo sustine personam, equidem quam suscepi sustinebo.

Adhuc loquebatur, cum intravit matrona inter

ter primas honesta, Philumene nomine, quæ multas sæpe hæreditates officio ætatis extorserat, tum anus & floris extincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus, & per hanc successionem artem suam perseverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos ejus prudentiæ, bonitatisque credere se & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere juvenes quotidie posset. Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, quæ sola posset hæreditas juvenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, simulavitque se in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, ut illi etiam ego puer viderer, non distulit puellam invitare ad Pygiciaca sacra. Sed & podagricum se esse, lumborumque solutorum omnibus dixerat, & si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam pene tragœdiam evertere. Itaque, ut constaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut sederet supra *commodatam* bonitatem, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret, positisque in pavimento manibus, dominum lumbis suis commoveret. Ille lento parebat imperio, puellæque artificium pari motu remunerabat. Cum ergo res ad effectum spectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut spissaret officium. Sic inter mercenarium amicamque positus senex, veluti oscillatione ludebat. Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque ne desidia consuetudinem perderem, dum frater sororis suæ automata per clostellum miratur, accessi tentaturus an pateretur injuriam. Nec se rejiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed numen inimicum ibi quoque *inveni*.

Non

Non tam graviter sustuli hanc debilitatem quam pristinas: paulò post enim redierunt nervi, & repenti me sentiens valentiorum esse proclamavi: Dii majores sunt, qui me restituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata præciderat, ut scias me gratiorem esse quam Protefilaum, aut quemquam alium antiquorum. Hæc locutus sustuli tunicam, Eumolpoque me totum adprobavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu Deorum beneficia tractat.

Hac ingenti gratia hilaritatem nobis concitante risimus prudentiam Philumenes, liberorumque experientiam in arte, illis quò ad nos nihil profuturam, sola enim hereditatis spe puerum puellamque illa nobis prodiderat. Hinc igitur sordidum orbos senes circumveniendi modum apud me reputans, de nostræ præsentis fortune statu ratiocinandi occasionem nactus, commonui Eumolpum captando Captatores captari posse. Omnes, ajebam, nostræ actiones cum prudentia convenire debent. Socrates Deorum hominumque judicio sapientissimus, gloriari solebat, quòd nunquam neque in tabernam conspexerat, nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos suos crediderat. Adeo nihil est commodius, quam semper cum sapientia loqui. Omnia ista vera sunt: nec ulli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quàm qui alienum concupiscunt. Unde plani autem, unde levatores viverent, nisi aut locellos, aut sonantes ære saccellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inescantur: sic homines non caperentur spe, nisi aliquid morderent. Quamobrem Crotoniatæ tam lautè hætenus nos exceperunt; sed ex Africa navis, ut promiseras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores
jam

jam exhausti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis coepit redire ad poenitentiam suam.

Modum excogitavi, inquit Eumolpus, quo nostros Captatores valde sollicitos habeamus: simulque tabulas è perâ trahens sic ultimas legit voluntates.

Omnes qui in testamento meo legata habent, præter Libertos meos, hac conditione percipient, quæ dedi, si corpus meum in partes conciderint, & adstante populo comederint. Ne plus æquò exhorrescant, apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod carnem suam faciant peiorem. His admoneo amicos meos, ne recusent, quæ jubeo, sed quibus animis devoveant spiritum meum, eisdem etiam corpus consumant.

Cumque prima capita legeret, quidam magis Eumolpo familiares intrarunt cubiculum & in ejus manu tabulas testamenti conspicientes, ut fierent lectionis participes eum enixe rogarunt. Annuit ille subito, & à primo ad ultimum recitavit. Hi vero audita necessitate cada veris edendi non tralatitia propositione tristes admodum fuerunt. Sed excæcabat ingens fama oculos, animosque miserrorum & illius ad aspectum tam humiles erant, ut de hac novitate conqueri non ausi fuerint. Ast unus ex eis nomine Gorgias paratus erat exsequi, dummodo diutiùs non expectaret.

Ad hoc Eumolpus, De stomachi tui recusatione non habeo, quod timeam, sequeretur imperium, si promiseris illi pro unius horæ fastidio multorum bonorum pensationem. Operi modo oculos, & finge te non humana viscera, sed centies sestertiùm comesse. Accedet huc, quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus saporem mutemus. Neque enim ulla caro per se placet, sed arte

156 T. PETRONII ARBITRI

arte quadam corrumpitur, & stomacho conciliatur averfo. Quod si exemplis vis quoque probari consilium, Saguntini oppressi ab Annibale, humanas edere carnes: nec hæreditatem expectabant. Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quidquam aliud in hac epulatione caprabant, nisi tantum ne esurirent. Cum esset Numantia à Scipione capta, inventæ sunt matres quæ liberorum suorum tenerent semesa in sinu corpora. *Ultimò cum sola cogitatio humanæ carnis edendæ fastidium creare potest, animum adversum toto corde vincetis, ut legata immensa, de quibus statuo vobis, recipiatis.*

Has novitates propudiosas ita incompositè effudit Eumolpus, ut Captatores de illius promissis diffidere ceperint, & statim dicta factaque nostra propius explorantes, suspicionibus experientiâ auctis, planos & levatores nos crediderint. Accedebat hæc quibusdam advenis noti eramus: Itaque quæ majoribus impensis nos exceperant, invadere, & vindictam pro merito sumere, decreverunt. Sed Chrysis omnium machinarum particeps, Crotoniatarum in nos consilium mihi renunciavit, quo audito ita perterritus fui, ut illicò unà cum Gitone effugerim, relicto satis iniquis Eumolpo: & paucis abhinc diebus accepi Crotoniatas indignantes quod Veterator iste sumptibus publicis lautè diu alitus fuerat, Massiliotico more illum mactasse. Id ut intelligatis scitote, quod Massilienses, quoties pestilentia laborabant, unus se ex pauperibus offerrebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Ille postea ornatus verbenis & vestibus sacris, circumducebatur per totam civitatem cum execrationibus, ut in ipsum reciderent mala civitatis: & sic de rupe projiciebatur.

FINIS.

